

Pro gradu -tutkielma
Maantiede
Kaupunkimaantiede

Yksinasuvien helsinkiläisten asumispreferenssit

Katri Backman

2015

Ohjaaja:
Mari Vaattovaara

HELSINGIN YLIOPISTO
GEOTIETEIDEN JA MAANTIETEEN LAITOS
MAANTIESTE

PL 64 (Gustaf Hällströmin katu 2)
00014 Helsingin yliopisto

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty/Section Matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta		Laitos – Institution – Department Geotieteiden ja maantieteen laitos	
Tekijä – Författare – Author Katri Backman			
Työn nimi – Arbetets titel – Title Yksinasuvien helsinkiläisten asumispreferenssit			
Oppiaine – Läroämne – Subject Kaupunkimaantiede			
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu -tutkielma		Aika – Datum – Month and year Syyskuu 2015	Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages 70 + liitteet
Tiivistelmä – Referat – Abstract <p>Tutkimuksen aiheena on yksinasuvien helsinkiläisten asumispreferenssit. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, millaisia yksinasuvien asumispreferenssit ovat, ja poikkeavatko ne jotenkin muiden helsinkiläisten asumispreferensseistä. Asumispreferenssejä tarkastellaan sekä toteutuneiden preferenssien että esitettyjen preferenssien avulla. Toteutuneita preferenssejä tutkitaan tarkastelemalla yhden hengen asuntokuntien osuuksia kaikista asuntokunnista Helsingin peruspiireissä, sekä vertaamalla yksinasuvien nykyisten asuntojen talotyyppejä ja hallintasuhteemuotoja muiden helsinkiläisten vastaaviin. Esitettyjä preferenssejä tarkastellaan mieluisimpina pidettyjen talotyyppien ja asuinaluetyyppien kautta.</p> <p>Tutkimuksen pääasiallinen aineisto on kyselytutkimus, joka on tehty vuonna 2012 osana Kaupunkitutkimus ja metropolipolitiikka -ohjelmaa. Tutkimuksessa käytetään myös Tilastokeskuksen tilastoaineistoja Helsingin asuntokunnista ja asuntotyypeistä. Aineistoa on hyödynnetty Helsingin seudun aluesarjat -portaalin kautta. Tutkimus asemoituu kvantitatiivisen tutkimuksen kenttään. Pääasiallisina menetelminä ovat jakaumien ja keskiarvojen vertailut. Aineiston analyysissä on käytetty hyväksi myös paikkatietomenetelmiä.</p> <p>Tutkimuksen tärkeimmät tulokset ovat kahdenlaisia. Ensinnäkin tuloksista vahvistuu käsitys yksinasuvien helsinkiläisten muuta väestöä urbaanimmista preferensseistä asumisen suhteen. He sekä asuvat tällä hetkellä urbaanimmin että pitävät urbaaniin asumiseen liittyviä piirteitä, kuten kaupungin keskustassa asumista ja kerrostaloasumista, mieluisampina kuin muut helsinkiläiset. Toisaalta tutkimus vahvistaa myös käsitystä yksinasuvista heterogeenisena ryhmänä, jonka asumistoiveet vaihtelevat erilaisten sosioekonomisten taustatekijöiden, etenkin iän suhteen. Yksinasuvien elämäntilanteissa- ja tyyliissä on paljon vaihtelua, mikä heijastuu myös asumistoiveisiin ja valintoihin</p> <p>Yksinasuvien kannalta Helsingin asuntomarkkinoiden paikoin tulotasosta eriytynyt hintakehitys näyttää erityisen huolestuttavalta. Monet yksinasuvat ovat taloudellisesti heikommassa asemassa kuin useamman tulonsaajan kotitalouksissa asuvat, ja tämä vähentää heidän valinnanmahdollisuuksiaan asuinpaikan valinnassa. Toisaalta tulokset kertovat myös Helsingin keskusta-alueen yksinasuvien varsin hyvästä taloudellisesta tilanteesta, jonka myötä tämä ryhmä on voinut toteuttaa urbaaneja asumispreferenssejään.</p> <p>Tämä tutkimus ei vastaa kysymykseen siitä, minkä vuoksi yksinasuvien asumispreferenssit ovat urbaanimpia kuin muiden. Jatkossa olisikin mielenkiintoista selvittää, mitkä kaupunkiympäristön ominaisuudet ja toiminnallisuudet tekevät siitä houkuttelevan asuinympäristön nimenomaan yksinasuvan näkökulmasta.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords asumispreferenssit, yksinasuminen, Helsinki			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited Kumpulan kampuskirjasto			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty/Section Faculty of Science		Laitos – Institution – Department Department of Geosciences and Geography	
Tekijä – Författare – Author Katri Backman			
Työn nimi – Arbetets titel – Title Housing preferences of one-person households in Helsinki			
Oppiaine – Läroämne – Subject Urban geography			
Työn laji – Arbetets art – Level Master's thesis		Aika – Datum – Month and year September 2015	Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages 70 + appendices
<p>Tiivistelmä – Referat – Abstract</p> <p>The subject of this Master's thesis is the housing preferences of one-person households in Helsinki. The purpose of this study is to find out what kind of housing those who live alone prefer, and whether their preferences differ from the preferences of the rest of the population in Helsinki. The housing preferences are examined through both revealed preferences and stated preferences. Statistics about the shares of one person households in districts of Helsinki as well as the current types of housing and tenancy are examined to study the revealed preferences. Preferred housing types and neighborhood types are analyzed in order to study the stated preferences.</p> <p>The primary data in this study is a survey dataset about housing and well-being, collected as a part of a research program in Helsinki metropolitan area in 2012. Statistical data of the household types and dwelling sizes in Helsinki by Statistics Finland is another dataset used in this study. The study is a part of the quantitative research tradition, and the main research methods are descriptive data analysis, crosstabulation and comparison of means. Geographical information methods have been used to conduct spatial analysis with the data, and also to visualize it.</p> <p>The most important findings of this study are twofold. First of all, they confirm the concept of more urban housing preferences of the solo-dwellers compared to the rest of the population. Those who live alone not only tend to exhibit more urban housing patterns, but also seem to prefer certain characteristics of urban living, for example living in central urban areas and apartment blocks, more distinctively than those living in other household types. Secondly, this study also confirms that solo-dwellers is a very diverse group of people whose housing preferences vary due to socioeconomic factors, especially age. The life stages and lifestyles of the solo-dwellers differ from each other, which has an impact on the housing choice and housing preferences.</p> <p>From the solo-dweller's point of view the development of the housing prices in Helsinki, which have gone up faster than the income levels, raises concerns. Many of those who live alone are economically worse off than those who live in two-earner-households. This reduces the number of choice the solo-dwellers have when making housing decisions. However, the findings of this study point out that there is a group of solo-dwellers in Helsinki city center who are quite affluent and can afford to fulfil their urban preferences.</p> <p>This study can not provide answers as to why those living alone actually prefer urban housing more than the rest of the population. In the future it would be interesting to find out which characteristics and functionalities of urban space are attractive to solo dwellers, and why.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords housing preferences, solo-living, Helsinki			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited Kumpula Campus Library			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			

Sisällysluettelo

1. Johdanto.....	3
2. Yksinasuvat tutkimuskohteena: mitä tällä hetkellä tiedetään?.....	5
2.1 Yhden hengen asutuskunnat globaalisti.....	6
2.2 Yhden hengen asutuskuntien määrän kehitys Suomessa ja pääkaupunkiseudulla.....	8
2.3 Yksinasuvien taloudellinen tilanne ja asema asuntomarkkinoilla.....	10
3. Asumispreferenssit: valintoja ja toiveita.....	14
3.1 Asumispreferenssien tutkiminen.....	14
3.1.1 Toteutuneet preferenssit: asumisvalinnat.....	15
3.1.2 Esitetyt preferenssit: asumistoiveet.....	17
3.2 Asumispreferenssitutkimus Suomen kontekstissa.....	18
3.3 Yksinasuvien asumispreferensseihin vaikuttavia tekijöitä.....	19
3.3.1 Asunnon koko ja taloudelliset seikat.....	19
3.3.2 Kaupunkiympäristö ja elämäntapa.....	20
4. Tutkimuksen näkökulma ja tutkimuskysymykset.....	25
5. Aineisto ja menetelmät.....	28
5.1 Kyselyaineisto.....	28
5.1.1 Kyselyaineiston kuvailua ja tunnuslukuja.....	29
5.2 Helsingin seudun aluesarjat-tilastoaineisto ja yksinasuvien toteutuneiden asumisvalintojen analyysi.....	32
5.3 Yksinasuvien ja muiden vastaajien asumispreferenssien vertailu.....	33
5.4 Yksin asuvien vastaajien asumispreferenssien alueellinen tarkastelu.....	34
6. Tulokset.....	36
6.1 Toteutuneet preferenssit: tämänhetkisen asumisen tarkastelua.....	36
6.1.1 Yksinasuvien alueellinen jakautuminen.....	36
6.1.2 Toteutuneet asumisvalinnat kyselyaineiston perusteella.....	38
6.1.3 Asumiskustannukset ja tulojen koettu riittävyys asumiskustannuksiin.....	39

6.1.4 Asumistyytyväisyys.....	42
6.2 Esitetyt preferenssit: asumistoiveiden tarkastelu.....	42
6.3 Asumistoiveiden alueellinen tarkastelu.....	47
6.4 Tulosten luotettavuus.....	51
7. Johtopäätökset ja keskustelua.....	55
7.1 Miten asuinalueeseen liittyvät tekijät näkyvät yksinasuvien asumispreferensseissä?	55
7.2 Asuntoon, asumistyytyväisyyteen ja asumiskuluihin liittyvät tekijät.....	58
8. Lopuksi.....	64
9. Kirjallisuus.....	66
Liite 1. Kyselylomake, tutkimuksessa käytetyt muuttujat	71

1. Johdanto

Helsingissä joka toisen kotioiven takana asuu vain yksi ihminen (Tilastokeskus 2015). Yksinasuminen ei nykypäivänä ole enää mitenkään epätavallista, ja se onkin yleistynyt viimeisten vuosikymmenten aikana huomattavasti. Pohjoismaat, Suomi mukaan luettuna, ovat yksinasuvien osuudella mitattuna maailman kärkimaita. Yksinasuminen on kuitenkin ilmiö, joka on yleistynyt lähes joka puolella maailmaa, ja joka puolella yksinasuminen näyttäisi olevan leimallista juuri kaupunkiseuduille (Jamieson & Simpson 2013).

Ilmiön yleisyyden nähden yksinasumista ja etenkin sen suhdetta kaupunkeihin ja niiden suunnitteluun ei kuitenkaan ole ehditty vielä tutkia kovinkaan paljon kotimaassa tai ulkomaillakaan. Helsingissä väestö kasvaa ennusteiden mukaan tulevina vuosina skenaariosta riippuen joko hitaasti tai voimakkaasti (Helsingin kaupungin tietokeskus 2014). Huomattava osa tästä kasvavasta väestöstä tulee asumaan yksin, ainakin jossakin elämänsä vaiheessa.

Tämän pro gradu –tutkielman tavoitteena on selvittää yksin asuvien helsinkiläisten asumispreferenssejä. Tutkimukselle on antanut kimmokkeen yksinasuvia tutkineen yhdysvaltalaisen sosiologin Eric Klinenbergin (2012) ajatus siitä, että yksinasuvalle juuri tiivis kaupunkiympäristö tarjoaa mahdollisuudet rikkaaseen sosiaaliseen elämään, jota kaupungin palvelut, tukevat. Tässä tutkimuksessa pyritään selvittämään, missä määrin Klinenbergin ajatukset pätevät Helsingissä. Helsingin seudulla ja Suomessa on usein huomattu asumispreferenssien olevan yleisesti luonnonläheisyyttä, rauhallisuutta ja väljyyttä korostavia, eikä niinkään urbaaneja (esim. Kortteinen et al. 2005, Juntto 2007, Tyrväinen & Korpela 2007). Tässä tutkimuksessa tarkastellaan sitä, miltä yksinasuvien asumisvalinnat ja -toiveet näyttävät tätä taustaa vasten.

Yksinasuvilla voi olla monia sellaisia asumiseen liittyviä tarpeita ja toiveita, joita ei ole tähän mennessä osattu ottaa huomioon. Pienemmästä henkilöluvusta johtuva vähäisempi tilantarve on tähän vain yksi ulottuvuus. Yksinasuvalla saattaa olla myös erilaisia tarpeita ympäröivään kaupunkitilaan ja palveluihin liittyen (Tervo 2011).

Asumiskustannukset ovat yksin asuville suhteessa korkeammat kuin muille kotitaloustyypeille, ja tämä korostuu entisestään Helsingissä, jossa asuntojen neliöhintojen suhde väestön käytettävissä oleviin tuloihin on huomattavasti muuta maata korkeampi, ja jossa pienten asuntojen hintoja nostaa niiden houkuttelevuus sijoitusasuntoina (Holappa et

al. 2015: 21). Yksinasuvien asumispreferensseistä tiedetään toisaalta vasta hyvin vähän, joten on liian suoraviivaista olettaa heidän automaattisesti haluavan asua yksioissa.

Tässä tutkimuksessa preferenssejä tarkastellaan sekä toteutuneiden asumisvalintojen perusteella, että mahdollisesti vielä toteutumattomien asumistoiveiden osalta.

Tutkimuksessa selvitetään, eroavatko yksinasuvien preferenssit jotenkin muiden helsinkiläisten preferensseistä, ja jos eroavat, niin millä tavoin. Lisäksi tarkastellaan, löytyykö yksin asuvista asumispreferensseiltään eroavia ryhmiä iän perusteella. Tutkimus selvittää myös alueellista vaihtelua yksinasuvien asumispreferensseissä Helsingissä ja pääkaupunkiseudulla.

Tutkimus asemoituu kvantitatiivisen tutkimuksen kenttään. Pääasiallisena aineistona on Helsingin seudulla vuonna 2012 Kaupunkitutkimus ja metropolipolitiikka-tutkimushankkeessa kerätty kyselyaineisto. Lisäksi hyödynnetään Helsingin seudun aluesarjat-tilastokannan aineistoa helsinkiläisten asutokuntien henkilölukumäärästä ja asuntojen huonelukumäärästä.

Tutkimuksen toisessa luvussa esitellään yhden hengen asutokunnat tutkimuskohteena, perehdytään ilmiön globaaliin levinneisyyteen ja yleisyyteen Suomessa, sekä selvitetään yksin asumisen kehitystä ja esiintymistä pääkaupunkiseudulla. Kappaleessa sivutaan myös yksinasuvien asemaa pääkaupunkiseudun asuntomarkkinoilla ja siihen liittyvää problematiikkaa.

Kolmannessa luvussa esitellään asumispreferenssien ja asumisvalintojen keskeisimmät teoriat. Lisäksi luvussa eritellään niitä tekijöitä, joilla katsotaan kirjallisuuden perusteella olevan eniten vaikutusta yhden hengen asutokuntien asumistoiveisiin ja – valintoihin.

Neljännessä luvussa esitellään tutkimuksen konteksti, tutkimusasetelma ja keskeisimmät tutkimusongelmat. Viidennessä luvussa käydään läpi tutkimuksessa käytetyt aineistot ja analyysimenetelmät. Kuudennessa luvussa esitellään analyysien tuloksia kirjallisuuden perusteella relevanttien tekijöiden suhteen, ja seitsemännessä luvussa peilataan tuloksia aiempaan tutkimustietoon sekä tarkastellaan tutkimusta kriittisesti osana asumispreferenssien tutkimusperinnettä. Lopuksi esitetään joitakin tulosten perusteella kiinnostavia jatkotutkimusehdotuksia.

2. Yksinasuvat tutkimuskohteena: mitä tällä hetkellä tiedetään?

Tässä luvussa esitellään yksin asumisen yleistymistä ja yleisyyttä maailmalla ja Suomessa sekä tarkemmin pääkaupunkiseudulla. Lopuksi tarkastellaan yksinasuvien taloudellista asemaa ja sen vaikutusta yksinasuvien asemaan pääkaupunkiseudun asuntomarkkinoilla.

Tilastokeskuksen määritelmän mukaan ”*Asuntokunnan muodostavat kaikki samassa asuinhuoneistossa vakinaisesti asuvat henkilöt. Väestön keskusrekisterin mukaan vakinaisesti laitoksissa kirjoilla olevat, asunnottomat, ulkomailla ja tietymättömissä olevat henkilöt eivät väestölaskennassa muodosta asuntokuntia.*” (Tilastokeskus 2015a).

Yksinasuvalla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa henkilöä, joka muodostaa yhden hengen asuntokunnan, eikä siis jaa asuntoaan kenenkään kanssa. Tämä tutkimus ei siksi käsittele esimerkiksi kimppekämpissä asuvia henkilöitä, joiden kotitalouden koko on yksi henkilö, mutta jotka kuitenkin jakavat asuntonsa muiden kanssa. Tähän ryhmään kuuluvat esimerkiksi soluasunnoissa asuvat opiskelijat.

On muistettava, että yksinasuvat eivät ole mikään yhtenäinen väestöryhmä. Yksinasuvien ryhmä on alati muutoksessa, kun asuntokuntia syntyy ja lakkaa eroamisten, yhteen muuttojen, syntymien ja kuolemien vuoksi. Yhden hengen asuntokunnissa elävät ovat siten eri-ikäisiä ja heillä on erilaiset koulutustaustat ja elämäntilanteet. Osa asuu yksin omasta tahdostaan, mutta monet valitsisivat myös toisin, jos se olisi mahdollista (esim. Borg 2015b, Jamieson & Simpson 2013: 7). Monet yksinasuvat eivät välttämättä identifioi itseään yksinasuviksi, koska sen koetaan olevan vain välivaihe elämässä, esimerkiksi parisuhteiden välillä. Yksinasuva ei myöskään automaattisesti ole sinkku, vaan hän voi myös hyvin elää parisuhteessa, mutta tällöin kumppanin kanssa asutaan ainakin virallisesti eri osoitteissa. Tällaisia suhteita kutsutaan erillissuhteiksi (engl. ”living apart together”, ”LaT”, ks. esim. Levin & Trost 1999).

Kaikki sinkut eivät myöskään ole yksinasuvia, vaan saattavat jakaa asunnon esimerkiksi ystäviensä kanssa. Ongelmallisia määriteltäviä ovat puolestaan ne vanhemmat, joiden lapset eivät asu kokoaikaisesti heidän luonaan, vaan esimerkiksi joka toinen viikko tai viikonloppu. Yksinasuvia tutkittaessa on siis pidettävä mielessä, ettei tällä ryhmällä välttämättä ole asuntokunnan henkilöluvun lisäksi paljoakaan muita yhteisiä nimittäjiä. Ryhmän heterogeenisyys on huomattu niissä muutamassa yksinasuvia tarkastelevassa tutkimuksessa, joita tähän mennessä on tehty (esim. Hooper 1998, Wulff 2004). Kaikkia yksinasuvia yhdistää kuitenkin se, että he asuvat asunnossaan yksin. Tällöin kodin

merkitys sosiaalisten suhteiden tapahtumapaikkana saattaa olla pienempi kuin asunnon toisten kanssa jakavilla.

2.1 Yhden hengen asutokunnat globaalisti

Yksin asuminen on ilmiö, joka on ihmiskunnan historiassa varsin nuori. Se on yleistynyt vasta 1950-luvun jälkipuolella, ja vahvimmin se näkyy teollistuneessa maailmassa, etenkin Euroopassa, Pohjois-Amerikassa ja Australiassa sekä Uudessa Seelannissa. Sen sijaan monissa Afrikan ja Aasian maissa etenkin naisten yksinasuminen ei ole sosiaalisesti hyväksyttävää, ja näillä alueilla yksinasuvien osuudet ovat matalia (Jamieson & Simpson 2013).

Yksin asuminen on erityisen tunnusomaisesti kaupunkien ja kaupunkiseutujen ilmiö. Esimerkiksi New Yorkin Manhattanilla yli puolet kaikista asunnoista on yhden hengen asuttamia (United States Census Bureau 2015), ja sama ilmiö on nähtävissä myös eurooppalaisissa suurkaupungeissa (Eurostat 2015). Yhden hengen asutokuntien osuudet ovat pääsääntöisesti kasvaneet viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana, joskin viimeisten viiden vuoden aikana kasvu on hieman tasoittunut ja paikoin kääntynyt myös laskuun. Suurissa kaupungeissa yhden hengen asutokuntien osuudet kaikista asutokunnista ovat maiden keskiarvoja selkeästi korkeammat.

Yksin asumista tutkinut yhdysvaltalainen sosiologi Eric Klinenberg (2012) näkee yksin asumisen yleistymisen takana joitakin pohjoisamerikkalaista nyky-yhteiskuntaa muovanneita kehityskulkuja, jotka pätevät myös globaalissa mittakaavassa. Ensimmäinen näistä on Klinenbergin mukaan se, että nykypäivänä talouden kehitys ja parantunut sosiaaliturva mahdollistavat yksin asumisen; yhä useammalla on siis varaa asua yksin. Klinenbergin mukaan ei ole sattumaa, että yhden hengen kotitalouksien osuutta mittaavan tilaston kärjestä löytyy neljä pohjoismaata: Ruotsi, Norja, Suomi ja Tanska. Hän näkee pohjoismaisen hyvinvointivaltion tuet merkittävänä osana yksinasuvien taloudellista turvaverkkoa.

Toiseksi yksin asumisen yleistymiseen vaikuttaneeksi tekijäksi Klinenberg nimeää 1800-luvulla eläneen sosiologin Émile Durkheimin määrittelemän ”yksilön kultin” (engl. ”the cult of the individual”), joka oli lähtöisin agraariyhteiskunnan muutoksesta teolliseksi ja kaupungistuneeksi. Tämä johtaisi Durkheimin mukaan yksilön muutokseen yhteisöä merkityksellisemmäksi. Klinenberg näkee etenkin nykyisen pohjoisamerikkalaisen,

yksilön vapautta ja valinnan mahdollisuutta korostavan kulttuurin Durkheimin yksilön kultin jatkumona.

Klinenbergin mukaan tärkeitä 1900-luvun jälkipuoliskolla yksinasumiseen vaikuttaneita trendejä ovat naisten aseman parantuminen, kommunikaation vallankumous, elinajan piteneminen ja voimakas kaupungistuminen. Naisten kouluttautuminen ja työelämään siirtyminen ovat myöhäistäneet naimisiinmenoa, minkä vuoksi avioerojen määrä ja avioliiton ulkopuolella elävien määrä ovat kasvaneet. Parantuneet ehkäisymenetelmät ovat mahdollistaneet myös vapaamman seksuaalisen kanssakäymisen, ja siten mahdollistaneet sinkkukulttuurin syntymisen. Internetin mullistama kommunikaatioteknologia ja uudenlaiset sosiaaliset verkostot puolestaan antavat mahdollisuuden kommunikoida toisten ihmisten kanssa reaaliaikaisesti mihin vuorokaudenaikaan tahansa. Siten yksinasuvatkin voivat olla koko ajan yhteydessä muuhun maailmaan, vaikka kotoa ei keskustelukumppania löytyisikään. Lisäksi pidentyneen elinajanodotteen myötä yhä useampi vanha ihminen asuu yksin, kun puoliso kuolee.

Tämän tutkimuksen kannalta on huomionarvoista, että Klinenberg pitää yhtenä tärkeänä yksin asumisen mahdollistajana nimenomaan kaupungeja. Vaikka kotona ollaankin yksin, kaupungin rikas sosiaalinen elämä odottaa heti oven takana. Kaupungeissa on aina ollut tilaa erilaisille alakulttuureille, ja yhtenä sellaisena Klinenberg näkee myös sinkkukulttuurin, josta hän käyttää nimeä ”*singleton society*” (2012:16).

Kaupungeissa on ollut mahdollista asua yksin jo silloin, kun sitä ei muualla ole vielä pidetty sosiaalisesti hyväksyttävänä. Kaupunki tarjoaa yksinasuvalle rikkaan sosiaalisen elämän, kun lähellä asuu paljon toisia yksinasuvia, joilla on samanlaiset arvot ja elämäntyyli. Siksi myöskään puolisoistaan eronneet yksinasuvat eivät joudu kaupungeissa sosiaalisesti eristetyiksi. Kun yksinasuvien määrä kaupungeissa on kasvanut, kaupunkeihin on syntynyt myös enemmän myös yksinasuvien tarpeisiin sopivia tiloja ja palveluita, esimerkiksi kahviloita, baareja ja noutoruokaa. Klinenberg kuvaileekin kaupunkien keskustoja ”aikuisten leikkikentiksi” (2012: 22), joissa palvelut ja katukulttuuri ovat rohkaisseet sinkkuja sosiaaliseen kanssakäymiseen kodin tarjoaman yksinolon sijaan. Yksinasuvat myös käyttävät näitä palveluja ahkerammin kuin naimisissa olevat. Siten Klinenbergin mukaan myös kaupungin palveluilla ja fyysisellä ympäristöllä on merkitystä yksinasuvan elämänlaadulle.

Klinenberg on haastatellut yhdyvaltalaisia yksinasuvia, jotka asuvat pääasiassa kaupungeissa. Haastateltavat ovat maininneet kaupunkiympäristön eduksi yksilöllisyyden

ja yhteisöllisyyden välisen rajapinnan: esimerkiksi Brooklyn Heights nähdään alueena, jossa yhdistyvät pienen yhteisön sosiaaliset verkostot ja New Yorkin kokoluokan kaupungin tarjoama anonymiteetti (Klinenberg 2012: 70).

Yhdistyneessä Kuningaskunnassa yksinasuvia haastatelleet Lynn Jamieson ja Roona Simpson (2013) ovat tarkastelleet yksinasuvien suhdetta kotiin ja sosiaaliseen lähiympäristöön. Monet yksinasuvat arvostivat kodin suomaan itsenäisyyttä ja valinnanvapautta. Yksinasuvien kodit eivät silti tutkimuksessa näyttäneet erityisen suljettuina paikkoina, vaan niissä tavattiin usein ystäviä ja perhettä. Haastatteluissa kävi ilmi kuitenkin myös yksinasumisen kääntöpuoli: kotona ei ole ketään, jonka kanssa jakaa päivittäiseen elämään liittyviä asioita. Tässä ilmeneekin yksinasumisen ero muihin asumismuotoihin verrattuna: päivittäinen sosiaalinen kanssakäyminen tapahtuu yksinasuvilla pääsääntöisesti jossakin muualla kuin kotona.

Useimmille haastateltaville koti oli tärkeä rentoutumisen ja lepäämisen paikka (Jamieson & Simpson 2013: 118-119). Vain pieni osa haastateltavista ei tuntenut viihtyvänsä kotonaan, ja vietti mieluummin aikaa kodin ulkopuolella, esimerkiksi paikallisessa pubissa. Monet kaupungeissa asuvat haastateltavat tunnustivat paikallisyhteisön merkityksen kaupungeissa ja osallistuivat itsekin siihen aktiivisesti. Myös kaupunkien vapautta ja avointa ilmapiiriä arvostettiin. Toisaalta monet haastateltavat myös kertoivat, että paikallisyhteisöllä ei ollut heille juuri merkitystä. Tutkimuksesta käy ilmi ennen kaikkea se, että yksinasuville paikalla ja paikalliseen yhteisöön kuulumisella oli erilaisia merkityksiä riippuen elämäntilanteesta ja oman perheen ja ystäväpiirin maantieteellisestä sijainnista.

2.2 Yhden hengen asutokuntien määrän kehitys Suomessa ja pääkaupunkiseudulla

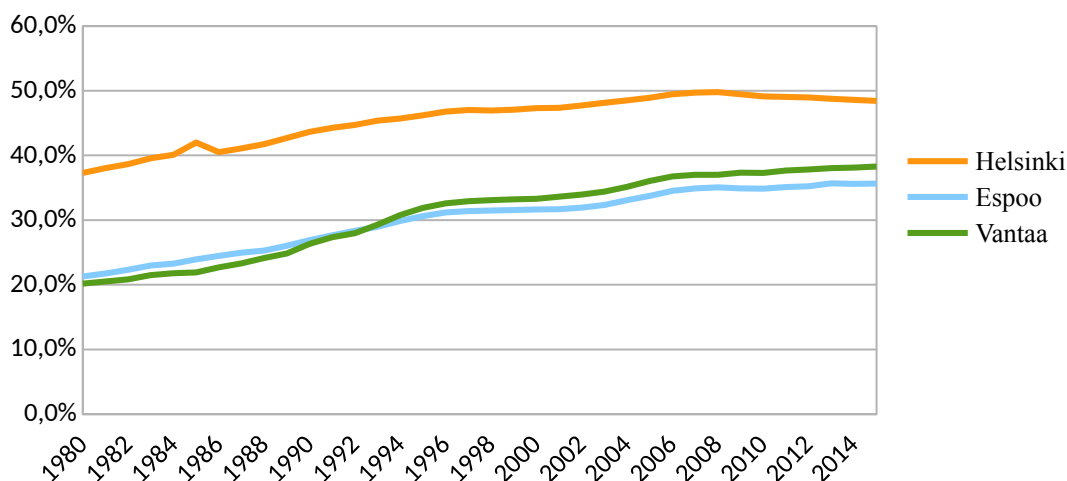
Asutokuntien määrä on Suomessa 1980-luvulta lähtien noussut nopeammin kuin väestön määrä (Kukko 2006: 20). Tämä tarkoittaa sitä, että asutokuntien keskikoko on pienentynyt. Suurin osa asutokuntien määrän kasvusta ja asutokunnan keskikoon pienentymisestä Suomessa selittyy juuri yhden hengen asutokuntien yleistymisellä (Kukko 2006: 49). Yhden hengen asutokunnat ovat myös Suomessa erityisesti kaupunkiseutujen ilmiö (Kauppinen et al 2014: 11, 14). Vuonna 2014 yhden hengen asutokuntia kaikista asutokunnista oli Suomessa 41 prosenttia (Tilastokeskus 2015), mutta kaupunkimaisissa kunnissa osuus on 43 prosenttia ja esimerkiksi Turussa vastaava luku on jo yli viisikymmentä prosenttia. Suurissa kaupungeissa asutokuntien keskikoko onkin pienin. Niihin suuntautuu paljon nettomuuttoa, joka koostuu esimerkiksi

opiskelijoista, jotka tyypillisesti muodostavat yhden hengen asutokuntia (Kukko 2006: 47).

Yksi merkittävä tekijä yksinasumisen yleistymisessä on väestön vanheneminen. Yli 65-vuotiaiden määrän kasvu johtaa yksihenkisten asutokuntien määrän kasvuun, kun yhä useampi ihminen jää leskeksi. Tämä ilmiö näkyy erityisesti naisten keskuudessa, joista jo puolet asuu yksin 75-vuotiaana (Kauppinen et al. 2014: 10). Väestön vanheneminen on siis myös osaltaan lisännyt yhden hengen asutokuntien osuuden kasvua. Karkeiden ennusteiden mukaan yksinasuvien määrä jatkaa kasvuaan ainakin vuoteen 2050 asti (Kauppinen et al. 2014: 8). Kauppinen et al. (2014: 9-10) mukaan myös avioerojen yleistymisen on vaikuttanut yksinasuvien osuuden kasvuun, ja tämä näkyy erityisesti 25-54-vuotiailla miehillä, joiden keskuudessa yksinasuminen on yleistynyt selvästi viimeisen 25 vuoden aikana, ja on nyt yleisempää kuin samanikäisillä naisilla.

Helsingissä on ollut yksinasuvia suhteessa eniten kaikista pääkaupunkiseudun kunnista (Kuva 1). Yksin asuvien osuus väestöstä on kasvanut varsin tasaisesti 1980-luvulta 2000-luvulle asti, ja yhden hengen asutokuntien osuus kaikista asutokunnista oli huipussaan vuonna 2008, kun yhden hengen asutokuntia oli käytännössä puolet kaikista asutokunnista, 49,8 prosenttia (Helsingin seudun aluesarjat 2015a). Sittemmin yhden hengen asutokuntien osuus on pienentynyt hieman, ja vuoden 2015 tammikuussa se oli 48,4 prosenttia. Espoossa ja Vantaalla yksihenkisiä asutokuntia on ollut suhteessa vähemmän kuin Helsingissä, mutta myös siellä osuudet ovat kasvaneet, eikä kasvu näytä vielä taittuneen, kuten Helsingissä on käynyt. Vantaalla yhden hengen asutokuntien osuus on kasvanut tarkastelujakson aikana hieman nopeammin kuin Espoossa.

Yhden hengen asutokunnat pääkaupunkiseudulla vuosina 1980-2015

Kuva 1. Yhden hengen asutokuntien osuuden kehitys pääkaupunkiseudun kunnissa. Lähde: Helsingin seudun aluesarjat 2015a/Tilastokeskus.

Alle 30-vuotiaana yksin asuminen on Helsingissä vielä lähes yhtä yleistä sekä miesten että naisten keskuudessa (Alsuhail 2014). 30 ikävuodesta eteenpäin miehet asuvat todennäköisemmin yksin kuin naiset, kunnes erot tasoittuvat 50 ikävuoden tienoilla. Tätä vanhemmilla naisilla yksin asuminen on yleisempää kuin samanikäisillä miehillä. Tämä johtuu suurimmaksi osaksi siitä, että naiset elävät keskimäärin kauemmin kuin miehet, jolloin he myös todennäköisemmin jäävät leskiksi.

Alle 30-vuotiaat ja 30–44-vuotiaat yksinasuvat keskittyvät erityisesti Helsingin kantakaupungin ja itäisen kantakaupungin peruspiireihin, kuten Kallioon ja Ullanlinnaan (Alsuhail 2015). 45–64-vuotiaita yksinasuvia tapaa jo puolestaan yhtä usein joistakin kantakaupungin ulkopuolisista peruspiireistä kuin itse kantakaupungista. Tällaisia peruspiirejä ovat kerrostalovaltaiset esikaupungit, kuten Mellunkylä, Vuosaari ja Herttoniemi. 65-vuotiaat ja tätä vanhemmat yksin asuvat keskittyvät jo selvästi enemmän kantakaupungin ulkopuolelle kuin itse kantakaupunkiin. Paljon tähän ikäryhmään kuuluvia yksin asuvia asuu edellä mainituissa Mellunkylässä ja Vuosaarissa sekä Haagassa.

2.3 Yksinasuvien taloudellinen tilanne ja asema asuntomarkkinoilla

Seuraavaksi luodaan katsaus yksinasuvien taloudelliseen asemaan. Yksinasuvat ovat taloudellisesti erilaisessa asemassa kuin kahden tulonsaajan asutokunnissa asuvat ihmiset,

sillä heillä on käytettävissään kaikkiin kotitalouden menoihin vain yhden ihmisen tulot. Tällä on vaikutusta heidän kulutuskäyttäytymiseensä ja asemaansa asuntomarkkinoilla.

Yksinasuvat ovat muuta väestöä useammin pienituloisia (Kauppinen et al. 2014:1 1-12, 16-17). Pienituloisten keskuudessa yksinasuminen on selvästi yleisempää kuin keski- tai suurituloisilla; koko Suomen väestön pienituloisimmasta kymmenyksestä yli puolet on yksinasuvia, kun suurituloisimmassa kymmenyksessä heitä on alle kymmenen prosenttia. Pienituloiset yksinasuvat ovat usein eläkeikäisiä, heistä noin kolmannes on yli 64-vuotiaita. Suurituloisimman kymmenyksen yksinasujista valtaosa on sen sijaan työikäisiä, 35-63-vuotiaita.

Yksinasuvien tulotason kasvu on myös ollut hitaampaa kuin lapsettomien parien ja kahden vanhemman lapsiperheiden. Toisaalta 35-64-vuotiaiden yksinasuvien tulotaso on varsin lähellä kaikkien kotitalouksien keskimääräistä tulotasoa henkeä kohti. Pienituloisuus korostuu yksinasuvilla siis nuorimpien ja vanhimpien, opiskelijoiden ja eläkeläisten keskuudessa. Yksinasuvien keskuudessa myös työllisyysaste on matalampi kuin muun väestön, ja tulonsiirtojen osuus kaikista tuloista on suurempi kuin muulla väestöllä (Kauppinen et al. 2014: 15, 20). Tilastojen valossa yksinasuvat ovat siis taloudellisesti jonkin verran heikommassa asemassa kuin muu väestö.

Myös yksinasuvien kokemukset omasta taloudellisesta toimeentulostaan vahvistavat tätä kuvaa. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkija Pekka Borg (2015a) on tutkinut helsinkiläisten yksinasuvien hyvinvoinnin kokemuksia kyselyaineiston avulla. Hänen mukaansa helsinkiläiset yksinasuvat kokevat voivansa keskimäärin hyvin, mutta hyvinvoinnin kokemuksta määrittävistä tekijöistä vähemmän tyytyväisyyttä aiheuttivat taloudelliset resurssit, joihin lähes kolmannes tutkimukseen vastanneista yksinasuvista oli tyytymättömiä. Yksinasuvat kokivatkin tulevansa toimeen tuloillaan selvästi heikommin kuin useamman tulonsaajan asuntokunnat, ja yksinasuvista useammat olivat myös eläneet jo kauemman aikaa huonossa taloudellisessa tilanteessa. Sen sijaan asumistyytyväisyydessä yksinasuvien ja muissa asuntokuntatyypeissä asuvien välillä ei ollut Borgin mukaan eroa muutoin kuin asumiskustannusten osalta, joihin yksinasuvat olivat muita tyytymättömpiä.

Alle 65-vuotiailla yksinasuvilla asumismenojen osuus kaikesta kulutuksesta on suurempi kuin samaan ikäryhmään kuuluvilla lapsettomilla pareilla tai lapsiperheillä (Kauppinen et al. 2014: 23-24). Yksin asuvilla asumiskustannukset ovatkin muuta väestöä korkeammat. Tämä kertoo asumiseen liittyvästä mittakaavaedusta: kaksi yhdessä asuvaa henkeä säästää

henkeä kohden lasketuissa asumismenoissa. Tämä johtuu siitä, että esimerkiksi yksiön rakentamiskustannukset neliötä kohti ovat suuremmat kuin isomman asunnon, sillä yksiöönkin rakennetaan kylpyhuone ja keittiö. Nämä ovat asunnon rakentamiskustannuksiltaan kalleimmat neliöt, ja ne nostavat pienen asunnon keskineliöhinnan korkeammaksi kuin suuremman asunnon (Rakennuksen hinnan arviointi 2013:10). Rakentamiskustannukset vaikuttavat osaltaan asunnon hintaan ja sitä kautta myös sen vuokraan. Kun yksiössä usein asuu vain yksi ihminen, jäävät myös nämä kalliimmat asuinneliöt yhden ihmisen maksettavaksi. Myös muut asumiseen liittyvät kustannukset, kuten kodinkoneet, sähkölasku ja internetyhteys jäävät yhden ihmisen maksettavaksi (ks. esim. Wilska 2013).

Helsingissä pienten asuntojen hintaan vaikuttaa myös kysynnän ja tarjonnan epäsuhta asuntomarkkinoilla. Helsingin uudisasuntotuotantoa on viime vuosina säädelty erilaisten normien avulla (esim. Helsingin kaupungin kiinteistövirasto 2011). Pienten asuntojen suuren kysynnän vuoksi rakennusliikkeiden oletetaan rakentavan pelkästään yksiöitä, joten velvoittamalla rakennusliikkeet tuottamaan myös tietty määrä suurempia asuntoja on haluttu varmistaa asuntokannan tasapainoisuus. Tämä on kuitenkin johtanut siihen, että pienten asuntojen tarjonta ei ole vastannut niiden kysyntää, mikä on nostanut pienten asuntojen hintaa. Helsingin ydinkeskustassa pienten asuntojen hintakehitys onkin eriytynyt muiden asuntojen hintakehityksestä (Holappa et al. 2015: 23).

Viime aikoina merkkejä samanlaisesta hintakehityksen eriytymisestä on ollut nähtävissä myös Helsingin ydinkeskustan ulkopuolella (Torvinen 2015), niin kutsutulla Helsinki 2-alueella, johon kuuluvat esimerkiksi Lauttasaari, Meilahti, Haaga, Kallio, Vallila ja Käpylä. Pienten asuntojen kova kysyntä johtuu paitsi pienten asuntokuntien suuresta määrästä, myös siitä, että pieni asunto on asuntosijoittajalle turvallinen sijoituskohde hyvän likviditeettinsä ansiosta. Kun tätä pienten asuntojen hintakehitystä tarkastellaan sitä tietoa vasten, että yksinasuvat ovat usein taloudellisesti huonommassa asemassa kuin muut, on syytä olettaa, että yksinasuvien asema Helsingin asuntomarkkinoilla on keskimääräistä vaikeampi. Hintakehityksen jatkuessa samanlaisena se myös todennäköisesti vaikeutuu entisestään.

Yksinasuvat asuvat muuta väestöä useammin vuokralla (Kauppinen et al. 2014: 25). Tämän voi nähdä olevan yksi seuraus keskimääräistä korkeammista asumiskustannuksista: yhden henkilön tuloilla maksettavan asuntolainan määrä on paljon pienempi kuin sellaisen asuntolainan, jota on maksamassa kaksi henkilöä. Helsingin asuntomarkkinoilla asuntojen

hinnat ovat hyvin korkeita tulotasoon nähden (Holappa et al. 2015), joten asunnon ostaakseen yksinasuvan tulee olla todella hyvätuloinen. Tämä sulkee huomattavan osan yksinasuvia kokonaan omistusasumisen ulkopuolelle. Helsingissä myös vuokrat ovat niin korkeat, että vuokran ohella asuntosäästäminen on hankalaa.

3. Asumispreferenssit: valintoja ja toiveita

Asumispreferensseillä tarkoitetaan ihmisten näkemystä heille mieluisimmasta asumismuodosta- tavasta ja paikasta, joka ilmenee siinä, miten erilaisia asunnon ja asuinympäristön ominaisuuksia arvotetaan. Näitä ominaisuuksia voivat olla esimerkiksi asunnon koko, alueen viheralueet, julkinen liikenne ja palvelut (esim. Ærø 2006: 126).

Asumispreferenssien tutkimiselle on useita motiiveja. Kaupunkitutkimuksessa preferenssien selvitys voi auttaa ymmärtämään esimerkiksi muuton kautta tapahtuvan segregaaation syitä: miksi tietty väestönosa muuttaa joltakin alueelta pois ja suosii joitakin toisia alueita (vrt. esim. Vilkama et al. 2013, Kortteinen et al. 2005).

Kaupunkisuunnittelijoita preferenssit kiinnostavat, koska halutaan tietää, millaista asumista ihmiset pitävät itselleen parhaana, ja näin vastata ihmisten tarpeisiin. Tässä voi olla intressinä paitsi kaupunkisuunnittelijoiden vilpitön halu toimia asukkaiden parhaaksi, myös keskenään kilpailevien kaupunkien halu houkuttaa lisää asukkaita. Tällöin halutaan selvittää, millaisesta asuinympäristöstä potentiaaliset muuttajat pitävät (Niedomysl 2008). Kaupunkisuunnittelussa preferenssit saattavat myös olla ristiriidassa suunnittelun muiden tavoitteiden kanssa: pääkaupunkiseudulla asukkaiden toive väljästä ja luonnonläheisestä asuinympäristöstä vaikuttaisi sopivan huonosti tällä hetkellä käsillä olevaan tiivistämiskehitykseen (Lapintie 2008).

Yksinasuvien asumispreferenssejä ei ole tähän mennessä tutkittu kovinkaan paljoa. Jarkko Rasinkankaan (2013) Turkuun sijoittuvassa tutkimuksessa yksinasuvia tarkastellaan yhtenä ryhmänä. Pääkaupunkiseudulla ei ole kuitenkaan kuitenkaan tehty yhtään ainoastaan yksinasuviin keskittyvää tutkimusta asumispreferensseistä. Yhden hengen asuntokunnat ovat kuitenkin suurin yksittäinen asuntokuntatyyppi Helsingissä. Siksi olisi tärkeää selvittää, yksinasuvien tarpeita ja toiveita asumisen suhteen: millaisena asuinpaikkana Helsinki yksinasuvalle näyttäytyy, ja millaisia asioita kaupunkisuunnittelussa olisi otettava huomioon yksinasuvan kannalta? Tähän asumispreferenssien tutkimus avaa yhden näkökulman.

3.1 Asumispreferenssien tutkiminen

Asumispreferenssejä voidaan tutkia kahdesta eri lähtökohdasta. Voidaan ensinnäkin tutkia toteutuneista asumisvalintoja ja olettaa, että ne kertovat itsessään jotakin asumispreferensseistä. Tällöin lähtöoletuksena on, että asuinpaikka valitaan omien mieltymyksien ohjaamana. Näitä asumispreferenssejä kutsutaan *toteutuneiksi*

preferensseiksi (engl. *revealed preferences*). Myös *esitettyjä preferenssejä* (*stated preferences*) voidaan tutkia. Nämä kuvaavat toiveita ja mieltymyksiä ja perustuvat aikomuksiin tai hypoteettisiin valintoihin, joita ei vielä ole realisoitu (Coolen & Hoekstra 2001: 286). Näitä asumistoiveita voidaan tutkia kyselyjen ja haastatteluiden avulla esimerkiksi hypoteettisten muuttotilanteiden kautta.

Ruotsalaisen Thomas Nedomyslin (2008) mukaan asumispreferensseihin vaikuttavat tekijät voidaan jakaa demografisiin, sosioekonomisiin ja maantieteellisiin tekijöihin. Demografisista tekijöistä esimerkiksi iällä ja perheen koolla (Dökmezi & Berköz 2000) on todettu olevan vaikutusta siihen, missä ja miten asutaan. Myös asuinpaikan maantieteellinen sijainti voi vaikuttaa asumispreferensseihin: Ruotsissa suurissa kaupungeissa asuvien preferenssit eroavat tiettyin osin huomattavasti maaseudulla asuvien preferensseistä (Niedomysl 2008: 1124).

Myös elämäntyyllillä ja halulla identifioida itsensä tiettyyn sosioekonomiseen ryhmään on havaittu olevan vaikutusta asumisvalintoihin (esim. Ærø 2006, Karsten 2007). Kun sosiaaliset piirit ovat vahvasti sidoksissa paikkoihin, voi asuminen tietyllä alueella vahvistaa omaa identiteettiä tiettyyn sosiokulttuuriseen ryhmään kuulumisesta. Karsten käyttää tästä esimerkkinä Rotterdamin keskusta-alueilla asuvia lapsiperheitä, jotka identifioituvat vahvasti urbaaniin ympäristöön, eivätkä voisi kuvitella tämän vuoksi muuttavansa esikaupunkiin.

3.1.1 Toteutuneet preferenssit: asumisvalinnat

Toteutuneiden preferenssien tutkiminen on kahdesta asumispreferenssejä tutkivasta lähestymistavasta yleisempää, sillä se perustuu yleensä ihmisten toteutuneen käytöksen tutkimiseen. Aineistona käytetään usein tilastodataa ja tutkimuksissa keskitytään korrelaatioihin esimerkiksi asuntojen hintoihin tai muuttajien demografisten piirteiden ja paikkoihin tai asuntoihin liittyvien attribuuttien välillä (Niedomysl 2008: 1110).

Toteutuneita preferenssejä eli toteutuneita asumisvalintoja voidaan siis tutkia varsin helposti: tarvitsee vain tarkastella, missä ihmiset tällä hetkellä asuvat, tai miten asuntojen myyntihinnat vaihtelevat niiden ominaisuuksien ja asuinalueen perusteella.

Asumisvalinnoista puhuttaessa on kuitenkin syytä kiinnittää huomiota itse käsitteen sisältöön. Sana ”asumisvalinta” viittaa siihen, että kotitaloudet voivat vapaasti valita, missä ja miten ne asuvat. Todellisuudessa kotitalouksien mahdollisuudet valita mieluisin asunto erilaisista vaihtoehdoista ovat hyvin rajalliset, kuten Van Ham & Manley (2009) toteavat.

Asumisen valintoja ohjaavat kunkin kotitalouden senhetkiset tarpeet ja toiveet, sekä taloudelliset resurssit ja asuntomarkkinoiden tarjonta. Asunnonvalinta näyttäytyykin usein tasapainoiluna omien valintakriteerien ja todellisuuden välillä (vrt. Hasu 2009: 105-110). Vain hyvätuloisimmat voivat valita asuntonsa lähes vapaasti, suurin osa kotitalouksista joutuu sen sijaan sopeuttamaan asumisvalintansa käytettävissä olevien taloudellisten resurssien ja markkinoiden tarjonnan mukaan.

Asuntomarkkinoita tarkasteltaessa on myös pidettävä mielessä, että asunnot ovat monilta osin hyvin poikkeuksellisia hyödykkeitä. Asuntojen rakentaminen vaatii suuria investointeja, jonka vuoksi asuntokannan uusiutuminen on hidasta (Hietala et al. 2015: 69). Asunto on lisäksi moniominaisuuksinen hyödyke (Clark & Dieleman 1996). Moniominaisuuksisella tarkoitetaan sitä, että asunto koostuu monista eri attribuuteista (hallintamuoto, koko, laatu, varustelutaso, sijainti), eikä kahta samanlaista asuntoa siten ole olemassa. Tämä johtaa siihen, että asuntomarkkinoilla tarjonnan reagointi kysyntään on hidasta, ja siten taloustieteessä oletettu markkinoiden tasapaino harvoin toteutuu asuntomarkkinoilla täydellisesti. Toteutuneiden preferenssien kautta ei voida myöskään saada selville sellaisten asuntojen tai asuinalueiden haluttavuutta, joita ei markkinoilla ole olemassa. Toteutuneiden preferenssien tarkastelua rajoittavat siis aina kunkinhetkisten asuntomarkkinoiden asettamat reunaehdot.

Lisäksi markkinoita tarkasteltaessa korostuvat varakkaiden preferenssit. Tutkimukset osoittavat, että varakkaimmat kahden tulonsaajan kotitaloudet muuttavat asuinalueiden hierarkiassa kaikkein arvostetuimmille alueille, ja vähemmän varakkaat kotitaloudet joutuvat muuttamaan vähemmän halutuille alueille tai sosiaalisesti tuetun asumisen piiriin (Ærø 2006: 125). Omassa tutkimuksessaan Ærø (2006: 126) havaitsi, että jopa kaksi kolmannesta hänen kyselynsä vastanneista koki, että he eivät olleet voineet valita nykyistä asuinpaikkaansa. Tämä on mielenkiintoinen havainto, joka on syytä pitää mielessä toteutuneita preferenssejä tulkittaessa.

Jos ihmiset eivät koe voivansa vaikuttaa asumisvalintoihinsa, voiko toteutuneiden valintojen pohjalta ylipäätään tehdä päätelmiä asumiseen liittyvistä tarpeista ja toiveista? Asumista tutkittaessa tutkittavat myöntävät myös joskus, että asuntoa valitessa ei osata ottaa huomioon kaikkia asumiseen vaikuttavia oleellisia tekijöitä, ja omia valintakriteereitä ei aina osata etukäteen suhteuttaa oikein omien tarpeiden suhteen (Hasu 2009: 105-110). Jos ihmiset eivät itsekään aina ole varmoja siitä, mitä he lopuksi asumiselta haluavat, on toteutuneisiin preferensseihin asumistoiveiden mittarina suhtauduttava kriittisesti.

3.1.2 Esitetyt preferenssit: asumistoiveet

Tilastojen avulla ei siis voida saada tietoa kaikista asumistoiveista. Jos halutaan saada tietoa ihmisten vielä toteutumattomista asumistoiveista, on niitä tiedusteltava heiltä kyselyjen tai haastattelujen avulla. Näissä tutkimuksissa pyydetään usein ihmisiä arvottamaan erilaisia asuntoon tai asuinalueeseen liittyviä tekijöitä. Esitettyjä preferenssejä voidaan tutkia pyytämällä tutkittavia joko arvottamaan erilaisia asumiseen liittyviä ominaisuuksia ja niiden tärkeyttä (esim. Niedomysl 2008), tai tarjoamalla vaihtoehtoja erilaisista ominaisuusyhdistelmistä (esim. Molin 1999).

Kysely- ja haastattelututkimukseen sisältyy kuitenkin aina tutkijan ja vastaajien välisen väärintulkinnan vaara. Lisäksi ihmiset eivät aina vastaa haastatteluihin ja kyselyihin totuudenmukaisesti (Heikkilä 1999: 179). Niedomysl (2008: 1110) muistuttaa myös kysymyksenasettelun ja attribuuttien valinnan tärkeydestä preferenssitutkimuksessa. Hänen mukaansa kyselytutkimuksena on vaarana, että kysymyksenasettelu heijastaa tutkimuksen tekijän omia arvostuksia ja jättää huomiotta tärkeitä mitattavia ominaisuuksia. Tämä voi johtaa vääristyneisiin tuloksiin.

Ærøn (2006) mukaan myös yhteiskunnan normit ja ideaalit voivat vaikuttaa vastaamiseen: esimerkiksi hän nostaa omakotitalon suosion Tanskassa tehdyssä preferenssitutkimuksessa. Omakotitalo edustaa edelleen vahvasti hyvin toimeentulevaa luokkaa ja ydinperheen ideaalia, mikä saattaa vaikuttaa vastaajiin. Antti Vasanen (2010: 21) nostaa esimerkiksi samasta ilmiöstä suomalaisille tärkeän luontosuhteen, jonka hän epäilee voivan välittyä asumispreferenssitutkimuksissa tärkeäksi nousseen luonnonläheisyyden preferointiin.

Asumistoiveita tutkittaessa on myös muistettava suhtautua kriittisesti saatuihin tuloksiin. Kysyttäessä ihmisiltä missä ja miten he mieluiten asuisivat, heidän vastauksensa saattavat olla kovin epärealistisia: halutaan asua kaupungin keskustassa, mielellään meren rannalla, mutta kuitenkin omakotitalossa isolla tontilla. Voidaan kysyä, miten mielekkäitä tällaiset tutkimustulokset ovat. Ovatko tällaiset tulokset ylipäätään sovellettavissa mitenkään kaupunkisuunnittelussa, kun todellisuudessa asumisvalinnat tehdään aina jonkinlaisten taloudellisten reunaehtojen puitteissa? Joissakin esitettyjä preferenssejä kartoittavissa tutkimuksissa voidaan myös antaa vastaajille tiettyjä reunaehtoja, joiden puitteissa heidän on tehtävä kuvitteellinen asumisvalinta. Tällaisissa tapauksissa on havaittu, että painottamalla erilaisia reunaehtoja voivat vastaajien vastaukset muuttua (Lankinen 2006: 11 cit. Lankinen 1973).

Tuloksia tulkittaessa on myös muistettava, että vastaajat saattavat käsittää tarjotut vastausvaihtoehdot eri tavoin, kuin tutkija on ajatellut (Niedomysl 2008: 1110). Antti Vasanen (2010) käyttää tästä esimerkkinä Pasi Mäenpään (2008) avaran urbanismin käsitettä: preferenssitutkimuksissa kysytyt ominaisuudet (tiiviys, rauhallisuus, luonnonläheisyys) ovat suhteellisia käsitteitä ja tarkoittavat eri asioita eri ihmisille. Tämä tarkoittaisi sitä, että kyselytutkimuksessa ei voida olla varmoja mihin tarkalleen saadaan vastauksia, kun pyydetään vastaajia arvioimaan esimerkiksi asuinalueen luonnonläheisyyden merkitystä.

Asumispreferenssikeskustelua kommentoinut yhdyskuntasuunnittelun professori Kimmo Lapintie (2008) huomauttaakin, että tutkimuksissa kysytyjen ominaisuuksien taustoista ja merkityksistä ei välttämättä tiedetä vielä tarpeeksi: miksi jokin tietty asumismuoto näyttäytyy erityisen haluttavana, toinen epäsuosituna? Lapintie esittää ajatuksen siitä, että asumistoiveet eivät niinkään keskity karkeisiin käsitteisiin kuten ”kerrostalo”, vaan niihin liittyviin merkityksiin. Lapintie pitää myös mahdollisena, että hypoteettiset asumistoiveet ja toisaalta reaali maailmassa tapahtuvat asumisvalinnat ovat toisistaan erillisiä, eikä niillä välttämättä ole keskenään paljoakaan kosketuspintaa.

3.2 Asumispreferenssitutkimus Suomen kontekstissa

Tähänastisissa tutkimuksissa suomalaisten asumispreferenssit ovat näyttäneet varsin yhtenäisinä. Kortteisen et al. (2005) tutkimustulokset Helsingin seudulla olivat sen verran yhtenevät koulutus- ja tulotasosta riippumatta, että he puhuvat niiden nojalta asumisen yhtenäiskulttuurista. Helsingin seudulla asumisen ihanne vaikuttaisi heidän tutkimuksensa mukaan olevan pientalo rauhallisella ja luonnonläheisellä alueella. Samansuuntaisia tuloksia ovat saaneet myös esimerkiksi Tyrväinen & Korpela (2007), joiden mukaan suurin osa helsinkiläisistä ja tamperelaisista pitää ensisijaisesti vetovoimaisena luonnonympäristöä eikä niinkään kaupunkiympäristöä, ja Juntto (2007), jonka mukaan yli puolet suomalaisista haluaisi mieluiten asua omakotitalossa.

Toisaalta näkemystä asumisen yhtenäiskulttuurista on myös kritisoitu. Kimmo Lapintie (2008) huomauttaa, että asuntomarkkinoilla kalleimpia asuntoja ovat kuitenkin keskustan kerrostaloasunnot, vaikka preferenssitutkimuksissa vahvimpana esiin nousevat aivan toisenlaiset asumimuodot. Kortteisen et al. (2005) kyselyaineistosta löytyykin tarkemmin tarkastelemalla myös erilaisia asumistoiveita, jotka poikkeavat etenkin Helsingin keskustassa asuvien osalta varsin selvästi urbaanimpaan suuntaan (Tuominen et al. 2005). Turussa asumispreferenssejä tutkineen Rasinkankaan (2013: 238) mukaan turkulaisten

preferensseissä on nähtävissä ero toisaalta asumiseen liitettyjen arvostusten ja konkreettisempien asumisen valintatilanteiden välillä. Turussa asumisen arvostukset näyttäisivät tukevan ajatusta yhtenäiskulttuurista: niissä korostuivat asuinalueen rauhallisuus ja luonnonläheisyys. Toisaalta erilaisten taustatekijöiden kuten iän perusteella löytyi paljon omakotipreferenssistä poikkeavia asumistoiveita, ja Turun keskusta nähtiin hyvin vetovoimaisena alueena. Haastattelututkimusten avulla (esim. Hasu 2009) onkin löydetty yhtenäiskulttuurin takaa useita erilaisia asumisen ihanteita elämäntyylistä ja asuinpaikasta riippuen.

3.3 Yksinasuvien asumispreferensseihin vaikuttavia tekijöitä

Seuraavaksi tarkastellaan kirjallisuuden pohjalta erityisesti yksinasuvien asumistoiveisiin- ja valintoihin vaikuttavia tekijöitä. Tarkastelussa keskitytään pääasiassa asuinalueeseen liittyviin tekijöihin, mutta siinä sivutaan myös asuntoon liittyviä ominaisuuksia. Asunnot ovat kiinteä osa asuinalueita, eivätkä ole liikuteltavissa asuinalueelta toiselle. Siten asuntokanta vaikuttaa asuinpaikan valintaan alueellisella tasolla.

Asuntokunnan koko on yksin Niedomyslin (2008) tarkoittamista demografisista tekijöistä, jotka vaikuttavat asumisvalintoihin. Täten voidaan ajatella, että yksinasuvien asumispreferenssit saattavat olla erilaisia kuin niillä, jotka asuvat isommissa asuntokunnissa. Esimerkkinä mainittakoon työpaikan sijainti, jonka varmasti jokainen muuttopäätöstä pohtiva ottaa huomioon tulevaa asuinpaikkaansa pohtiessaan. Siinä missä kahden työssäkäyvän aikuisen kotitaloudessa päätös kodin sijainnista on usein kompromissi kahden eri työpaikan sijainnin suhteen (Van Ommeren et al. 1998), ei yksin asuvan tarvitse ottaa huomioon asuinkumppanin työmatkan pituutta asuntoa valitessaan.

3.3.1 Asunnon koko ja taloudelliset seikat

Yksin asuvien asumiskustannukset ovat huomattavan suuret, joten heidän asunnonvalinnassaan taloudelliset resurssit nousevat vieläkin merkittävämmäksi valintoja ohjaavaksi tekijäksi. He esimerkiksi hankkivat omistusasunnon keskimäärin harvemmin kuin ikätoverinsa (Mulder & Manting 1994) ja asuvat todennäköisemmin vuokralla kuin muut (Kauppinen et al. 2014). Yhdellä hengellä on asumiseen käytettävissä vain omat tulot, joten asumisen hinta ohjaa yksinasuvien asumisvalintoja. Yksinasuvien asuntojen voisi siis olettaa olevan pääsääntöisesti pienempiä kuin isommissa asuntokunnissa asuvilla.

Australiassa Maryann Wulff (2004) on tutkinut kotitalouden keskikoon pienenemisen ja asumisväljyyden kehityksen suhdetta. Wulffin mukaan ei ole näyttöä siitä, että yksinasuvat

haluaisivat automaattisesti asua pienissä asunnoissa – päinvastoin. Vaikka Australiassa asuntokuntien keskimääräinen henkilöluku onkin pienentynyt, asumisväljyys ei ole vähentynyt. Yhden hengen asuntokuntia muodostuu usein erojen kautta ja ihmisten jäädessä leskiksi. Tällöin ei voida olettaa, että leski haluaa muuttaa pariskunnan yhteisestä kodista pienempään. Erotapauksissa monilla voi lasten vierailujen vuoksi olla tarve asunnolle, jossa on ylimääräisiä makuuhuoneita.

Yhdistyneessä Kuningaskunnassa yksinasuvia koskeneessa haastattelututkimuksessa (Jamieson & Simpson 2013: 98-100) nousi esiin sama tarve ylimääräiselle makuuhuoneelle, johon muualta käymään tulevat ystävät ja perheenjäsenet voivat majoittua vierailun ajaksi. Ne, joilla tilaa oli vähemmän, joutuivat tekemään erikoisjärjestelyjä kuten nukkumaan lattialla esimerkiksi lasten vieraillessa heidän luonaan. Monet haastateltavat pitivät tärkeänä sitä, että he voivat kutsua ystäviä kotiinsa kyläilemään. Koti nähtiin vieraanvaraisuuden paikkana, jossa ylläpidettiin ystävyysuhteita. Rajallinen tila aiheutti haastateltaville stressiä ja vaikeutti kodinomaisen tilan luomista vieraille. Yksinasuvien toive ylimääräisestä huoneesta nousi esille myös englantilaisen Alan Hooperin (1998) kyselytutkimuksessa, jossa enemmistö yksinasuvista piti mieluisimpana asumismuotona rivi- tai erillistaloa, jossa on kaksi tai useampi makuuhuone.

Yksinasuviin kuuluukin niin monessa eri elämäntilanteessa olevia ihmisiä, että olisikin turhan suoraviivaista olettaa kaikkien haluavan asua pienissä yksiöissä. Taloudellisista seikoista johtuen yksiö on kuitenkin monelle yksinasuvalle ainoa vaihtoehto sen absoluuttisen alemman hinnan vuoksi. Pientaloasuminen ei ole monellekaan yksinasuvalle vaihtoehto Helsingissä sen kalleuden takia. Koska asumiskustannuksia ei voida jakaa kenenkään kanssa, on kokonaisen talon rahoittaminen yhden hengen tuloista monelle yksinasuvalle mahdotonta. Omakotitalojen vuokraaminen on sekin suhteellisen harvinaista.

3.3.2 Kaupunkiympäristö ja elämäntapa

Yksin asuvien on huomattu kaupunkiseuduilla sijoittuvan erityisesti kaupunkien keskusta-alueille (Euroopassa esim. Ogden & Hall 2000, Hall & Ogden 2003, Oslospeilet 2015; Australiassa Wulff 2001, 2004; Yhdysvalloissa esim. Devajyoti 2013), joissa yhden hengen kotitalouksien osuus väestöstä on suurimmillaan. Yksinasuvien keskustahakuisuuden arvellaan johtuvan pääasiassa kahdesta seikasta. Ensinnäkin kaupunkikeskustojen asuntokannasta suuri osa koostuu pienistä asunnoista, joten

asuntomarkkinoiden nähdään ohjaavan yksinasuvia keskustoihin. Esimerkiksi Pariisin ydinkeskustan joissakin kaupunginosissa alle 40 neliön asuntoja on puolet koko asuntokannasta, kun koko Pariisissa niiden osuus on vain 38 % (Ogden & Schnoebelen 2005: 265). Toisaalta suurissa kaupungeissa asuntomarkkinat pyrkivät myös vastaamaan kysyntään, jolloin yksinasuvien suuri määrä vaikuttaa asuntomarkkinoiden tarjontaan (Hall & Ogden 2003: 878). Toiseksi yksin asuvien ajatellaan arvostavan keskusta-asumista hyvien palveluiden ja liikenneyhteyksien vuoksi enemmän kuin muiden kotitalouksien.

Toisaalta Pariisissa ja Britanniassa on havaittu yksin asumisen yleistyvän hiljalleen myös kaupunkikeskustojen ulkopuolella (Hall et al. 1997: 168; Ogden & Schnoebelen 2005: 256). Pariisin ydinkeskustassa yksinasuvien osuudet ovat edelleen korkeimmat, mutta yhden hengen talouksien osuudet kasvoivat suhteessa eniten sisemmällä esikaupunkivyöhykkeellä 1980- ja 1990-luvuilla. Erotuksena kaupunkien keskustassa asuviin yksinasuviin, esikaupunkialueilla ja maaseudulla yksinasuvista suurempi osa kuuluu eläkeikäiseen väestöön.

Australiassa Maryann Wulff (2001) on tutkinut yhden hengen kotitalouksia ja huomannut, että kun vakioidaan ikä, kotitalouden tulot ja hallintaperuste, yksinasuvat asuvat muita todennäköisemmin rivi- tai kerrostaloissa kuin erillistaloissa. Wulff arvelee tämän johtuvan paitsi taloudellisista syistä, myös vapaaehtoisesta valinnasta. Näissä asumismuodoissa yksinasuvia saattaa Wulffin mukaan houkuttaa niiden helpompi ylläpito ja sosiaalisempi asuinympäristö. Tällaiset asunnot sijaitsevat usein keskeisemmällä sijainnilla kuin erillistalot. Tällöin palvelut kuten kaupat ja ravintolat ovat lähempänä ja paremmin saavutettavissa.

Yksinasuvien keskustahakuisuudesta on havaittu merkkejä myös Tanskan Aarhusissa, jossa tutkittiin erilaisten demografisten ja sosioekonomisten tekijöiden suhdetta muuttoon tietyntyyppiselle alueelle (Ærø 2006: 122). Kyseisessä tarkastelussa muuttoa keskustamaisen, tiheän kaupunkirakenteen alueelle (high rise – high density) selitti vahvasti kotitalouden yhden hengen koko yhdessä nuoren iän kanssa.

Miksi yksinasuvat sitten näyttävät haluavan asua juuri kaupunkien keskustoissa? Yksin asumista tutkineen yhdysvaltalaisen sosiologin Eric Klinenbergin (2012) mukaan yksinasuvalle sopivin asuinympäristö on kaupunki, jossa jalankulkuympäristö on laadukasta jossa on paljon erilaisia palveluja ja tapaamispaikkoja, kuten kahviloita ja baareja. Tämänkaltaiset palvelut ovat yksinasuvalle keino ylläpitää sosiaalista elämää, ja he käyttävät niitä ahkerasti. Yksinelävät ovat Klinenbergin mukaan myös aktiivisempia

paikallisyhteisön jäseniä kuin naimisissa olevat, jolloin asuinpaikan valinnassa saatetaan antaa suuri painoarvo asuinympäristön sosiaaliselle elävyydelle.

Yhdysvalloissa Devajyoti Deka (2014) on tutkinut maanlaajuisten kysely- ja tilastoaineistojen avulla sitä, miten yksinasuvien ja avioparien talouksien asumis- ja liikkumistottumukset eroavat toisistaan. Deka on huomannut, että yksin asuvien työmatkat ovat keskimäärin lyhyempiä kuin avioparitaloudessa elävien. Yksinasuvat myös käyttävät enemmän julkista liikennettä ja kävelevät useammin. Lisäksi autottomien talouksien osuus on yksin asuvilla huomattavasti suurempi kuin avioparien talouksilla. Deka uskoo erojen liikkumistottumuksissa johtuvan eroista tarkasteltujen kotitalouksien asumismuodoissa. Alle puolet yhdysvaltalaisista yksin asuvista asuu omakotitaloissa, jotka perinteisesti sijaitsevat esikaupungeissa kaukana kaupunkien keskustoista. Avioparien talouksista noin kolme neljäsosaa asuu puolestaan omakotitaloissa. Yhden hengen taloudet myös asuvat huomattavasti useammin vuokralla kuin avioparien kotitaloudet. Vuokralla asutaan Yhdysvalloissa useimmiten kerrostaloissa, jotka ovat yleisiä kaupungeissa, mutta joita ei esikaupungeista juuri löydy. Tämä on Dekan mukaan merkki siitä, että yhden hengen taloudet asuvat lähempänä kaupunkien keskustoja, jolloin työmatkat ovat lyhyempiä.

Samanlaisiin tuloksiin ovat aiemmin päätyneet muun muassa Bhat & Guo (2007), joiden tekemä tilastollinen tarkastelu San Franciscon alueella osoittaa yksinasuvien suosivan huomattavasti useammin tiivistä kaupunkirakennetta asuinpaikan valinnassa kuin muiden kotitalouksien. Scott & Horner (2008) ovat tutkineet Louisvillen aluetta Kentuckyssa ja huomanneet, että yhden hengen taloudet asuvat todennäköisemmin sellaisilla alueilla, joilla erilaiset palvelut ovat saavutettavissa jalan. Nämä alueet ovat tyypillisesti kaupunkien keskusta-alueita.

Yhdysvaltalaiset tutkimustulokset eivät toki ole suoraan rinnastettavissa Suomen tilanteeseen, sillä eurooppalaisessa ja pohjoisamerikkalaisessa kaupunkirakenteessa on perustavanlaatuisia eroja. Pohjoisamerikkalaisessa esikaupungissa työpaikalle ja palveluihin joudutaan ajamaan hyvin pitkiä matkoja, ja julkinen liikenne on eurooppalaisiin kaupunkeihin verrattuna vähäistä. Tämä toisaalta paljastaa yksinasuvan erilaisen aseman kaupunkirakenteessa: ydinperheitä silmälläpitäen suunnitellut esikaupungit eivät taivu kovin hyvin yksinasuvien tarpeisiin (Klinenberg 2012: 209).

Yksityisautoiluun perustuva hajautunut kaupunkirakenne, jossa välimatkat ovat pitkiä, vaikeuttaa sellaisten ihmisten arkea, joilla ei jostain syystä ole autoa käytettävissään. Tällaisessa kaupunkirakenteessa joukkoliikenteen järjestäminen on vaikeaa, ja matkoista

suurin osa tehdään yksityisautolla, ja kävelyn ja pyöräilyn osuus liikennesuoritteista on pieni (Naess 2012) Kaikilla ei ole taloudellisia resursseja hankkia autoa, ja yksin asuvat lukeutuvat tähän ryhmään todennäköisemmin kuin muut. Esimerkiksi Skotlannissa yhden hengen kotitalouksista autottomia oli vuonna 2011 54 %, kun kaikista kotitalouksista autottomia oli vain 31 % (Scotland's Census 2011). Auto on suuri investointi, jonka ylläpito aiheuttaa myös runsaasti kustannuksia. Kun tiedetään, että yksin asuvien taloudellinen tilanne on keskimäärin muita heikompi etenkin asumisen kalleuden vuoksi, voi auton hankkiminen ja ylläpito olla monelle taloudellinen mahdottomuus. Yksinasuvien asuinpaikan valintaan saattaa siis vaikuttaa myös sen saavutettavuus jollakin muulla kulkumuodolla kuin yksityisautolla. Tämä toteutuu yleensä parhaiten tiiviissä kaupunkirakenteessa, ja voi olla yksi syy tilastoissa havaitulle yksinasuvien keskustahakuisuudelle.

Lia Karstenin (2007) mukaan identiteetti on yksi asumisvalintoja muokkaavista tekijöistä: oma asuinpaikka nähdään identiteettiä vahvistavana tekijänä, ja tämä ohjaa ihmisiä asumaan sellaisille alueille, joihin he kokevat voivansa samaistua. Yksinasuvien asumisvalintoja saattaa siten ohjata kaupunkien keskusta-alueille myös heidän identiteettinsä yksinasuvana: keskusta koetaan nimenomaan yksinasuvien alueena, jossa samassa tilanteessa olevia on paljon ja monet palvelut on suunniteltu yksinasuvien tarpeita varten. Riitta Jallinoja (1997:160) näkeekin yksinasuvien sinkkujen elämäntavan nimenomaan familistisen elämäntavan vastakohtana. Jallinojan havaintojen mukaan yksinasuvat haluavat asua kaupungin keskustassa ja käyvät muita enemmän ravintoloissa, kulttuuritapahtumissa ja käyttävät kaupungin palveluja.

Tämä näyttäisi pitävän paikkansa myös Helsingissä. Helsinkiläisiä yksinasuvia tutkinut Pekka Borg (2015a) on havainnut, että yksinasuville harrastus- ja kulttuurimahdollisuudet sekä kaupunkimainen elämäntapa ovat tärkeämpiä pääkaupunkiseudulla asumisen halua lisääviä tekijöitä kuin muissa asuntokuntatyypeissä asuville. Mats Stjernbergin (2010) pro gradu-työstä selviää, että Helsinkiin muuttaneet yksinasuvat avostavat tapahtumarikasta elämää, hyviä ostosmahdollisuuksia ja monipuolista kulttuuritarjontaa. Nämä lukeutuvat kaupunkiasumisen vetovoimatekijöihin, ja ne saattavat olla yksi syy yksinasuvien keskustahakuisuudelle.

Yksin asuvalla on Helsingissä asumisen kalleudesta johtuen keskimäärin harvoin varaa kovin suureen asuntoon. Tällöin omassa asunnossa ei välttämättä ole tilaa esimerkiksi yleistyvään kotona työskentelyyn. Arkkitehti Anne Tervon (2011) mukaan yksinasuvat

hyötyisivätkin harvemmin tarvittujen oman kodin toimintojen, kuten työtilojen, ulottamisesta neljän seinän ulkopuolelle kaupunkitilaan. Kimmo Lapintie (2008) uskoo, että tällainen kodin toimintojen jatkaminen kaupunkitilaan yleistyy entisestään pienten kotitalouksien suuren määrän vuoksi. Esimerkiksi monet kahvilat tai kirjastot toimivat jo nyt etätöitä tekevien työpisteinä. Kaupunkitila siis toimii eräänlaisena kodin ja toimiston jatkeena. Siksi kaupunkitilan tulisikin olla sellaista, että se myös mahdollistaa tällaisen funktion ts. siellä tulisi olla monipuolisesti erilaisia julkisia ja puolijulkisia tiloja. Yksinasuvat saattavat siis pitää yhtenä kriteerinä asumisvalinnoissa myös ympäröivän kaupunkitilan julkisten ja puolijulkisten tilojen laatua.

Kaupunki voisi siten toimia myös vapaa-ajan näyttämönä, eräänlaisena olohuoneena, jossa tavataan myös ystäviä ja hoidetaan sosiaalisia suhteita. Tällöin oman asuinalueen julkisen kaupunkitilan laatu voi kohota merkittävään asemaan yksin asuvan arjessa. Tämä voi olla yksi selittävä tekijä yksinasuvien keskustahakuisuudelle.

4. Tutkimuksen näkökulma ja tutkimuskysymykset

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, millaisia ovat yksinasuvien asumispreferenssit Helsingissä, ja miten ne mahdollisesti eroavat muiden helsinkiläisten preferensseistä. Preferenssejä tarkastellaan sekä yksilön näkökulmasta että alueellisella tasolla. Vaikka asumispreferenssejä on pääkaupunkiseudullakin tutkittu varsin laajasti, ei yhtään yksinasuviin keskittyvää tutkimusta ole aiheesta vielä tehty lukuun ottamatta Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkijan Faris Alshailin (2015) tekemää alueellista tarkastelua yksinasuvista Helsingin peruspiireissä.

Aiemman kansainvälisen tutkimuksen perusteella yksinasuvilla on asumisessaan selkeä urbaani preferenssi. On siis syytä olettaa, että viitteitä tästä löytyisi myös Helsingistä. Helsingin seudulla asumispreferenssien on aiemmassa tutkimuksessa kuitenkin havaittu olevan siinä määrin samanlaiset tulotasosta ja koulutuksesta riippumatta, että on puhuttu jopa asumisen yhtenäiskulttuurista: halutuin asumismuoto on pientalo rauhallisella ja luonnonläheisellä alueella (Kortteinen et al. 2005: 123). Toisaalta esimerkiksi Lapintie (2008) kyseenalaistaa yhtenäiskulttuurista puhumisen: kotitaloudet ovat kuitenkin erittäin heterogeeninen joukko eri ikäisiä ja erilaisissa elämäntilanteissa olevia perheitä. Tästä syystä on mielenkiintoista tarkastella, miten yksinasuvien preferenssit sopivat tähän kuvioon, sillä asutokunnan koon perusteella tehtyä asumispreferenssitarkastelua ei ole Suomessa vielä tehty.

Preferenssejä tutkittaessa on huomattu, että demografisilla tekijöillä, kuten perhetyypillä, on vaikutusta preferensseihin (esim. Ærø 2006: 121, Dökmeci & Berköz 2000). Voidaan siis olettaa, että myös kotitalouden koolla on merkitystä etenkin silloin, kun se on vain yksi henkilö. Lisäksi voidaan olettaa aiemmissa tutkimuksissa (esim. Niodomysl 2008) todetun mukaisesti, että nykyisellä asuinpaikalla on vaikutusta asumispreferensseihin. Pääkaupunkiseudulla ja Helsingissä alueiden sisäiset erot ovat kuitenkin suhteellisen pieniä kun verrataan seutua esimerkiksi ympäröivään maaseutuun, eikä siten ole varmaa, että ero keskustassa asuvien ja väljemmillä esikaupunkialueilla asuvien preferenssien välillä olisi kovin suuri.

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan asumispreferenssejä sekä toteutuneiden asumisvalintojen että esitettyjen asumistoiveiden valossa. Tutkimusasetelma perustuu vertailulle: yksinasuvien preferenssejä verrataan muiden preferensseihin, ja etsitään sitä kautta juuri yksinasuville tyypillisiä asumistoiveita- ja valintoja. Lisäksi

asumispreferenssejä tarkastellaan muutamien taustatekijöiden, iän, sekä koulutus- ja tulotason perusteella.

Tutkimuksessa tarkastellaan toteutuneita preferenssejä se perusteella, millaisilla alueilla yksinasuvat asuvat, minkätyyppisissä taloissa he asuvat ja mikä on heidän asuntonsa hallintaperuste. Lisäksi tarkastellaan nykyisen asunnon kokoa. Esitettyjä preferenssejä, eli mahdollisesti vielä toteutumattomia asumistoiveita tarkastellaan sen kautta, millainen on mieluisimmaksi koettu asuintalon tyyppi, minkä kokoinen asunto itselle koetaan parhaaksi ja millainen asuinalue koetaan annetuista vaihtoehdoista itselle mieluisimmaksi. Tarkastelu tehdään siis varsin yleisellä tasolla käytettävissä olevan aineiston perusteella.

Preferenssitutkimuksissa pureudutaan yleisesti myös tarkempiin asuntoa ja asuinalueita kuvaaviin attribuutteihin, kuten saavutettavuuteen, palvelutasoon ja maisemaan (Esim Nedomysl 2008, Molin 1999), mutta tämän tutkimuksen aineisto ei mahdollista tällaista tarkempaa tarkastelua preferenssien suhteen.

Lisäksi tarkastellaan asuinalueen vaikutusta asumispreferensseihin sen mukaan, asutaanko keskustassa vai esikaupungissa. Nedomyslin (2008) mukaan preferensseissä näkyy vaihtelua maantieteellisen sijainnin mukaan. Helsinki ja pääkaupunkiseutu ovat kuitenkin alueina varsin pieniä, ja yhdyskuntarakenne on kauttaaltaan kaupunkimainen. Ei ole varmaa, ilmenevätkö kaupungin sisäiset alueelliset erot jotenkin preferensseissä.

Preferenssien tarkastelun yhteydessä sivutaan myös yksinasuvien kokemusta asumistyytyväisyydestä sekä asumiseen käytettävissä olevista resursseista. Kun tiedetään, että yksinasuvilla asumismenot ovat suhteessa suuremmat kuin muilla, voidaan olettaa, että tämä näkyisi myös aineistossa vahvempana kokemuksena tulojen riittämättömyydestä asumiseen.

Asumistyytyväisyyttä käsitellään omalle asuinalueelle ja asunnolle annettujen kouluarvosanojen kautta. Kun tiedetään, että yksinasuvien taloudellinen tilanne on keskimääräistä huonompi, ovat myös heidän valinnanmahdollisuutensa asuntomarkkinoilla rajatummat. Jos ei itse juurikaan voida vaikuttaa omaan asumiseen, voidaanko siihen olla tyytyväisiä? Borg (2015a) ei ole aiemmin löytänyt eroa yksinasuvien ja muiden vastaajien kokemasta asumistyytyväisyydestä. Etukäteen voisi siis ajatella, että eroja ei löydy myöskään tämän aineiston perusteella.

Tutkimuskysymyksiksi muodostuvat siis seuraavat:

Millaisia ovat kyselyaineiston perusteella yksinasuvien asumispreferenssit? Poikkeavatko ne jotenkin muissa kotitaloustyypeissä asuvien asumistoiveista?

Onko yksinasuvien ja muiden helsinkiläisten kokemassa asumistyytyväisyydessä eroja?

Millaista alueellista vaihtelua asumispreferensseissä on?

Tällaiseen tarkasteluun liittyy muutamia virhelähteitä. Ensinnäkin valmiiksi annetuissa vastausvaihtoehdoissa on aina se mahdollisuus, että vastaaja on tulkinnut ne eri tavoin kuin tutkija. Esimerkiksi kysymyksen ”Mikä seuraavista olisi teille mieluisin asuinpaikka?” vastausvaihtoehtojen ”Kaupungin keskusta” ja ”Esikaupunki tai lähiö” välillä on varsin reilusti tulkinnanvaraa. Mikäli vastaaja mieltii mieluisimpana asuinalueenaan esimerkiksi Helsingin Kalliota, voi tämän sijoittaminen jompaan kumpaan luokkaan olla vaikeaa. Kalliota kun harvemmin mielletään sijaintinsa vuoksi Helsingin keskustaan, mutta toisaalta kaupunki- ja palvelurakenteensa puolesta se ei myöskään ole esikaupunkia. Tämän kysymyksen merkitys korostuu tutkimuksessa, sillä sen perusteella on luokiteltu vastaajat joko kantakaupunkimaista tai esikaupunkimaista asumista suosiviin. Tästä luokittelusta kerrotaan lisää luvussa viisi.

Tutkimuksen aluetasoksi on valikoitunut Helsinki. Helsingissä on pääkaupunkiseudun kunnista suhteessa eniten yhden hengen asuntokuntia, ja lisäksi Helsingin sisältä löytyy paljon alueellista vaihtelua asuinalueiden ominaisuuksien suhteen. Muutaman tärkeimmän kysymyksen osalta tarkastelu ulotetaan myös Espooseen ja Vantaalle.

5. Aineisto ja menetelmät

Tässä luvussa esitellään tutkimuksessa käytetyt aineistot. Pääasiallinen aineisto on kyselyaineisto, jolla on selvitetty Helsingin seudun asukkaiden asuinoloja ja hyvinvointia. Lisäksi tutkimuksessa on käytetty Helsingin seudun aluesarjojen tilastokantoja pääkaupunkiseudun väestöstä ja rakennuskannasta. Tätä Tilastokeskuksen tuottamaa tilastoa ylläpitävät pääkaupunkiseudun kunnat ja Helsingin seudun ympäristöpalvelut (HSY) (Helsingin seudun aluesarjat 2015a). Lisäksi alueellisessa tarkastelussa on käytetty HSY:n seutukartta-paikkatietoaineiston hallinnollisia aluejakoja (Helsingin peruspiirit) ja tilastokeskuksen postinumeroalueisiin perustuvaa aluejakoa.

Pääasiallisina tutkimusmenetelminä ovat tilastoanalyysit: ristiintaulukoiminen sekä tunnuslukujen ja jakaumien laskeminen. Tilastoanalyysit on tehty SPSS-tilasto-ohjelmalla. Tutkimuksessa on käytetty apuna myös paikkatietomenetelmiä aineiston alueellisessa tarkastelussa. Paikkatietomuotoista aineistoa on käsitelty ArcMap-ohjelmalla.

5.1 Kyselyaineisto

Pääasiallisena tutkimusaineistona on Syreeni-kyselyaineisto, joka on kerätty vuonna 2012. Kysely on tehty osana Kaupunkitutkimus ja metropolipolitiikka-tutkimushanketta, ja sen ovat suunnitelleet ja toteuttaneet Helsingin yliopiston kaupunkimaantieteen professori Mari Vaattovaara ja kaupunkisosiologian professori Matti Kortteinen sekä Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkijat Henrik Lönnqvist ja Martti Tuominen. Syreeni-kysely toteutettiin vuonna 2012 toista kertaa, ja siinä on selvitetty yleisesti asumiseen ja hyvinvointiin liittyviä kysymyksiä.

Kyselyn tutkimusalue kattoi Helsingin seudun 14 kuntaa (Helsinki, Espoo, Vantaa, Kauniainen, Kirkkonummi, Hyvinkää, Järvenpää, Tuusula, Kerava, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen, Sipoo, Tuusula ja Vihti) sekä Lahden ja Lohjan. Tässä tutkimuksessa keskitytään pääasiassa Helsingistä saatuihin vastauksiin. Kyselyyn pystyi vastaamaan postitse vastauslomakkeella tai internetissä.

Kyselyn tavoiteperusjoukko on 25-74-vuotiaat suomen- ja ruotsinkieliset henkilöt. Kyselyssä on käytetty otantamenetelmänä ositettua satunnaisotantaa, ja aineisto koostuu kahdesta eri otoksesta. Ensimmäinen otos, 12 000 kotitaloutta, on poimittu alueiden mediaanitulotason perusteella. Tilastokeskuksen ruututietokannan 250 x 250 metrin ruuduista on valittu ylimpään ja alimpaan tulokvintiiliin kuuluvat ruudut, joista

kummistakin on valittu satunnaisotannalla 6 000 kotitaloutta. Tätä otosta ei ulotettu Lahteen tai Lohjalle. Toinen satunnaisotos, 15 000 kotitaloutta, on tehty edellä lueteltujen 14 kunnan alueella siten, että kukin kunta on oma otosalueensa, lukuunottamatta Espoota ja Kauniaista sekä Mäntsälää ja Pornaista, jotka muodostavat yhteiset ositusalueet. Lisäksi Helsinki on jaettu kolmeen ositusalueeseen: eteläiseen kantakaupunkiin, itäiseen kantakaupunkiin ja esikaupunkiin. Tällä on haluttu varmistua siitä, että kaikilta alueilta saadaan tasaisesti vastauksia. Mikäli joku vastaaja tuli poimituksi tilastoruutuihin perustuvassa otoksessa, ei hänen kotitalouttaan otettu mukaan jälkimmäiseen otokseen.

Kysely lähetettiin siis yhteensä 27 000 henkilölle, ja siihen vastasi 9 609 henkilöä. Vastausprosentiksi muodostui siten hieman yli 35%. Helsinkiläisiä poimittiin otoksiin yhteensä 9 631 kappaletta. Heistä kyselyyn vastasi 3 681, joten helsingissä vastausprosentti (38,2 %) oli hieman korkeampi kuin kyselyn vastausprosentti keskimäärin.

Kyselyssä on kysymyksiä kuudessa eri osiossa: Perustiedot, Asumisen arvostukset ja aiheet, Sosiaaliset suhteet ja hyvinvointi, Elämäntavat ja kulutus, Työelämä ja Tulot ja varallisuus. Tässä tutkielmassa keskitytään kyselyn asumista kartoittaneisiin kysymyksiin osiosta Asumisen arvostukset ja aiheet. Lisäksi vastaajien asutokunnan tyyppi ja muita taustatekijöitä kuten ikä ja tulotaso on selvitetty perustietojen avulla ja joidenkin vastaajiin väestötietojärjestelmästä liitettyjen tietojen avulla. Liitteessä 1 on esitelty tässä tutkimuksessa käytetyt kysymykset.

Syreeni-kyselyaineistosta on tarkasteltu sekä vastaajien nykyisiä asuinoloja kartoittavia kysymyksiä, esimerkiksi nykyisen asuintalon tyyppiä ja asunnon kokoa, että nykyisistä asumisjärjestelyistä riippumattomia asumistoiveita. Lisäksi tarkastellaan asumistyytyväisyyttä mittaavia kysymyksiä. Analyyseissä vertaillaan kahden eri ryhmän, yksinasuvien ja muihin kotitaloustyyppeihin kuuluvien vastaajien vastauksia. Vertailua tehdään laskemalla tunnuslukuja sekä vertailemalla jakaumia.

5.1.1 Kyselyaineiston kuvailua ja tunnuslukuja

Seuraavassa verrataan kyselyn vastausten edustavuutta perusjoukkoon nähden. Tässä tutkimuksessa keskitytään lähinnä helsinkiläisten vastauksiin, joten perusjoukkona tarkastellaan 25-74-vuotiaita suomen- ja ruotsinkielisiä helsinkiläisiä. Kyselyaineisto on kerätty vuonna 2012, joten perusjoukkoa kuvaavat tilastot ovat myös vuodelta 2012. Kun tarkastellaan vastauksien edustavuutta perusjoukkoon verrattuna, huomataan, että

perusjoukko ei ole vastaajissa aivan tasaisesti edustettuna (Taulukko 1). Kyselyyn on vastannut huomattavasti enemmän naisia kuin miehiä. Lisäksi vastaajien ikäjakauma on vino, kun vanhemmat ihmiset ovat vastanneet kyselyyn useammin kuin nuoremmat. Alle 45-vuotiaat ovat kyselyssä aliedustettuina, ja yli 54-vuotiaat puolestaan yliedustettuina. Tämä tulee ottaa huomioon tulosten tulkinnassa.

Taulukko 1. Otoksen edustavuus. Perusjoukkona helsinkiläiset 25-74-vuotiaat suomen- ja ruotsinkieliset vuonna 2012. *Lähde Helsingin seudun aluesarjat 2015/Tilastokeskus.

	Perusjoukko*	Vastaajat
Lukumäärä	350 124	3 652
Miehiä	47,0 %	38,3 %
Naisia	53,0 %	61,7 %
25-34-vuotiaita	26,3 %	21,0 %
35-44-vuotiaita	19,3 %	14,7 %
45-54-vuotiaita	20,4 %	18,9 %
55-64-vuotiaita	19,8 %	24,8 %
65-74-vuotiaita	14,2 %	20,6 %

Lähes kaikki kyselyyn vastaajat ovat syntyperäisiä suomen kansalaisia (99,0 %). Kyselyn perusjoukkona on käytetty vain suomen- ja ruotsinkielisiä, joten vastaajien joukossa ei ole juurikaan maahanmuuttajia. Tämän aineiston perusteella voidaankin siis tehdä päätelmiä lähinnä suomalaisen kantaväestön asumistavoista.

Kyselyaineistosta yksinasuvat on määritelty kysymyksen 4 perusteella. Kysymykseen ”Mikä seuraavista kuvaa kotitalouttanne parhaiten?” on voinut vastata johonkin seuraavista: ”1. asun yksin”, ”2. Asun avio- tai avopuolisoni kanssa”, ”3. Asun avio- tai avopuolisoni ja lapsen/lapsien kanssa”, ”4. Asun yksin lapsen/lapsien kanssa”, ”5. Asun vanhempieni/vanhempani kanssa” tai ”6. Asun itsenäisesti, mutta jaan asunnon muiden henkilöiden kanssa”. Kyselyyn perustuvaan analyysiin on valittu ne vastaajat, jotka ovat vastanneet tähän kysymykseen kohdan 1. Ne, jotka eivät ole vastanneet tähän kysymykseen lainkaan, on jätetty analyysistä pois. Jaetuissa asuinnoissa tai kimppakämpissä asuvia (vaihtoehto 6) ei tässä tutkimuksessa tarkastella, vaikka myös heidän kotitaloutensa koko on yksi henkilö.

Kysymyksenasettelusta on huomioitava, että se ei ota kovin tarkasti huomioon niin kutsuttua vuoro- tai viikonloppuvanhemmuutta, jolloin lapset asuvat vanhempansa kotona vain osan ajasta. Tällaisten kotitalouksien koko siis vaihtelee kulloisenkin ajanhetken mukaan, eikä vastaajalle ole välttämättä aivan selvää, mikä edellämainituista vastausvaihtoehdoista kuvaa häntä parhaiten. Kysely ei myöskään ota mitenkään kantaa

vastaajan ihmissuhteisiin: osa kyselyn yksinasuvista elää varmasti parisuhteessa, mutta kumppanin kanssa asutaan eri osoitteissa. Yksin asuva vastaaja saattaa olla jopa naimisissa, mutta asua työn tai muun syyn vuoksi erillään muusta perheestä.

Seuraavaksi tarkastellaan kyselyn vastauksien edustavuutta asuntokuntatyyppien perusteella (Taulukko 2). Perusjoukon luvut ovat vuoden 2012 luvut Tilastokeskuksen ”Väestö sukupuolen, iän ja perheaseman mukaan alueittain 2005 – 2014”-tilastokannasta (Tilastokeskus 2015). Tilastoa ei ollut saatavilla erikseen suomen- ja ruotsinkielisistä, joten on huomioitava, että taulukon 2 perusjoukossa ovat mukana myös vieraskieliset 25-74-vuotiaat helsinkiläiset. Tämä on pidettävä mielessä tuloksia tulkittaessa, sillä maahanmuuttajien keskuudessa yksinasuminen on harvinaisempaa kuin kantasuomalaisten (Joronen 2015).

Taulukko 2. Otoksen edustavuus asuntokuntatyyppien osalta. Perusjoukossa ovat mukana myös vieraskieliset 25-74-vuotiaat helsinkiläiset.

Kotitalouden muoto	Perusjoukko*	Vastaajat
Asuu yksin	29,0 %	29,8 %
Asuupuolison kanssa	30,9 %	42,2 %
Asuu puolison ja laps(i)en kanssa	23,8 %	22,2 %
Asuu yksin lapsien kanssa	5,4 %	4,3 %
Asuu vanhemman/vanhempien kanssa	1,2 %	0,4 %
Asuu itsenäisesti, mutta jakaa asunnon	6,1 % **	1,2 %

*Lähde: Tilastokeskus 2015. Helsinkiläiset 25-74-vuotiaat, kaikki äidinkielet. Lisäksi perhekuntiin kuulumatonta väestöä luokassa ”Laitosväestö ja luokittelematon”

**Sisältää samaa sukupuolta olevat, samassa asunnossa asuvat henkilöt. Samaa sukupuolta olevien liitoista on huomioitu ainoastaan rekisteröidyt parisuhteet.

Tilastokeskuksen perhetyyppitilastointi ei vastaa aivan suoraan kyselyaineiston kotitalousmääritelmiä. Siinä henkilöt on luokiteltu perheaseman mukaan seuraaviin luokkiin: ”Aviopuoliso, ei lapsia”, ”Aviopuoliso, jolla lapsia”, ”Avopuoliso, ei lapsia”, ”Avopuoliso, jolla lapsia”, ”Äiti/isä, ei puolisoa”, ”Lapsi”, ”Perheisiin kuulumaton, asuu yksin”, ”Perheisiin kuulumaton, ei asu yksin”, ”Laitosväestö ja luokittelematon”.

Tilastossa avoliitossa oleviin katsotaan kuuluvaksi vain eri sukupuolta olevat samassa asunnossa asuvat henkilöt. Siten tämän tilaston luokka ”Perheisiin kuulumaton, ei asu yksin” sisältää paitsi kimppa-asunnoissa asuvat, myös samaa sukupuolta olevat avoliitossa elävät henkilöt. Nämä henkilöt ovat kyselyaineistossa todennäköisesti vastanneet asuvansa puolisonsa kanssa. Tilastoon kuuluu myös ryhmä ”Laitosväestö ja luokittelematon”, joka on jätetty pois tästä tarkastelusta. On kuitenkin huomioitava, että tähän ryhmään kuuluvat

esimerkiksi asunnottomat henkilöt, joista suuri osa on yksineläviä. Heidän preferenssejään ei siis tässä tutkimuksessa tarkastella.

Yksinasuvat näyttäisivät olevan kyselyaineistossa varsin hyvin edustettuna, heitä on sekä perusjoukosta että vastaajista vajaa kolmannes. Sen sijaan puolison kanssa ilman lapsia asuvat vaikuttaisivat olevan yliedustettuina. Osittain tämän luokan suurta kokoa voi selittää edellä mainittu ero Tilastokeskuksen tilastointitavassa ja vastaajan itsensä näkemyksessä omasta perheasemastaan samaa sukupuolta olevan asuinkumppanin kanssa.

On huomioitava, että ne yksinasuvat, joita tässä tutkimuksessa käsitellään, ovat valikoituneet ainoastaan asumismuodon perusteella. Se, että he asuvat yksin, ei poissulje sitä, että he ovat parisuhteessa tai perheellisiä. Tällöin kumppani tai perhe ei vain asu vastaajien kanssa samassa osoitteessa. Tätä ei kuitenkaan kyselyaineiston perusteella voi saada selville, sillä kyselyssä on tiedusteltu nimenomaan kotitalouden tyyppiä ja kokoa. Myös lastensa kanssa eri osoitteissa asuvat vanhemmat ovat saattaneet kokea kysymykseen vastaamisen hankalaksi: he eivät välttämättä koe asuvansa yksin, jos lapsi kuitenkin vierailee säännöllisesti vanhempansa luona.

Tarkastellaan vielä perusjoukon ja yksinasuvien ikäjakaumaa (Taulukko 3). Tässäkin perusjoukossa ovat mukana myös vieraskieliset yksinasuvat. Kuten koko otoksen ikäjakaumasta voitiin päätellä, on kyselyaineiston yksinasuvien ikäjakaumakin vino. Huomattavan aliedustettuina ovat alle 35-vuotiaat yksinasuvat, kun taas yli 54-vuotiaat ovat yliedustettuja. Tämä on pidettävä mielessä, kun tulkitaan tutkimustuloksia.

Taulukko 3. Yksinasuvien ikäjakauma, perusjoukko ja vastaajat

Ikä	Perusjoukko*	Vastaajat
25 - 34	26,8%	20,5%
35 - 44	16,2%	12,4%
45 - 54	18,7%	15,7%
55 - 64	20,8%	26,8%
65 - 74	17,5%	24,5%

*Lähde: Tilastokeskus 2015. Helsinkiläiset yksin asuvat perheisiin kuulumattomat 25-74-vuotiaat, kaikki äidinkielet.

5.2 Helsingin seudun aluesarjat-tilastoaineisto ja yksinasuvien toteutuneiden asumisvalintojen analyysi

Helsingin seudun aluesarjat on pääkaupunkiseudun kuntien, HSY:n ja Uudenmaan liiton ylläpitämä tilastokanta Tilastokeskuksen tuottamista tilastoista (Helsingin seudun

aluesarjat 2015a). Tilastokannassa on tietoja esimerkiksi Helsingin seudun väestöstä, rakennuskannasta ja työpaikoista. Tässä tutkimuksessa on käytetty tilastoa asuntokunnan henkilöluvuista tammikuulta 2015 ja asuntojen huonelukumääristä joulukuulta 2013. Aluesarjojen aineiston avulla tarkastellaan yksinasuvien alueellista jakautumista Helsingissä ja asuntokannan alueellista rakennetta niiltä osin, kuin sen voi aiemman tutkimuksen perusteella olettaa vaikuttavan yksinasuviin.

Yksinasuvien alueellista jakautumista on tarkasteltu Helsingin seudun aluesarjojen tilastokannan avulla (Helsingin seudun aluesarjat 2015a). Analyysissa on käytetty Helsingin asuntokunnat henkilöluvun mukaan-tilastoa vuoden 2015 tammikuulta. Tilastokannassa on luokiteltu asuntokunnat henkilöluvun mukaan Helsingin eri aluejakojen mukaisesti, ja tässä tutkimuksessa tarkastelussa on käytetty peruspiirijakoa. Tilastosta on poimittu asuntokuntien lukumäärä yhteensä sekä yhden hengen asuntokuntien lukumäärä, joista on laskettu yksinasuvien prosentuaaliset osuudet kullekin peruspiirille. Tilasto on visualisoitu ArcMap-ohjelman Join by attributes-työkalun avulla liittämällä kunkin peruspiirin kaikkien asuntokuntien ja yhden hengen asuntokuntien lukumäärät peruspiirin nimi-kentän avulla paikkatietoaineistoon.

Helsingin seudun aluesarjojen tilastokannasta löytyvät myös tiedot asunnoista huoneistotyypeittäin eri aluetasoilla Helsingin asunnot hallintaperusteen ja huoneistotyyppin mukaan-tilastosta (Helsingin seudun aluesarjat 2015b). Tämän tilaston tiedot ovat vuoden vanhemmat kuin edellä mainitun asuntokuntatilaston. Tilastosta on poimittu kaikkien huoneistojen lukumäärä ja yksiöiden ja kaksioiden (1h+kk/kt, 1h+k, 2h+kk/kt, 2h+k) määrät Helsingin peruspiireissä. Näistä on laskettu yksiöiden ja kaksioiden prosentuaalinen osuus kunkin peruspiirin asuntokannasta, ja näitä on tarkasteltu visuaalisesti samoin kuin edellä.

5.3 Yksinasuvien ja muiden vastaajien asumispreferenssien vertailu

Kyselyaineiston yksinasuvien ja muiden vastaajien vastauksia tarkastellaan ristiintaulukoimalla sekä vertailemalla vastausten prosenttijakaumia ja keskiarvoja soveltuvin osin. Yksinasuvat ja muut vastaajat on jaettu ryhmiin siten, että kysymys 4 (”Mikä seuraavista kuvaa kotitalouttanne parhaiten?”) on koodattu uudestaan. Yksinasuvat saavat arvon 1, ja kaikissa muissa kotitaloustyypeissä asuvat saavat uuden arvon 2.

Nykyisiä asuinoloja on tarkasteltu osittain kyselyn vastaajiin liitettyjen väestörekisterikeskuksen taustatietojen perusteella. Näitä tietoja ovat tieto ikäryhmästä ja

huoneiston pinta-alasta. Talotyyppi on poimittu kyselyn vastauksesta kysymykseen 9. ”Asutteko tällä hetkellä... 1. Kerrostalossa (5 kerrosta tai enemmän) 2. Kerrostalossa (2-4-kerrosta) 3. rivitalossa 4. paritalossa 5. Omakotitalossa 6. Muu”.

Yksinasuvien ja muita vastaajia vertaillaan kysymyksien ”Missä seuraavista talotyypeistä haluaisitte mieluiten asua?” sekä ”Mikä seuraavista olisi teille mieluisin asuinpaikka?” osalta. Lisäksi näiden kysymyksen osalta tarkastellaan tarkemmin tiettyjä talotyyppisiä ja asuinalueita preferoivia yksinasuvia tulo- ja koulutustason sekä iän perusteella.

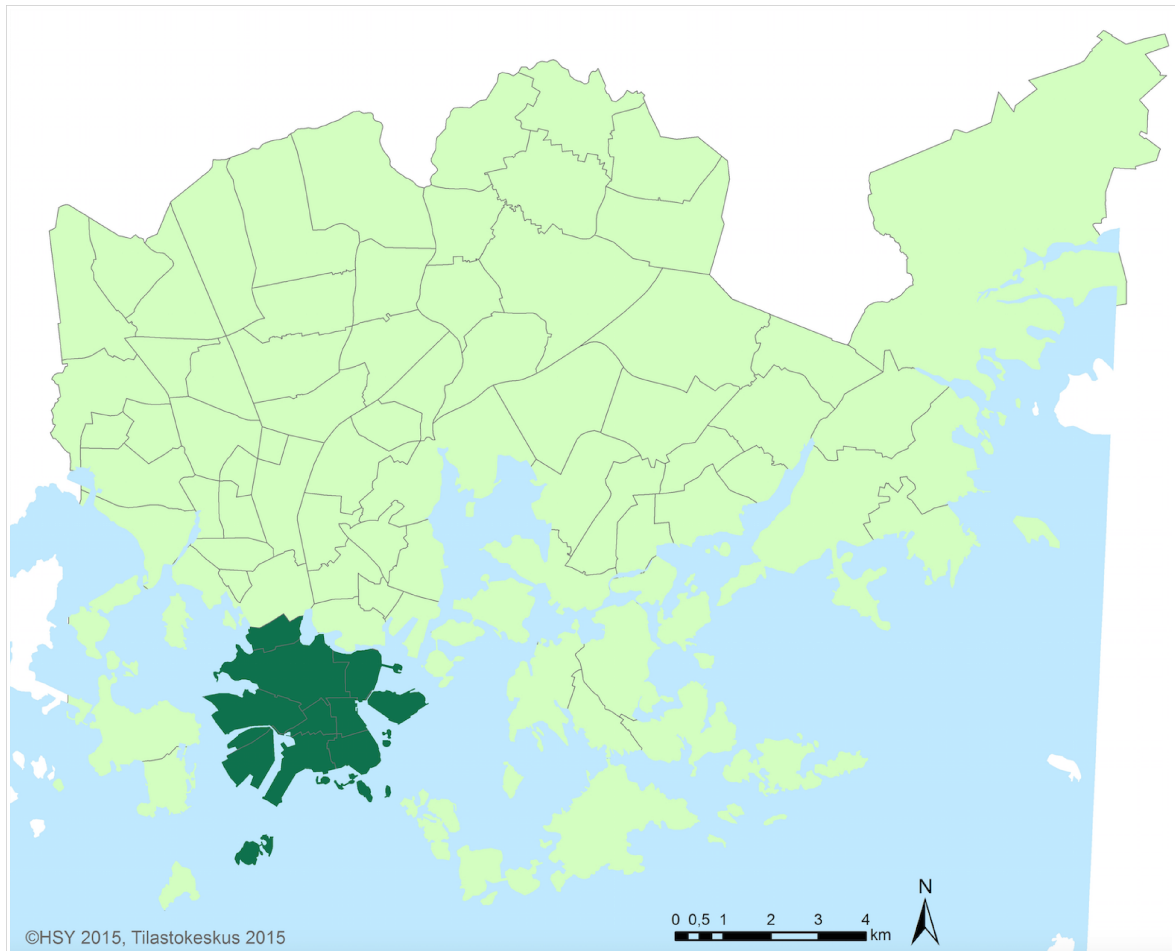
Lisäksi on vertailtu yksinasuvien ja muiden vastaajien asumistyytyväisyyttä heidän omalle alueelleen antamiensa kouluarvosanojen perusteella. Keskiarvoissa esiintyvien erojen merkitsevyyttä on testattu t-testillä, ja soveltuvin osin Mann-Whitneyn U-testillä. Myös vastaajien kokemuksia omien tulojensa riittävydestä asumiskustannusten kattamiseen on vertailtu.

5.4 Yksin asuvien vastaajien asumispreferenssien alueellinen tarkastelu

Kyselyaineiston vastaajia on mahdollista tarkastella myös alueellisesti, sillä jokaisen vastaajan asuinrakennuksen koordinaatit ovat tiedossa, ja vastauksia voi käsitellä pistemuotoisena paikkatietodatana ArcMap-ohjelmistolla.

Kyselyyn vastasi 1088 helsinkiläistä yksinasuvaa. Nämä vastaajat jakautuvat peruspiireittäin varsin epätasaisesti. Kallion peruspiirissä yksinasuvia vastaajia on 121 kappaletta, mutta esimerkiksi Kulosaarissa vain yksi eikä Itä-Pakilassa yhtään. Siten vastaajien tarkastelu peruspiirien tasolla ei ole kovin mielekästä. Kaupunginosien sijaan tässä tutkimuksessa tarkastellaan yksinasuvien vastauksia Tilastokeskuksen postinumerojaon perusteella (Kuva 2). Keskusta-alue on rajattu Tilastokeskuksen Helsinki 1-alue-rajauksen perusteella (Tilastokeskus 2015c). Tähän alueeseen kuuluvat postinumerot 00100 (Helsingin keskusta), 00120 (Punavuori), 00130 (Kaartinkaupunki), 00140 (Kaivopuisto), 00150 (Eira), 00160 (Katajanokka) 00170 (Kruununhaka) ja 00180 (Ruoholahti). Muu Helsinki muodostaa tässä tutkimuksessa oman luokkansa, ja sitä tarkastellaan esikaupunkimaisena alueena. Kullekin vastaajalle on lisätty uusi muuttuja ”keskusta”, joka saa arvon 1, mikäli vastaaja asuu edellä mainitulla keskusta-alueella, ja arvon 0, mikäli hän asuu muualla Helsingissä.

Keskusta-alueella yksinasuvia vastaajia oli 128 kappaletta, ja esikaupunkialueella 960 kappaletta. Yksinasuvista vastaajista vajaa kaksitoista prosenttia asui siis tässä tutkimuksessa keskustaksi määritellyllä alueella.

Kuva 2. Tutkimuksessa käytetty keskusta-esikaupunkijako Helsingissä. Tummalla korostettu Tilastokeskuksen Helsinki 1-postinumeroalueet.

Näiden alueiden vastaajia on vertailtu kahden kysymyksen osalta: yksinasuvien nimeämän mieluisimman asuinpaikan osalta ja omalle asuinalueelle annetun kouluarvosanan osalta. Näiden kysymysten osalta tarkastellaan myös espoolaisia ja vantaalaisia yksinasuvia. Lisäksi pyritään tarkastelemaan taustatekijöiden vaikutusta vastaajien alueelliseen sijoittumiseen.

Lopuksi tarkastellaan vastaajia sen mukaan, asuvatko he sellaisella alueella, jonka ovat nimenneet itselleen mieluisimmaksi asuinalueeksi kysymyksessä 28 (”Kaupungin keskusta”, ”Esikaupunki tai lähiö”, ”Maaseututaajama tai kylä maaseudulla”, ”Hajaa-asutusalue”, ”Ulkomailla”). Tässä aluetta ”Keskusta” vastaava Tilastokeskuksen Helsinki 1-alue, ja muu Helsinki katsotaan kuuluvaksi luokkaan ”Esikaupunki tai lähiö”. Tämänkaltaiset dikotomiat alueiden kuvailussa ja luokittelussa ovat aina problemaattisia, ja siksi niihin tulee suhtautua varauksella. Käytettyä alueluokittelua tarkastellaan tarkemmin kriittisesti luvussa 6.

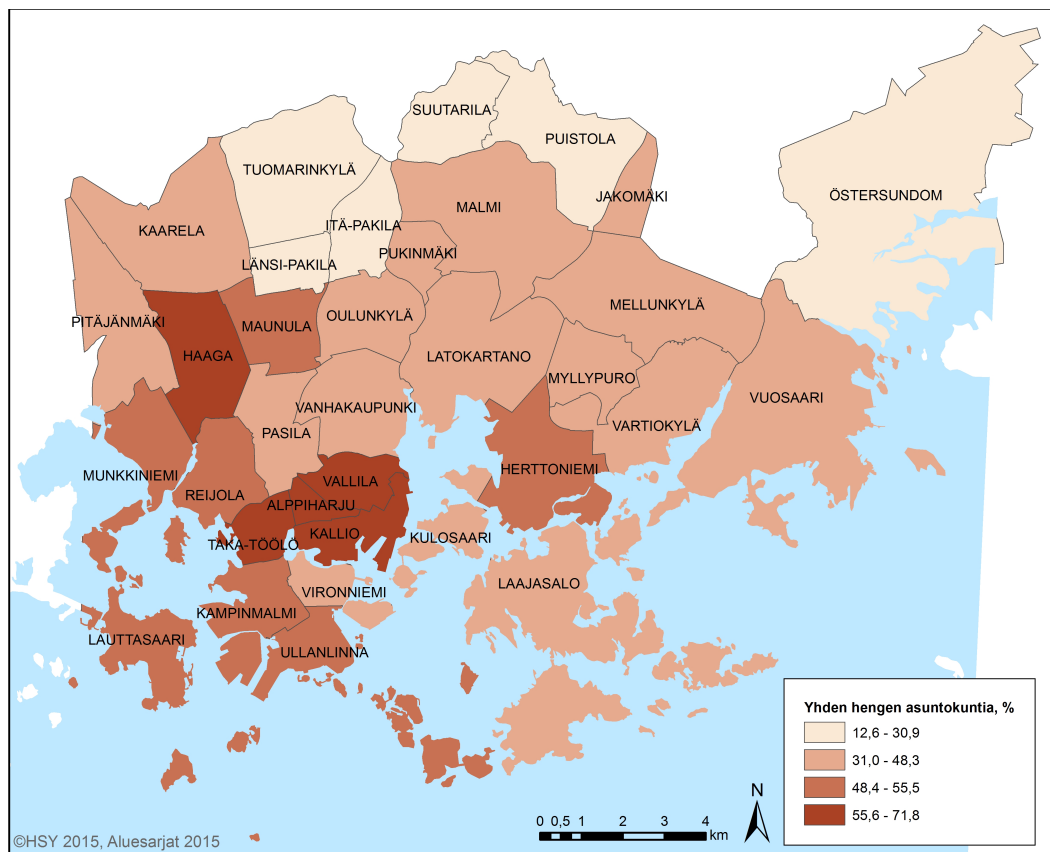
6. Tulokset

Tässä luvussa esitellään tutkimuksen tulokset. Aluksi tarkastellaan yksinasuvien toteutuneita asumisvalintoja ja niiden erityispiirteitä tilastoaineiston ja kyselyaineiston avulla. Sen jälkeen keskitytään yksinasuvien kyselyssä esittämiin asumistoiveisiin ja verrataan niitä muiden vastaajien asumistoiveisiin. Lopuksi tarkastellaan yksinasuvien asumispreferensseissä ilmeneviä alueellisia eroja.

6.1 Toteutuneet preferenssit: tämänhetkisen asumisen tarkastelua

6.1.1 Yksinasuvien alueellinen jakautuminen

Helsingissä yhden hengen asuntokuntien osuus kaikista asuntokunnista oli vuoden 2015 tammikuussa 48,4 % (Helsingin seudun aluesarjat 2015a). Tätä lukua on käytetty seuraavassa karttataarkastelussa luokkarajana osoittamaan niitä alueita, joilla yksinasuvien osuudet ovat keskimääräistä korkeampia tai matalampia.

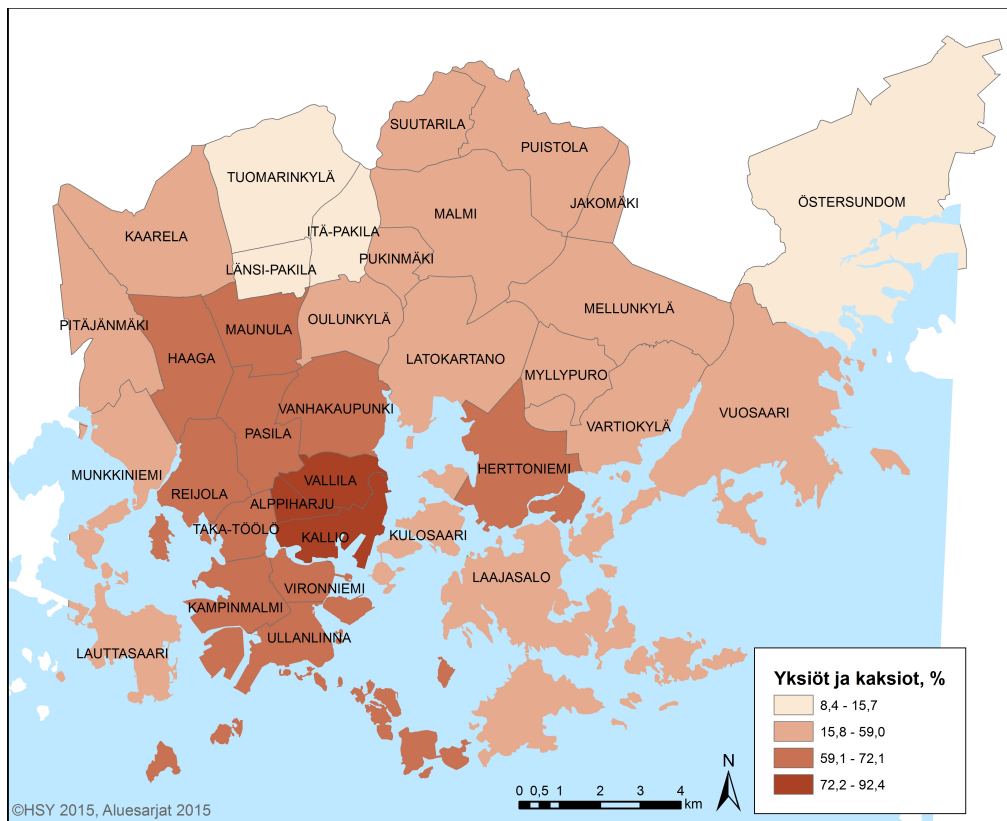

Kuva 3. Yhden hengen asuntokuntien prosentuaalinen osuus kaikista asuntokunnista Helsingissä peruspiireittäin

Alueellisesti tarkasteltuna Helsingissä yhden hengen asuntokuntia on prosentuaalisesti eniten itäisen kantakaupungin alueella, Taka-Töölössä ja Haagassa (Kuva 3). Kaikkein

suurin yksin asuvien osuus on Alppiharjussa, jossa yksinasuvia on 72 % kaikista asuntokunnista. Osuudet ovat korkeita myös Kalliossa ja Vallilassa. Myös muu kantakaupunki ja osa läntisestä Helsingistä sekä Herttoniemi erottuvat keskimääräistä korkeampien osuuksiensa myötä. Kauempana kantakaupungista, pientalovaltaisissa Pohjois-Helsingissä ja Östersundomissa yksin asuvien osuudet jäävät puolestaan mataliksi. Hieman keskimääräistä vähemmän yksinasuvia on myös suuressa osassa Helsingin 1960-80 luvuilla rakennettuja lähiöitä, esimerkiksi Malmilla, Vuosaarella ja Mellunkylässä.

Seuraavaksi tarkastellaan alueellista vaihtelua asutokannan huoneistoluvussa. Pienten asuntojen eli yksiöiden ja kaksioiden osuus koko asutokannasta Helsingissä oli vuoden 2013 joulukuussa 59 % (Helsingin seudun aluesarjat 2015b), ja tätä lukua on myös käytetty apuna visualisoinnissa luokkarajana havainnollistamaan alueita, joilla pienten asuntojen osuus asutokannasta on keskimääräistä suurempi tai pienempi.

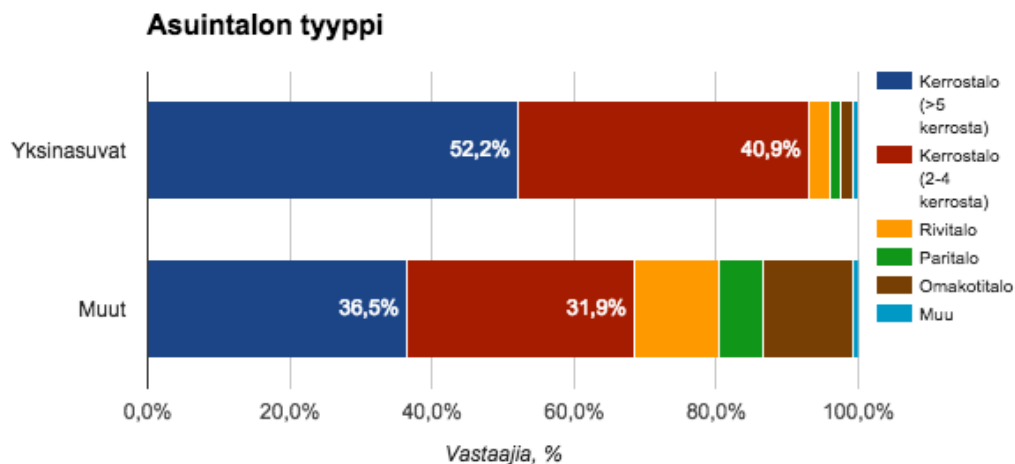
Kuva 4. Yksiöiden ja kaksioiden prosentuaaliset osuudet koko asutokannasta Helsingissä peruspiireittäin

Kun tarkastellaan yksiöiden ja kaksioiden osuutta Helsingin asutokannasta alueittain (Kuva 4), huomataan, että pientasuntovaltaisimpia alueita ovat itäisen kantakaupungin peruspiirit Vallila, Alppiharju ja Kallio, joissa yksiöiden ja kaksioiden osuus koko asutokannasta on yli puolet. Tällä alueella on sen rakentamisajankohdasta ja historiasta

johtuen runsaasti pieniä asuntoja, ja suuria asuntoja puolestaan huomattavan vähän. Myös muussa kantakaupungissa sekä Haagassa on paljon pieniä asuntoja., ja tämä näyttäisi ohjaavan myös yhden hengen talouksia asettumaan näille alueille.

6.1.2 Toteutuneet asumisvalinnat kyselyaineiston perusteella

Kyselyaineiston helsinkiläisten vastaajien enemmistö asuu kerrostaloissa (kuva 5). Kysymyksessä on eritelty 2-4-kerroksiset sekä viisikerroksiset ja tätä korkeammat kerrostalot omiksi vaihtoehdoikseen. Sekä yksinasuvien että muiden kotitalouksien yleisin asuintalotyyppi Helsingissä on viisikerroksinen tai tätä korkeampi kerrostalo. Seuraavaksi yleisin talotyyppi molemmilla ryhmillä on 2-4-kerroksinen kerrostalo. Yksinasuvilla kuitenkin kumpikin kerrostalotyyppi on yleisempi kuin muilla vastaajilla. Eroja ryhmien välillä löytyy myös rivi- ja pientaloissa asuvien osuuksista. Yksinasuvista vain kolme prosenttia asuu rivitaloissa, ja pari- ja omakotitaloissa kummassakin heitä asuu reilu prosentti. Sen sijaan muiden kotitaloustyyppien kohdalla rivi- ja pientaloasuminen on paljon yleisempää. Rivi- ja omakotitaloissa kummassakin asuu yli kymmenen prosenttia vastaajista, ja paritaloissakin yli kuusi prosenttia.

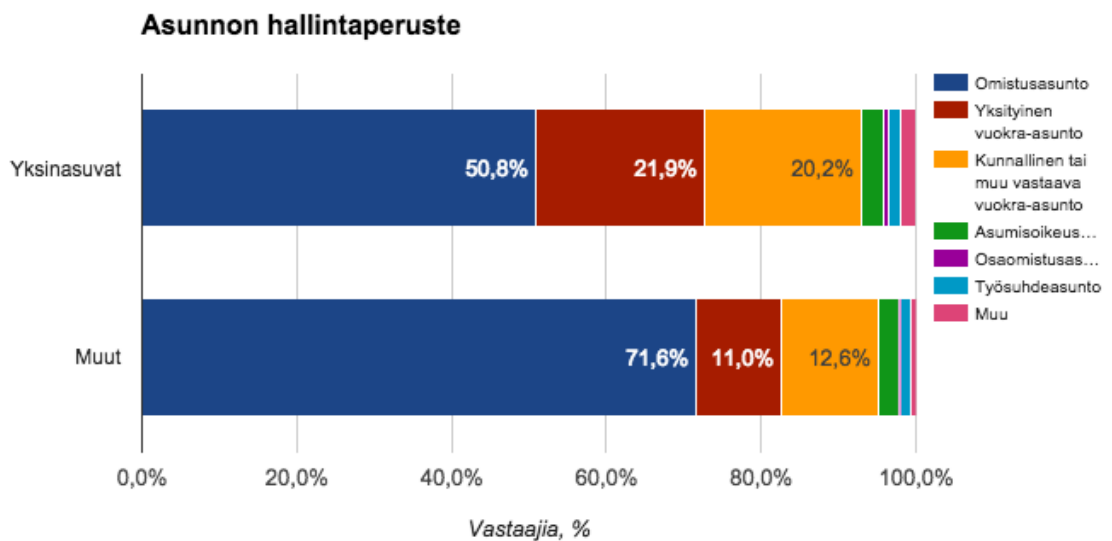

Kuva 5. Helsinkiläisten vastaajien nykyisten asuintalojen talotyyppijakauma

Yksinasuvien nykyiset asunnot ovat keskimäärin pienempiä kuin muiden vastaajien. Asunnon keskineliömäärä on kyselyyn vastanneilla yksinasuvilla 54,1 neliötä, ja asunnon mediaanikoko on 47 neliötä. Muilla vastaajilla asunnon keskineliömäärä on 85,5, ja mediaani 78 neliötä. Toisaalta yksinasuvilla asumisväljyys on muita vastaajia korkeampi, muilla vastaajilla oli henkeä kohden vain keskimäärin 35,6 neliötä. Asuntojen huoneluku on yksinasuvilla vastaajilla pienempi: keskimäärin asunnossa on keittiön lisäksi 2,0

huonetta, ja yleisin huoneluku on kaksi. Muilla vastaajilla huoneita on keittiön lisäksi keskimäärin 3,3 ja huoneluvun moodi on kolme.

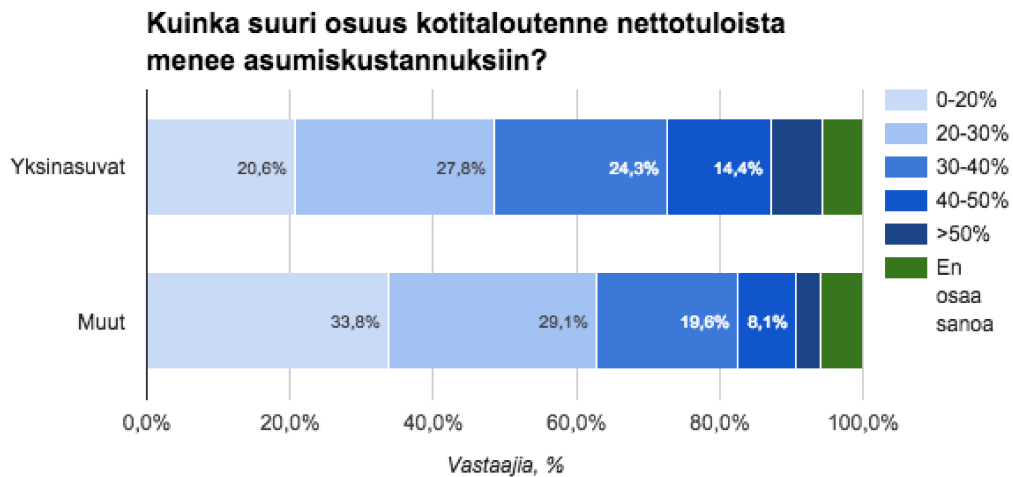
Tarkastellaan vielä yksinasuvien ja muiden vastaajien asuntojen hallintaperusteita (Kuva 6). Kummassakin vastaajaryhmässä omistusasuminen on selkeästi yleisin asunnon hallintaperuste, mutta yksinasuvista harvempi omistaa asuntonsa. Sen sijaan yksinasuvilla sekä yksityisessä että julkisesti tuetussa vuokra-asunnossa asuminen on yleisempää kuin muilla vastaajilla.

Kuva 6. Helsinkiläisten vastaajien asuntojen hallintaperustejakauma.

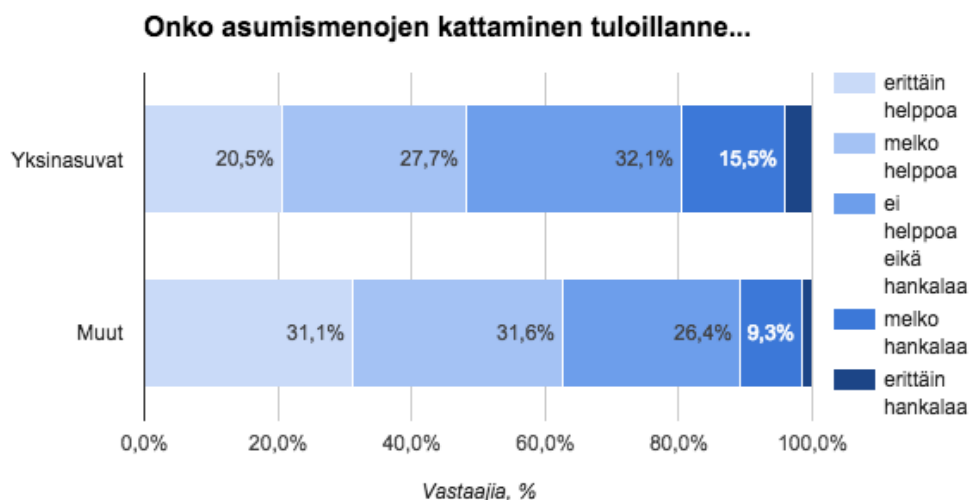
6.1.3 Asumiskustannukset ja tulojen koettu riittävyys asumiskustannuksiin

Tarkasteltaessa vastaajien näkemystä siitä, miten suuri osa kotitalouden nettotuloista kuluu asumiskustannuksiin, huomataan, että yksinasuvat käyttävät keskimäärin suuremman osan tuloistaan asumiseen kuin muut vastaajat (Kuva 7). Yksin asuvista vastaajista noin 20 % on arvioinut asumiskustannuksiin kuluvan viidenneksen tai vähemmän kotitaloutensa nettotuloista. Muista vastaajista noin joka kolmas katsoo kuuluvansa tähän ryhmään. 20-30 % asumiseen nettotuloistaan käyttävistä vastaajista löytyy suunnilleen yhtä paljon yksin asuvia ja muita, mutta ryhmissä, joissa asumismenojen osuus on tätä korkeampi, on yksin asuvien vastaajien osuus suurempi. Erityisen huomattava tämä ero on ryhmissä, joissa tuloista 40-50 % ja yli 50 % kuluu asumiskustannuksiin. Näissä ryhmissä yksinasuvien osuudet ovat suunnilleen kaksinkertaiset muihin vastaajiin nähden.

Kuva 7. Asumiskulujen osuus kotitalouden nettotuloista helsinkiläisillä vastaajilla

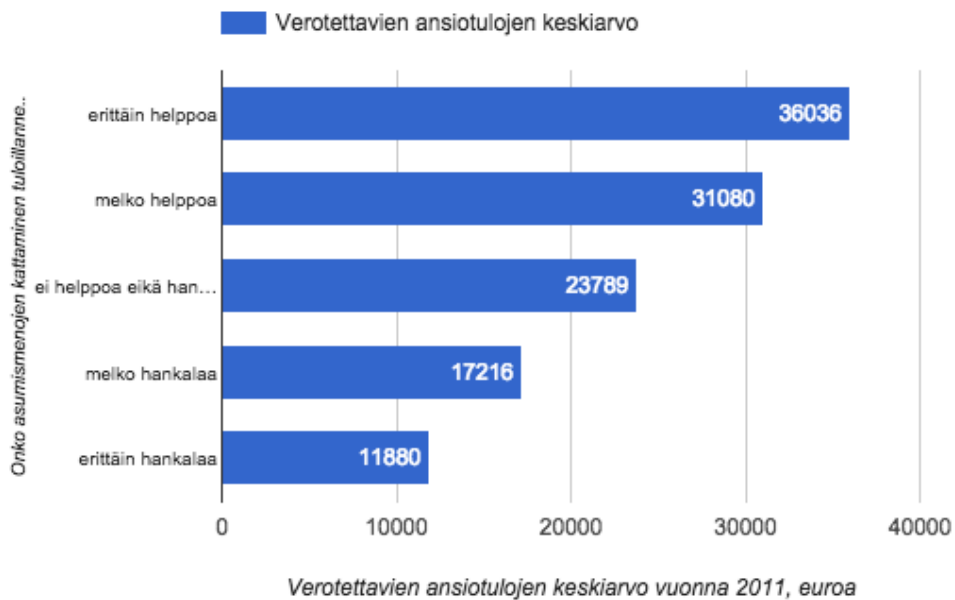
Yksinasuvat kokevat myös muita vastaajia useammin asumismenojen kattamisen tuloillaan hankalaksi (Kuva 8). Erot eivät ole kovin suuria, mutta vastauksien mediaanien erot ovat merkitseviä 0,01 merkitsevyystasolla Mann-Whitneyn U-testin perusteella. Yksinasuvista noin viidennes kokee asumismenojen kattamisen tuloillaan vaikeaksi tai erittäin vaikeaksi. Muista vastaajista tähän ryhmään kuuluu vain hieman yli kymmenen prosenttia vastaajista.

Kuva 8. Helsinkiläisten vastaajien kokemukset tulojen riittävydestä asumismenoihin

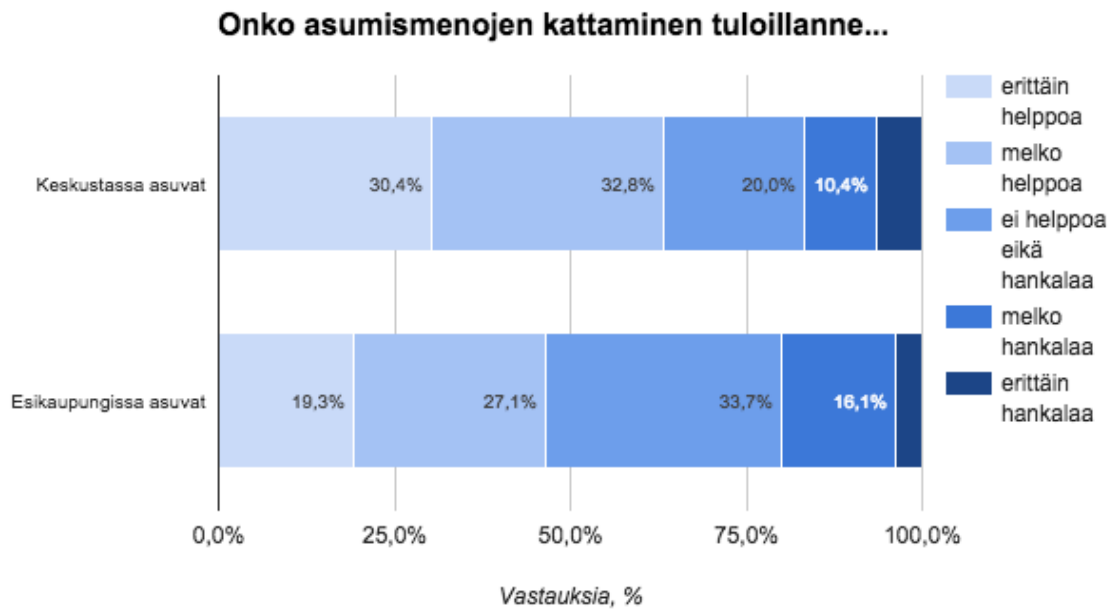
Yksinasuvilla asumiskustannusten koetussa kuormittavuudessa ei ollut aineistossa merkitsevää eroa eri ikäryhmien välillä, eikä eri talotyypeissä asuvien välillä. Asumismenojen kattamisen hankalaksi kokeneet asuivat kuitenkin todennäköisemmin vuokra-asunnossa kuin omistusasunnossa, ja useammin kunnallisessa tai vastaavassa vuokra-asunnossa kuin yksityisessä. Heidän asuntonsa olivat myös keskimäärin pienempiä kuin niiden, jotka kokivat asumismenojen kattamisen helpoksi. Kun kaikkien kyselyyn

vastanneiden helsinkiläisten yksinasuvien keskimääräinen verotettava ansiotulo oli vuonna 26 655 euroa vuonna 2011, olivat asumiskustannukset vähemmän kuormittavaksi kokevat keskimäärin selvästi hyvätuloisempia (Kuva 9) ja asuivat myös muita todennäköisemmin omistusasunnoissa.

Kuva 9. Yksinasuvien helsinkiläisten verotettavien ansiotulojen keskiarvot asumiskustannusten koetun kuormittavuuden mukaan

Keskustassa asuvat kokevat asumiskustannusten kattamisen tuloillaan helpommaksi kuin esikaupungissa asuvat (Kuva 10). Asumiskustannusten kattamisen hankalaksi kokevia on keskustassa kuitenkin lähes yhtä paljon kuin esikaupunkialueellakin. Huomionarvoisinta keskusta-asujien kohdalla onkin vaihtoehdon ”ei helppoa eikä hankalaa” suhteellisen osuuden pienuus verrattuna esikaupungissa asuviin.

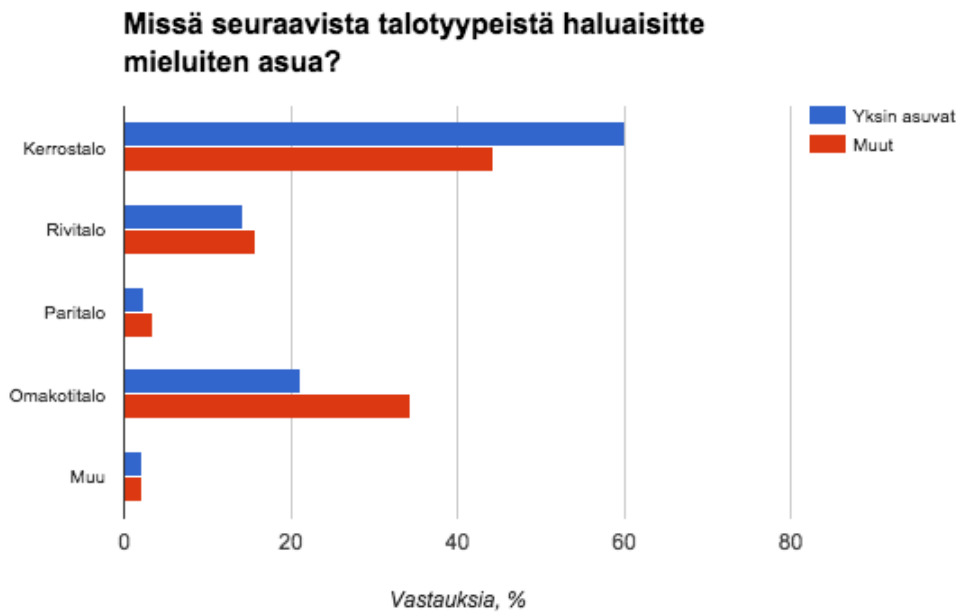
Kuva 10. Tulojen koettu riittävyys asumiskustannuksiin alueellisesti tarkasteltuna

6.1.4 Asumistyytyväisyys

Kyselyyn vastanneet helsinkiläiset näyttäisivät viihtyvän asunnossaan ja asuinalueellaan keskimäärin hyvin. Yksinasuvien omalle asuinalueelleen antamien kouluarvosanojen keskiarvo on 8,27, ja muiden vastaajien 8,53. Keskiarvojen ero on tilastollisesti merkitsevä 0,01 merkitsevyystasolla t-keskiarvotestin perusteella. Omaan asuntoon ei olla yleisesti aivan yhtä tyytyväisiä. Yksinasuvien omalle asunnolleen antamien kouluarvosanojen keskiarvo on 8,11 ja muiden vastaajien antama arvosana 8,44. Keskiarvojen ero on tilastollisesti merkitsevä 0,01 mekitsevyystasolla t-keskiarvotestin perusteella.

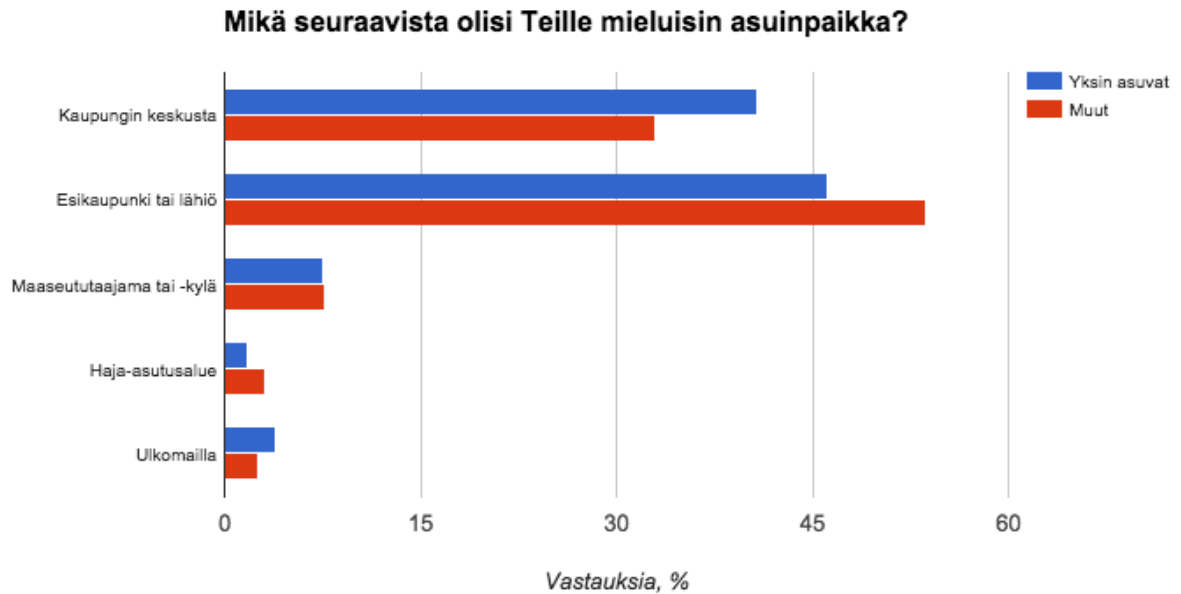
6.2 Esitetyt preferenssit: asumistoiveiden tarkastelu

Kun vertaillaan kyselyyn vastanneita helsinkiläisiä, huomataan, että yksin asuvat ovat valinneet huomattavasti useammin mieluisimmaksi talotyyppiä kerrostalon kuin muut vastaajat (Kuva 11). Kerrostalon on valinnut 60 % yksin asuvista vastaajista, kun muista vastaajista sen on valinnut vain 44,3 %. Sen sijaan omakotitalo valikoitui yksin asuvilla huomattavasti harvemmin mieluisimmaksi talotyyppiä. Omakotitaloa mieluisimpana piti noin viidennes, 21 % yksinasuvista vastaajista, kun muista vastaajista omakotitalon valitsisi yli kolmannes, 34 %. Paritalo ja rivitalo ovat suunnilleen yhtä mieluisia talotyyppinä sekä yksin asuville että muille vastaajille.

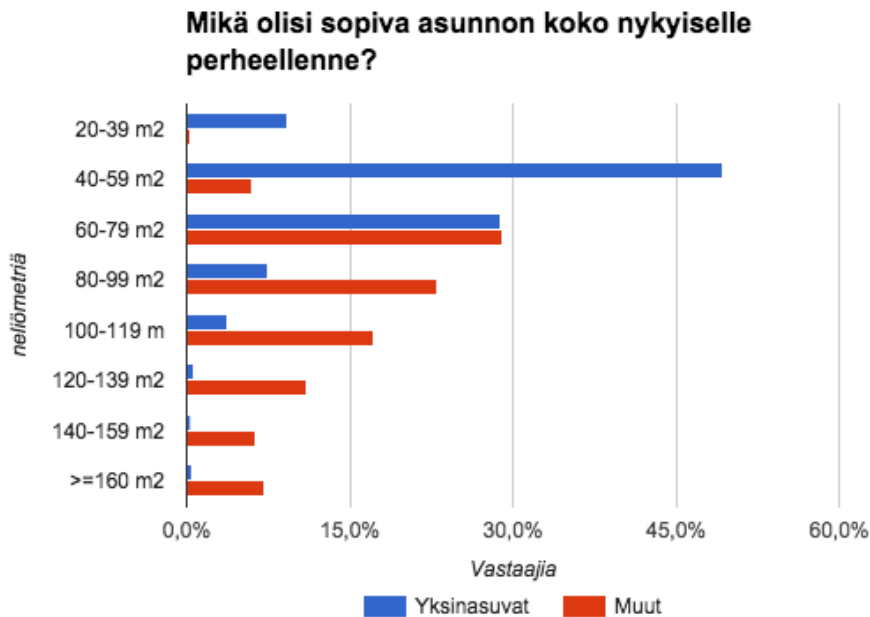
Kuva 11. Helsinkiläisten vastaajien mieluisin talotyyppi.

Tarkasteltaessa helsinkiläisten vastauksia kysymykseen ”Mikä seuraavista olisi Teille mieluisin asuinpaikka?”, huomataan vaihtoehdon ”esikaupunki tai lähiö” olevan suosituin sekä yksinasuvien että muiden vastaajien keskuudessa (Kuva 11). Kuitenkin seuraavaksi suosituin vaihtoehto ”kaupungin keskusta” näyttäisi olevan mieluisampi asuinpaikka yksinasuville kuin muille vastaajille, eikä eroa esikaupunki-vaihtoehtoon ole kuin noin kuusi prosenttiyksikköä. Sen sijaan muut kotitaloustyypit näyttäisivät arvostavan esikaupunkia huomattavasti enemmän kuin kaupungin keskustaa. Näidenkin kohdalla kaupungin keskusta on kuitenkin selkeästi toiseksi suosituin vaihtoehto. Maaseututaajama tai kylä on kummankin ryhmän keskuudessa yhtä suosittu vaihtoehto noin kahdeksan prosentin kannatuksella, mutta haja-asutusalueen on valinnut yksin asuvista vain 1,7 prosenttia, kun muista vastaajista sen on nimennyt mieluisimmaksi vaihtoehdoksi 3,1 prosenttia. Yksin asuvista useampi on valinnut mieluisimmaksi asuinpaikakseen ulkomaat (3,9 %) kuin muista vastaajista (2,5 %).

Kuva 12. Helsinkiläisten vastaajien mieluisin asuinpaikka

Omalle perheelle parhaana pidetty asunnon koko näyttäisi olevan sidoksissa asutokunnan kokoon (Kuva 13). Henkilöluvultaan suuremmissa asutokunnissa asuvat pitävät itselleen parhaana asunnon kokona keskimäärin suurempia asuntoja. Tämä ei olekaan kovin yllättävä tulos, sillä useampi henkilö tarvitsee toki enemmän tilaa kuin yksi. Yksinasuvista useimmat pitävät itselleen parhaana asuntoa, jonka neliömäärä on 40-59 neliötä. Tämä on yleinen helsinkiläisen kaksion neliömäärä. Yksinasuvat toivovat paljon myös keskimääräisen kolmion kokoisia asuntoja (60-79 neliometriä). On huomattava, että vaikka kaikkein pienimpiä (20-39 neliötä) asuntoja toivovista lähes kaikki ovat yksinasuvia, ei heitä ole kovin paljoa. Yksiön kokoluokan asunnot eivät siis vaikuttaisi olevan mitenkään erityisen suosittuja yksinasuvien keskuudessa.

Kuva 13. Helsinkiläisten vastaajien sopivimpana pitämä asunnon koko

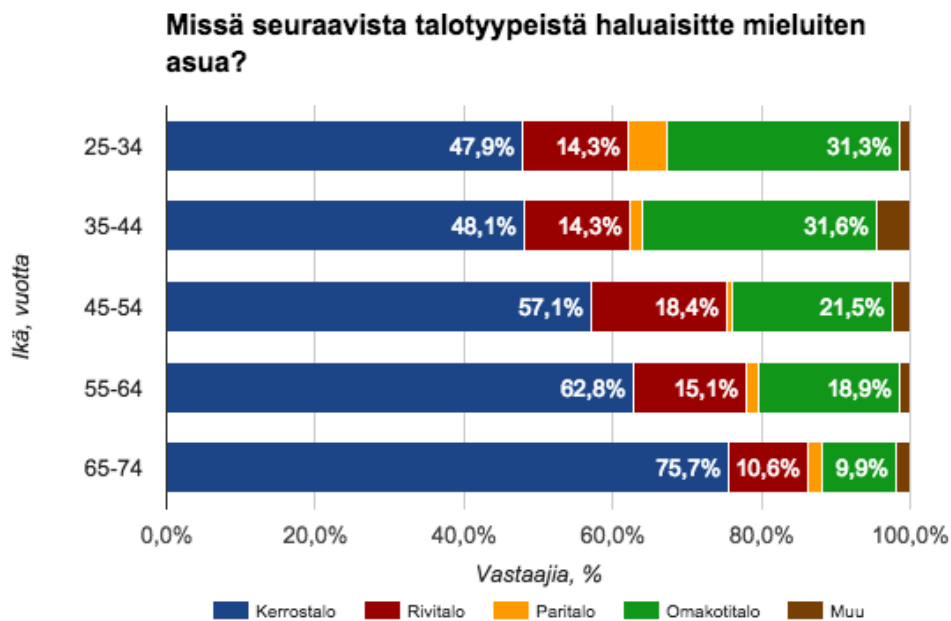
Seuraavaksi tarkastellaan yksinasuvien vastaajien asuntojen hallintasuhdejakaamaa ikäryhmittäin (Taulukko 4). Aineiston perusteella omistusasuminen on yksinasuvilla yleisempää vanhemmissa ikäryhmissä kuin nuoremmassa, vaikkakaan omistusasunnoissa asuvien osuus ei kasvakaan suoraviivaisesti nuorimmasta ikäryhmästä vanhimpaan. Nuoremmassa yksinasuvissa on enemmän vuokralla asujia, mutta kunnallisissa vuokra-asunnoissa tai vastaavissa nuoria yksinasuvia asuu vähemmän. Itselle sopivimpana pidettyyn asunnon hallintaperusteeseen ei iällä ollut merkittävää vaikutusta.

Taulukko 4. Yksinasuvien helsinkiläisten asuntojen hallintasuhdejakaama

ikä (vuosia)	Omistus-asunto	Yksityinen vuokra-asunto	Kunnallinen tai muu vastaava vuokra-asunto	Asumisoikeus-asunto	Osaomistus-asunto	Työsuhteasunto	Muu
25-34	28,6%	50,9%	16,4%	0,5%	0,9%	1,8%	0,9%
35-44	54,1%	27,4%	11,9%	1,5%	0,7%	1,5%	3,0%
45-54	44,6%	17,9%	28,0%	5,4%	0,0%	3,0%	1,2%
55-64	53,8%	11,8%	23,6%	4,9%	0,7%	1,7%	3,5%
65-74	68,4%	8,4%	19,0%	2,3%	0,4%	0,4%	1,1%

Ikä näyttäisi vaikuttavan siihen, mitä talotyyppiä pidetään itselle parhaana (Kuva 14). Kun tarkastellaan mieluisimpana pidettyä talotyyppiä, huomataan, että toive pientaloasumiesta on suositumpaa nuorempien ikäluokkien joukossa. 25-34 ja 35-44-vuotiaissa ikäryhmissä kerrostalon on valinnut mieluisimmaksi talotyyppiä hieman alle puolet vastaajista, ja pientalovaihtoehdoista etenkin omakotitalo on varsin suosittu, kun lähes kolmannes molempiin ikäryhmiin kuuluvista on valinnut sen mieluisimmaksi talotyyppiä. Rivitalon

suosio jää näissä ikäryhmissä alle puoleen tästä. Iän myötä pientalopreferenssi näyttäisi muuttuvan vähemmän suosituksi, ja vanhemmissa ikäryhmissä pientalojen kohdalla rivitalo kasvattaa suosiotaan omakotitaloon nähden. Tuloksista on huomattavissa kerrostaloasumisen preferenssin selkeä vahvistuminen iäkkäämmillä yksinasuvilla, ja vanhimpaan ikäryhmään kuuluvista (65-74-vuotiaat) kolme neljästä on valinnut mieluisimmaksi talotyyppiä kerrostalon. Sen sijaan koulutustaustan tai tulotason perusteella ei löytynyt aineiston perusteella merkitsevää eroa mieluisimmassa talotyypissä.

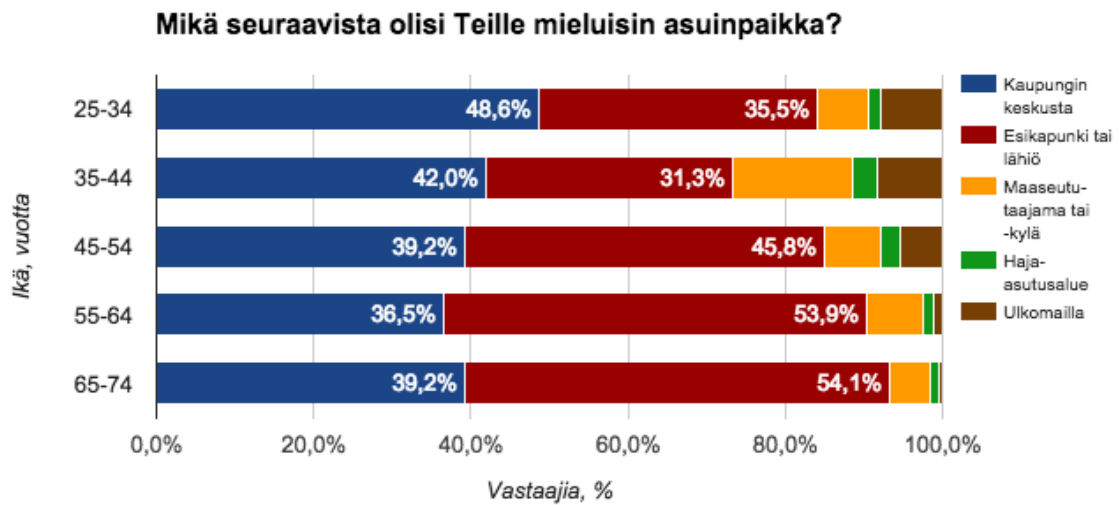

Kuva 14. Helsinkiläisten yksinasuvien mieluisimpien talotyyppien jakauma ikäryhmittäin tarkasteltuna.

Omakotitalon mieluisimmaksi talotyypiksi valinneet ilmaisivat vahvimmin toiveen omistusasumisesta, heistä yli 90 prosenttia piti omistusasumista parhaiten toiveitaan vastaavana hallintasuhdemuotona. Kerrostaloasumista toivovista joka kolmas tahtoi omistusasuntoon, ja joka viides piti vuokra-asumista itselleen parhaana ratkaisuna. Omakotitalon mieluisimmaksi talotyypiksi valinneista yli puolet asuisi mieluiten esikaupungissa tai lähiössä, mutta näissä vastaajissa oli myös muita ryhmiä enemmän niitä, jotka halusivat mieluiten asua maaseututaajamassa tai haja-asutusalueella.

Ikä näyttäisi vaikuttavan jonkin verran myös mieluisimpana pidettyyn asuinalueeseen (Kuva 15). Ikäryhmittäin tarkasteltuna mieluisimpana pidetty asuinalue on nuoremmilla ikäryhmillä (25-34- ja 35-44-vuotiaat) kaupungin keskusta. Tätä vanhemmilla esikaupunki tai lähiö nousee keskustaa suosituimmaksi asuinalueeksi. Nuoremmissa ikäryhmissä

useampi pitää ulkomaita itselle parhaana asuinpaikkana kuin vanhemmissa. Myös maaseutuasumisen suosio näyttäisi heikkenevän iän myötä.

Kuva 15. Helsinkiläisten yksinasuvien mieluisimpien asuinalueiden jakauma ikäryhmittäin tarkasteltuna.

Korkeammin koulutetut näyttäisivät myös suosivan keskusta-asumista jonkin verran enemmän kuin vähemmän koulutetut vastaajat. Keskusta-asumista mieluisimpana pitävät vastaajat olivat keskimäärin hyvätuloisempia kuin esikaupunkia mieluisimpana pitävät vastaajat.

6.3 Asumistoiveiden alueellinen tarkastelu

Lopuksi tarkastellaan yksinasuvien esitetyissä preferensseissä ilmenevää alueellisesta vaihtelua. Analyysissa tarkastellaan helsinkiläisten yksinasuvien vastauksia sen mukaan, asuvatko vastaajat Helsingin keskustassa vai esikaupungeissa. Aluejaon perusteena on tilastokeskuksen ”Helsinki 1”-postinumerojako (Tilastokeskus 2015c), jossa Helsingin postinumeroalueet 00100-00180 muodostavat keskusta-alueen, ja loput alueet muodostavat esikaupunkialueen. Lisäksi vertaillaan helsinkiläisten yksinasuvien vastauksia espoolaisten ja vantaalaisten yksinasuvien vastauksiin kahden kysymyksen osalta.

Keskustassa asuvat yksinasuvat ovat selvästi hyvätuloisempia kuin esikaupungeissa asuvat. Keskustassa asuvien vuoden 2011 keskimääräiset ansiotulot olivat yli 30 000 euroa, kun ne esikaupungissa asuvilla jäivät noin 26 000 euroon. Keskustassa asuvien vastaajien asuntojen keskipinta-ala on 55,1 neliometriä, eli yllättäen jonkin verran suurempi kuin esikaupunkialueen yksinasuvien asuntojen, joiden keskipinta-ala jää 50,8 neliöön. Nämä keskiarvojen erot eivät kuitenkaan ole t-keskiarvotestin perusteella

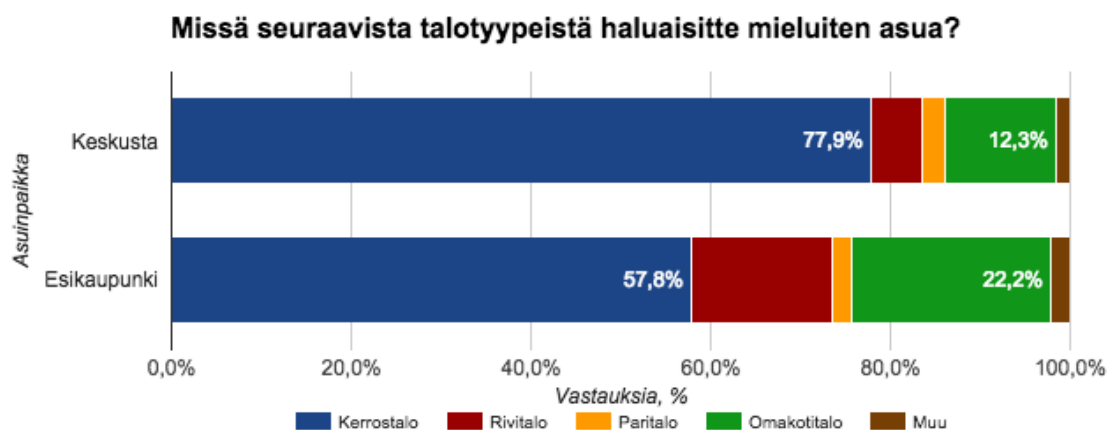
tilastollisesti merkitseviä. Keskusta-alueen yksinasuvien asuntojen keskikoossa onkin huomattavasti suurempi keskihajonta (34,0) kuin esikaupungeissa asuvien (23,0). Myös näiden ryhmien asuntojen mediaanikoot ovat hyvin lähellä toisiaan, keskustassa asuvilla 46 neliötä ja esikaupunkialueella asuvilla 47 neliötä.

Koulutustaustan perusteella tarkasteltuna keskustassa asuvat näyttäisivät olevan korkeammin koulutettuja kuin esikaupunkialueella asuvat vastaajat. Etenkin yliopistotasoisien koulutuksen suorittaneiden osuus keskustassa asuvista on huomattavan suuri. Esikaupunkialueella yleisempiä ovat keskiasteen tutkinnot.

Taulukko 5. Yksinasuvien koulutustaustat alueellisesti tarkasteltuna

	Ei ammatillista koulutusta	Ammattikurssi	Oppisopimus-koulutus	Koulutason ammatillinen tutkinto	Opistotason ammatillinen tutkinto	Ammattikorkeakoulututkinto	Yliopisto- tai muu korkeakoulututkinto	Tutkijakoulutus
Esikaupungissa asuvat	13.2%	11.4%	2.2%	10.8%	24.2%	9.8%	27.0%	1.3%
Keskustassa asuvat	9.1%	2.5%	0.0%	4.1%	18.2%	14.0%	50.4%	1.7%
Kaikki vastaajat	12.7%	10.3%	2.0%	10.0%	23.5%	10.3%	29.8%	1.4%

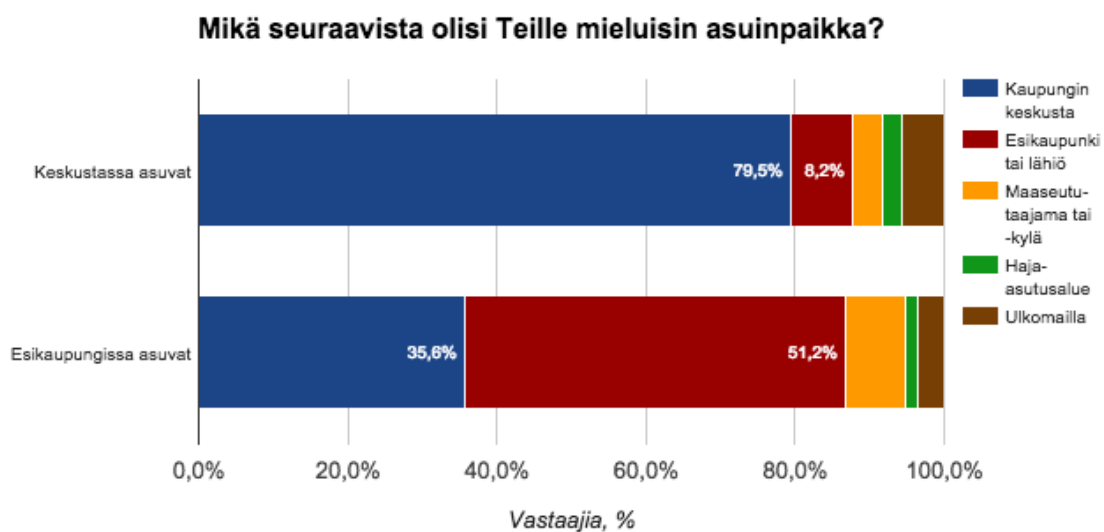
Mieluisimmassa talotyypissä on selkeitä eroja keskustassa ja esikaupungissa asuvien yksinasuvien kesken (Kuva 16). Vaikka molemmilla alueilla selkeästi suosituin talotyyppi on kerrostalo, on se vielä huomattavasti suositumpi keskustassa asuvien keskuudessa. Rivi- ja omakotitalot ovat esikaupungissa suunnilleen kaksi kertaa suositumpia kuin keskustassa.

Kuva 16. Keskustassa ja esikaupungeissa asuvien helsinkiläisten yksinasuvien mieluisimpien talotyyppien jakauma

Nykyinen asuinpaikka näyttäisi vaikuttavan vahvasti myös siihen, millaista asuinalueita pidetään itselle mieluisimpana (Kuva 17). Keskustassa asuvista lähes neljä viidestä pitää

keskustaa itselleen parhaimpana asuinalueena, esikaupungissa asuvista vain noin joka kolmas. Huomionarvoista on, että keskustassa asuvista suurempi osa pitää ulkomaita itselleen parhaimpana asuinpaikkana. Tarkastelusta käy ilmi myös se, että keskustassa asuviin verrattuna esikaupunkialueella asuvista suurempi osa ei asu tällä hetkellä itselleen mieluisimmaksi nimeämällä alueella. Suuri osa näistä toteutumattomista asumistoiveista näyttäisi kohdistuvan nimenomaan keskusta-asumiseen: yli kolmannes esikaupungissa asuvista yksinasuvista asuisi mieluiten keskustassa, reilu kymmenen prosenttia valitsisi maaseutumaisen alueen tai ulkomaat. Keskustassa asuvista yksinasuvista vain noin joka viides asuisi mieluiten muualla kuin keskustassa.

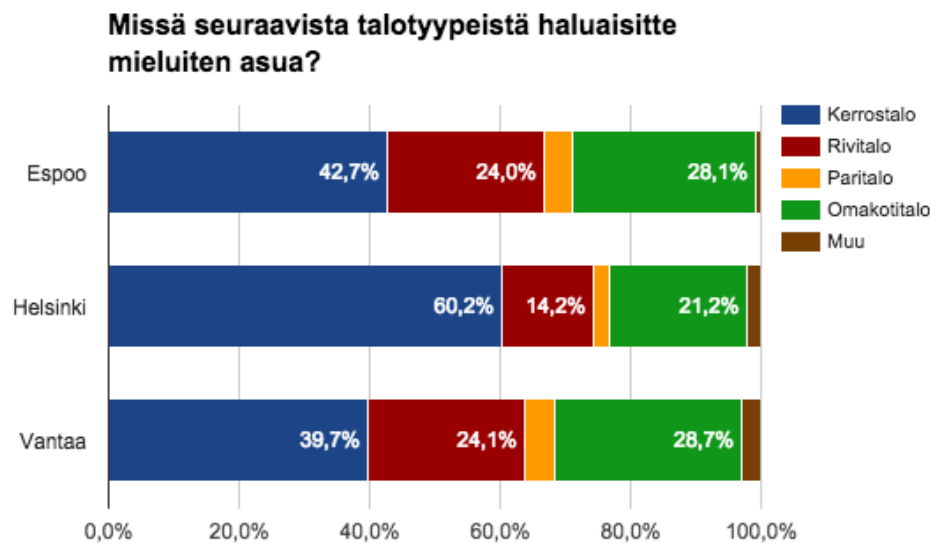
Kuva 17. Keskustassa ja esikaupungissa asuvien helsinkiläisten yksinasuvien mieluisimpien asuinpaikkojen jakauma

Asumistyytyväisyydessä löytyy myös alueellisia eroja vastaajien kesken. Keskustassa asuvat yksinasuvat antoivat asuinalueelleen kouluarvosanaksi keskimäärin 8,8, esikaupunkialueella kouluarvosanojen keskiarvo oli 8,1 (keskiarvojen ero tilastollisesti merkitsevä 0,01 merkitsevyystasolla t-keskiarvotestin perusteella). Omalle asunnolle annetuissa kouluarvosanoissa ei sen sijaan ollut tilastollisesti merkitsevää eroa keskustassa ja esikaupungissa asuvien vastaajien välillä.

Tarkastellaan seuraavaksi eroja asumistyytyväisyydessä sen perusteella, asuvatko vastaajat itselleen mieluisimmaksi nimeämällään alueella vai eivät. Ne vastaajat, jotka ovat valinneet itselleen mieluisimmaksi asuinpaikaksi kaupungin keskustan, mutta eivät tällä hetkellä asu keskusta-alueella, antoivat omalle asuinalueelleen keskimäärin hieman huonompia kouluarvosanoja (keskiarvo 8,3) kuin ne vastaajat, jotka olivat nimenneet keskustan itselleen mieluisimmaksi asuinalueeksi ja myös asuivat keskusta-

alueella (keskiarvo 9,0, keskiarvojen erot merkittävät t-testin perusteella 0,01 merkitsevyystasolla). Tilastollisesti merkitsevää eroa omalle asunnolle annetuissa kouluarvosanoissa ei ollut näidenkään ryhmien vastausten välillä.

Kun tarkastellaan vielä helsinkiläisten vastauksia rinnakkain espoolaisten ja vantaalaisten kanssa, huomataan, että Espoossa ja Vantaalla suosituin talotyyppi on myös kerrostalo, mutta omakotitalot ja etenkin rivitalot ja paritalot ovat yksinasuvien keskuudessa siellä suosituimpia kuin Helsingissä (Kuva 18). Espoolaisten ja vantaalaisten vastaukset eivät tässä suhteessa eroa toisistaan kovinkaan paljon.

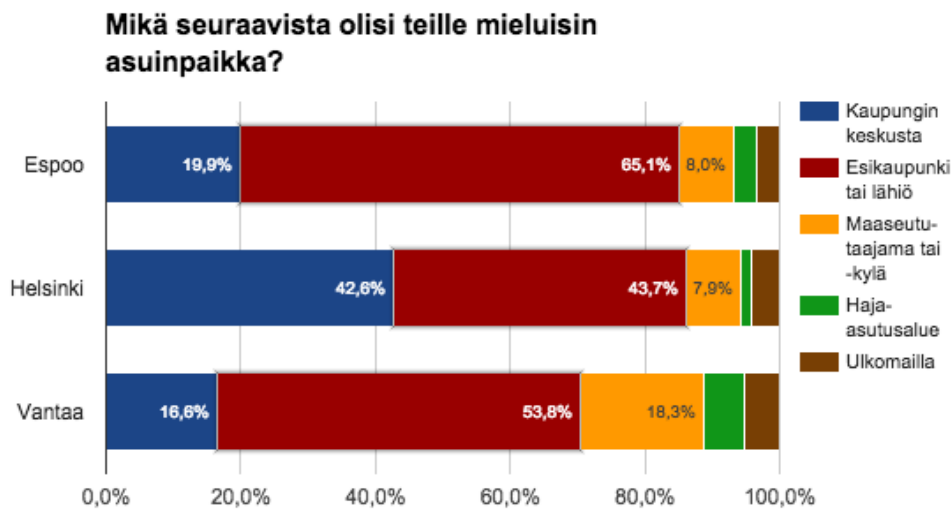

Kuva 18. Yksinasuvien mieluisimmaksi nimeämien talotyyppien jakauma pääkaupunkiseudun kunnissa

Lopuksi tarkastellaan helsinkiläisten, espoolaisten ja vantaalaisten yksinasuvien mieluisimpana pitämiä asuinpaikkoja (Kuva 19). Kaikissa kunnissa enemmistö vastaajista pitää esikaupunkia tai lähiötä itselleen mieluisimpana asuinpaikkana, mutta Espoossa ja Vantaalla selkeästi harvempi valitsisi kaupungin keskustan kuin Helsingissä. Kun muistetaan, että Helsingissä keskustassa asuvat myös pitivät sitä itselleen mieluisimpana asuinalueena paljon todennäköisemmin kuin esikaupungissa asuvat, ei kuntien välillä nähtävä ero tässä kysytyssä muuttujassa ole kovinkaan yllättävä. Espoossa ja Vantaalla on esikaupungiksi mielletäviä asuinalueita enemmän kuin Helsingissä, joten sinne on todennäköisesti myös hakeutunut enemmän esikaupungeissa viihtyviä yksinasuvia.

Espoolaiset ja vantaalaiset yksinasuvat näyttäisivät eroavan toisistaan hieman tämän kysymyksen vastausten perusteella. Vantaalaisista suurempi osa pitää maaseutumaisista

taajamaa tai kylää mieluisimpana vaihtoehtona, kun taas Espoossa maaseututaajaman suosio on lähes sama kuin helsinkiläisten vastaajien keskuudessa (8,0 % ja 7,9 %). Vantaalaisista suurempi osa pitää myös haja-asutusaluetta itselleen mieluisimpana asuinpaikkana kuin espoolaisista. Pääkaupunkiseudun yksinasuvista vantaalaiset näyttäisivät tämän aineiston perusteella pitävän eniten sellaisista asuinalueista, joita pääkaupunkiseudulta ei löydy (maaseututaajama, haja-asutusalue, ulkomailla).

Kuva 19. Yksinasuvien mieluisimmaksi nimeämien asuinpaikkojen jakauma pääkaupunkiseudun kunnissa

6.4 Tulosten luotettavuus

Kyselyaineiston perusteella saadut tulokset on suhteutettava aineiston edustavuuteen. Vastausprosentti jäi koko kyselyssä varsin alhaiseksi, mutta oli Helsingissä jonkin verran korkeampi kuin muualla, noin 38 %. Yksinasuvat ovat aineistossa hyvin edustettuina, mutta otoksessa naiset ja vanhemmat ikäluokat ovat yliedustettuina. Tämä vaikuttaa tulosten yleistettävyyteen etenkin miesten ja nuorempiin ikäluokkiin kuuluvien kohdalla. On myös huomioitava, että kyselyaineistossa ei ole mukana lainkaan 75-vuotiaita ja tätä vanhempia. Yli 75-vuotiailla yksinasuminen on kuitenkin vielä huomattavasti yleisempää kuin muissa ikäluokissa (Kauppinen et al. 2014: 10), eikä tätä merkittävää yksinasuvien ryhmää ole siis tarkasteltu tässä tutkimuksessa lainkaan.

Yksinasuvien määrittelyä kysytyn perhetyypin perusteella (”Asun yksin”, ”asun avio/avopuolisoni kanssa”, ”asun avio/avopuolisoni ja lapsien kanssa”, ”asun yksin lapsen/lapsien kanssa”, ”asun vanhempieni/vanhempani kanssa” ja ”asun itsenäisesti, mutta jaan asunnon muiden henkilöiden kanssa”) voi pitää suhteellisen luotettavana.

Ongelmallisena voi pitää kuitenkin niitä vastaajia, joiden lapset asuvat osan aikaa eri osoitteissa. Tällaisia vanhempia on hyvin paljon, joten tuloksia tulkittaessa on pidettävä mielessä se vaihtoehto, että yksinasuvaksi ilmoittautunut vastaaja asuukin osan aikaa lapsiensa kanssa.

Kyselytutkimuksessa on olemassa aina myös virhetulkinnan vaara. Vastaajat saattavat tulkita kysymyksen tai vastausvaihtoehdot eri tavoin kuin tutkija on tarkoittanut, ja kyselytutkimuksissa voi ilmetä myös systemaattista valehtelua (Heikkilä 1999: 179). Tässä tutkimuksessa ei kuitenkaan tarkastella sellaisia monitulkintaisia attribuutteja kuten luonnonläheisyys tai rauhallisuus (vrt. Mäenpää 2008), joissa tulkinnanvaraa on paljon, vaan enimmäkseen yksiselitteisempiä talotyypin ja asunnon koon käsitteitä, joten väärinkäsitysten ja virhetulkinnan mahdollisuus on pienempi.

Poikkeuksena tästä on kuitenkin tarkastelu vastaajien mieluisimmaksi kokemasta asuinalueesta. Kyselyssä käytetty ”kaupungin keskusta”/”esikaupunki tai lähiö”-määritelmä (ja yhtä lailla monitulkintaiset ”kylä maaseudulla” ja ”haja-asutusalue”-vaihtoehdot) on ensinnäkin oletettavasti subjektiivinen: keskusta ja esikaupunki ovat käsitettävissä hyvin monella eri tapaa, eikä ole keinoa varmistua siitä, mitä vastaajat tarkoittavat, kun he valitsevat toisen näistä vaihtoehdoista. Kyselylomakkeessa ei ole myöskään annettu minkäänlaisia esimerkkejä tai tarkempia luonnehdintoja vastausvaihtoehdoista. Helsingissä keskusta/esikaupunki/lähiö-kahtiajako on erityisen ongelmallinen, koska näiden käsitteiden väliin jää alueita, joita on arkikokemuksen perusteella vaikea luokitella kumpaankaan. Kumpaan mahtaa vastaajan mielessä kuulua esimerkiksi Kallio tai Taka-Töölö? Ne tuskin ovat kovinkaan monen vastaajan mielestä enää esikaupunkia, mutta ne sijaitsevat toisaalta arkipuheessa ydinkeskustaksi määritellyn alueen ulkopuolella.

Alueellista tarkastelua ei ollut mahdollista tehdä kovin tarkalla aluejaolla, sillä aluekohtaiset vastaajamäärät jäivät esimerkiksi peruspiirien tasolla liian alhaisiksi. Analyysissa oli siis pakko tyytyä kompromissiin, ja jakaa Helsinki fyysisen ja toiminnallisen kaupunkirakenteen perusteella keskustaan ja esikaupunkiin. Tässä aluejaossa on kuitenkin omat ongelmansa. Vaikka dikotominen aluejako on sinänsä perusteltu, koska sen olemassaolo on myös yhden tämän tutkimuksen kannalta keskeisen kysymyksen pohjaolettamana, on käytännön rajanveto monella tapaa ongelmallinen. Tässä tutkimuksessa keskusta-alueen rajaamisessa käytetty Tilastokeskuksen Helsinki 1- aluerajaus on ongelmallinen samasta syystä. Rajaus on hyvin tiukka, ja jättää esimerkiksi

edellä mainitut Taka-Töölön ja Kallion keskusta-alueen ulkopuolelle. Tilastokeskuksen aluerajausta käytetään kuitenkin yleisesti esimerkiksi asuntojen hintakehityksen seurannassa, joten luokittelu on perustellumpi kuin tätä tutkimusta varten kehitetty uusi luokittelu olisi.

Tämän vuoksi on oltava varovainen kun tarkastellaan heitä, jotka eivät tutkimuksessa käytetyn aluejaon perusteella tällä hetkellä asu itselleen mieluisimpana pitämällään alueella. Esimerkiksi Taka-Töölössä asuva vastaaja saattaa hyvin mieltää oman asuinalueensa keskustaksi, ja olla omaan asuinalueeseensa hyvin tyytyväinen. Käytetyn aluejaon perusteella hän ei kuitenkaan näytä asuvan itselleen mieluisimmalla alueella.

Lopuksi tarkastellaan sitä, miten realistisesti kyselyn vastaajat ovat asumistoiveita kartoittaviin kysymyksiin vastanneet. Helsingin kontekstissa jokseenkin epärealistisena voi pitää esimerkiksi toivetta asua omakotitalossa ja kaupungin keskustassa, koska keskusta-alueella ei juuri ole omakotitaloja. Tässä tutkimuksessa esimerkiksi Puu-Vallilan pientaloalue rajautuu keskusta-alueen ulkopuolelle. Toisaalta vastaajat ovat voineet mieltää Vallilan keskusta-alueena, jolloin tämänkaltainen asumistoive ei olekaan enää yhtä epärealistinen. Lisäksi omakotiasuminen voi hyvin olla mahdollista jonkin toisen suomalaisen kaupungin keskustassa, esimerkiksi Raumalla. Käytetyn aineiston avulla ei kuitenkaan ole pääteltävissä, sijoittaako vastaaja tässä tapauksessa asumistoiveensa kotikaupunkiinsa Helsinkiin, vai muualle Suomeen. Asumistoiveet alueen ja talotyypin suhteen näyttäisivät olevan aineistossa suhteellisen realistisia (Taulukko 4.), lukuunottamatta joitakin vastaajia, jotka ovat ilmaisseet toiveen asua kaupungin keskustassa omakotitalossa. Lähes yhdeksän prosentin osuus kaikista keskusta-asumista toivovista onkin varsin korkea.

Taulukko 6. Helsinkiläisten yksinasuvien asumistoiveet talotyyppin ja asuinalueen tyyppin mukaan ristiintaulukoituna.

Mieluisin asuinpaikka		Minkätyyppisessä talossa mieluiten asuisi?				
		Kerrostalossa	Rivitalossa	Paritalossa	Omakotitalossa	Muu
Kaupungin keskusta	Vastaajia	345	30	3	37	6
	Vastaajia, %	81.9%	7.1%	.7%	8.8%	1.4%
Esikaupunki tai lähiö	Vastaajia	244	96	16	111	8
	Vastaajia, %	51.4%	20.2%	3.4%	23.4%	1.7%
Maaseututaajama tai kylä maaseudulla	Vastaajia	9	16	3	48	1
	Vastaajia, %	11.7%	20.8%	3.9%	62.3%	1.3%
Haja-asutusalue	Vastaajia	2	3	0	12	1
	Vastaajia, %	11.1%	16.7%	0.0%	66.7%	5.6%
Ulkomailla	Vastaajia	20	5	1	9	5
	Vastaajia, %	50.0%	12.5%	2.5%	22.5%	12.5%
Yhteensä	Vastaajia	620	150	23	217	21
	Vastaajia, %	60.1%	14.5%	2.2%	21.0%	2.0%

On myös otettava huomioon, että kaikki aineiston vastaajat eivät ole välttämättä ajatelleet itseään asumassa yksin ihanneasunnossaan tai -asuinalueellaan. Monet mieltävät yksinasumisen vain tilapäiseksi välivaiheeksi elämässään, ja omia asumisen ihanteitaan puntaroidessaan ottavat huomioon myös mahdolliset tulevat perheenjäsenet.

7. Johtopäätökset ja keskustelua

Tässä luvussa peilataan saatuja tuloksia aiempaan tutkimukseen, ja pohditaan tulosten perusteella yksinasuvien asumispreferensseihin vaikuttavia tekijöitä. Tuloksia tulkitaan myös sen valossa, mitä tällä hetkellä tiedetään yksinasuvien asemasta Helsingin asuntomarkkinoilla. Lopuksi arvioidaan vielä tutkimuksen tuloksia kriittisesti osana asumispreferenssejä koskevaa tutkimusta.

7.1 Miten asuinalueeseen liittyvät tekijät näkyvät yksinasuvien asumispreferensseissä?

Yksinasuvat näyttäisivät Helsingissä keskittyvän kantakaupunkimaisille alueille. Helsingissä on yksinasuvilla siis havaittavissa samanlainen tendenssi kuin aiemmissa yksinasuvien asumista alueellisesti tarkastelleissa katsauksissa esimerkiksi Lontoossa (Hall & Ogden 2003), Pariisissa (Ogden & Schnoebelen 2005) ja Oslossa (Oslospeilet 2015). Yksinasuvien suosimia asuinalueita luonnehtii niiden sijainti keskusta-alueella tai sen läheisyydessä, ja kaupunkirakenteen tiiviys. Monilla alueilla on umpikorttelirakenne ja monipuolinen palvelurakenne, ja ne ovat hyvin saavutettavissa etenkin joukkoliikennevälineillä.

Monipuolinen palvelurakenne ja kulttuuritarjonta on nähty yhtenä yksinasuvien asuinalueessaan arvostamana tekijänä (esim. Jallinoja 1997, Klinenberg 2012). Helsingissä kantakaupungin alue on palvelutarjonnaltaan monipuolisempaa kuin esikaupunkialueet, ja etenkin puolijulkisia tiloja kuten kahviloita ja baareja on enemmän. Kun yksinasuvat saattavat haluta ulottaa oman kodin toimintoja ympäröivään puolijulkiseen ja julkiseen kaupunkitilaan (Tervo 2011), voidaan palvelurakenteen monipuolisuus ja kaupunkitilan laatu nähdä yksinasuvia Helsingin kantakaupunkiin vetävinä tekijöinä.

Yksinasuvat pitävätkin kysyttäessä keskusta-aluetta itselleen mieluisimpana asuinalueena muuta väestöä useammin. Vaikuttaisi siis siltä, että helsinkiläiset yksinasuvat arvostavat muuta väestöä enemmän urbaania, keskustamaista asumista (vrt. Tyrväinen & Korpela 2007). Keskusta-asumista arvostavista yksinasuvista voi tehdä aineiston perusteella muutamia varovaisia yleistyksiä. Keskusta-asumista arvostavat ovat ensinnäkin keskimäärin korkeammin koulutettuja ja jonkin verran parempituloisia kuin esikaupunkiasumista toivovat.

Näyttäisi myös siltä, että helsinkiläisistä yksinasuvista löytyy eroja ikäryhmittäin tarkasteltuna. Nuoremmat, työikäisiin ikäluokkiin kuuluvat vastaajat esittivät kyselyssä useammin toiveen asumisesta keskusta-alueella, kun taas vanhemmat yksinasuvat suosivat useammin esikaupunkeja ja lähiöitä. Tulos on siis linjassa esimerkiksi Alsuhailin (2015) selvityksen kanssa, jonka mukaan kantakaupungin alueella elää nuorta yksinasuvaa väestöä, kun taas vanhempia yksinasuvia tapaa todennäköisesti kauempaa keskustasta esikaupunkialueilta. Samankaltaisiin tuloksiin ovat päätyneet esimerkiksi Ogden & Hall (2000) Ranskassa ja Wulff (2004) Australiassa.

Erot eri ikäryhmien välillä johtunevat ensinnäkin nuoremman, työikäisen väestön keskustahakuisuudesta. Nuoret ihmiset käyttävät ahkerasti keskustan palveluja ja tapaavat toisiaan kahviloissa ja baareissa. He myös haluavat asua lähellä työpaikkaansa, ja ovat valmiita vaihtamaan tilavamman asunnon esikaupungissa pienempään, mutta paremmin saavutettavissa olevaan asuntoon keskustassa (Deka 2013, Wulff 2001). Nuorten yksinasuvien muutttoa kaupunkien keskustoihin onkin pidetty yhtenä avaintekijänä viime vuosikymmenien aikana tapahtuneelle kaupunkikulttuurin vahvistumiselle (esim. Jallinoja 1997, Klinenberg 2012, Wulff 2004).

Toiseksi on pidettävä mielessä yksi yleisimmistä syistä yhden hengen asutokuntien muodostumiselle. Kun puoliso kuolee, ihminen jää leskeksi, mutta yhteisestä kodista ei välttämättä haluta muuttaa pois (vrt. Wulff 2006). Muutolle ei välttämättä ole edes taloudellista syytä, jos asunto, jossa asutaan, on velaton omistusasunto. Tämän tutkimuksen aineiston perusteella vanhemmat yksinasuvat asuvatkin useammin omistusasunnoissa kuin nuoremmat. Toisaalta tiedetään, että vanhempiin ikäluokkiin kuuluvat yksinasuvat asuvat yleisemmin esikaupungeissa kuin nuoremmat (Alsuhail 2015). Saattaa siis olla niin, että vanhempiin ikäryhmiin kuuluvat yksinasuvat ovat jääneet asumaan esikaupunkiin niihin asuntoihin, joihin he ovat yhdessä perheensä kanssa muuttaneet vuosia aiemmin. Toisaalta tutkimuksessa käytetyn aluejaon perusteella ei ollut merkittävää eroa eri ikäryhmien alueellisessa jakautumisessa keskustan ja esikaupunkialueen välillä, joten nuorempien ja vanhempien yksinasuvien eriytyviin asumisvalintoihin on suhtauduttava varauksella ainakin tämän aineiston perusteella.

Talotyyppi voi kertoa asuinalueesta paljon. Kuten Lapintie (2008) toteaa, asumispreferenssitutkimuksissa attribuuteilla on taustallaan monia merkityksiä niiden varsinaisen määritelmän lisäksi. Siksi tässäkin tutkimuksessa talotyyppiä tarkasteltaessa se täytyy lukea paitsi jaotteluna fyysisiltä ominaisuuksiltaan erilaisiin rakennuksiin

(kerrostalo, rivitalo, paritalo, omakotitalo), myös tietyn tyyppisen aluerakenteen edustajana. Alueet, joilla on on kerrostaloja, ovat usein aluetehokkuudeltaan ja asukastiheydeltään korkeampia kuin omakotitalovaltaiset alueet. On toki muistettava, että kerrostaloalueita on paljon erilaisia: Helsingissä niin Ullanlinnan jugendtalot kuin Siltamäen elementtitalot ja Vuosaaren Cirrus-torni kuuluvat kaikki tähän samaan talotyyppiin. Tulkittaessa asuintalon tyyppiä asuinalueen ominaisuuksien ilmentäjänä on siis pidettävä mielessä kunkin talotyyppiluokkien sisäinen vaihtelu.

Tämän tutkimuksen mukaan yksinasuvat asuvat useammin kerrostaloissa ja harvemmin rivi- ja pientaloissa kuin muut vastaajat. Tulokset ovat samansuuntaisia kuin esimerkiksi Australiassa (Wulff 2001). Yksinasuvat myös nimeävät mieluisimmaksi talotyyppiksi useammin kerrostalon ja harvemmin omakotitalon kuin muut vastaajat. Helsinkiläiset yksinasuvat näyttäisivät siis tältä osin poikkeavan jonkin verran omakotiasumisesta haaveilevista keskivertosuomalaisista (Junto 2007). Vaikka Helsingissä ja etenkin sen keskustassa kerrostaloasumisen toiveen on huomattu olevan selvästi yleisempi kuin muualla Suomessa (Tuominen et al. 2005), erottuvat yksinasuvat muista helsinkiläisistä tämän suhteen.

Omakotitalon pienempi suosio yksinasuvien keskuudessa voi kuitenkin osittain selittyä myös silkalla realismilla: Helsingissä omakotitalot ovat huomattavan kalliita, ja harvalla yksinasuvalla on taloudellisia resursseja asua sellaisessa, kun asumiseen on käytettävissä vain yhden ihmisen tulot. Lisäksi vuokra-asumiseen omakotitaloja on Helsingissä tarjolla vain vähän. Oman elämäntilanteen tunnistetut rajoitteet voivat siis vaikuttaa asumistoiveisiin (vrt. Hasu 2009: 101). Aineistossa ei kuitenkaan ollut havaittavissa merkitsevää eroa tulo- tai koulutustasossa eri talotyyppimieltymysten välillä, joten omakotitalon vähäisempään suosioon vaikuttavat luultavasti muut elämäntilanteeseen liittyvät tekijät, esimerkiksi pienemmäksi tunnistettu tilantarve.

Yksinasuvilla iällä näyttäisikin olevan tärkein vaikutus siihen, millaista talotyyppiä pidetään itselle mieluisimpana. Vanhemmat vastaajat suosivat nuorempia selvästi enemmän kerrostaloa. Korkea ikä vähentänee halua hoitaa omakotitalon ylläpitoon liittyviä askareita: remontointia, puutarhanhoitoa ja lumenluontia. Kerrostalossa asuminen on tässä suhteessa vaivattomampaa, joten vanhemmille ihmisille se voi näyttäytyä mieluisampana asumisvaihtoehtona.

Nuoremmissa ikäluokissa ilmaistiin keskusta-asumisen ohella myös selkeimpänä toive omakotiasumisesta. Yksinasuvat ja heidän asumistoiveensa eivät siis ole ikäryhminenkään

sisällä yhteneviä. Nuoret ovat vasta asumisuransa alkupäässä, jolloin perheen perustaminen on vielä edessä päin, eikä omaa unelma-asuntoa ole vielä löydetty. Tämä voi heijastua asumiseen kohdistettuihin toiveisiin ja odotuksiin. Nuoremmat vastaajat ilmaisivat myös useammin toiveen ulkomailla asumisesta, mikä sekin liittyynee elämänvaiheeseen: nuorempana omat ura- ja kenties perhesuunnitelmat ovat joustavammat ja mahdollistavat myös ulkomaille muuton kaltaiset suuret muutokset elämässä. Nuoret ikäluokat ovat myös kansainvälisempiä ja kielitaitoisempia kuin vanhemmat.

On lisäksi huomioitava alueellinen vaihtelu asumispreferensseissä. Tässä tutkimuksessa käytetyn aineiston perusteella nykyinen asuinpaikka heijastuu myös esitettyihin preferensseihin. Jos asutaan valmiiksi keskustassa, pidetään myös hyvin todennäköisesti keskustaa ja kerrostaloa itselle parhaana vaihtoehtona. Esikaupungissa asuvista puolestaan suuri osa myös pitää esikaupunkia mieluisimpana asuinpaikkana, ja suurempi osa haaveilee omakotitalosta. Kerrostaloasumista pidetään kuitenkin varsin haluttavana myös esikaupungissa.

Alueelliset erot preferensseissä näkyvät selkeästi vertailussa kahden muun pääkaupunkiseudun kunnan kanssa: Helsingissä mieluisimpina pidetään kerrostaloja ja keskustaa asuinalueena, Espoossa ja Vantaalla näihin kohdistuvia toiveita on vähemmän. Esikaupunkia ja omakotitaloa espoolaiset ja vantaalaiset yksinasuvat puolestaan pitävät mieluisimpana useammin kuin helsinkiläiset. Alueellisen tarkastelun perusteella näyttäisi siltä, että Niedomyslin (2008) havainto asumispreferenssien maantieteellisestä vaihtelusta näyttäisi toteutuvan myös kaupunkiseutujen sisällä.

On muistettava, että aineiston perusteella merkittävä osuus yksinasuvista pitää kuitenkin itselleen mieluisimpana asuinalueena esikaupunkialuetta. Aineistosta löytyi myös niitä, jotka haaveilevat omakotitaloasumisesta maaseudulla. Yksinasuvat eivät siis ole asumistoiveiltaan mikään yhtenäinen ryhmä. He kuitenkin sopivat keskimääräistä huonommin käsitykseen suomalaistesta asumisen yhtenäiskulttuurista: väljästä pientaloasumisesta.

7.2 Asuntoon, asumistyytyväisyyteen ja asumiskuluihin liittyvät tekijät

Helsingissä yksinasuvien korkea osuus asuinalueella näyttäisi olevan osittain riippuvainen alueen asuntokannasta. Niillä alueilla, joilla asunnoista suuri osa on pieniä asuntoja, kuten itäisen kantakaupungin peruspiireissä Kalliossa, Alppiharjussa ja Vallilassa, myös yksinasuvien osuus on korkeampi. Tämä vahvistaa käsitystä siitä, että yhden hengen

asuntokuntien asumisvalinnoissa yksi ohjaava tekijä ovat asuntokannan ominaisuudet (vrt. Hall & Ogden 2003).

Tämä käy ilmi myös kyselyaineistosta. Yksinasuvien asuntojen keskimääräinen huoneluku on pienempi kuin muilla vastaajilla ja asuineliöitäkin heillä on vähemmän. On toki muistettava, että yksinasuvilla asumisväljyys on suurempi. Suuremmat asunnot ovat absoluuttisesti kalliimpia, eikä yksinasuvilla ole mahdollisuutta jakaa isomman asunnon suurempia asumiskustannuksia kenenkään kanssa. Asunnon toivottu koko ei tietenkään ole suoraan pääteltävissä asuntokunnan henkilöluvusta (vrt. esim. Hooper 1998, Jamieson & Simpson 2012, Wulff 2004). Yleisin yksinasuvien ilmoittama sopiva asunnon koko onkin aineistossa 40-59 neliötä, joka vastaa suurin piirtein kaksiota.

Yksinasuvat asuvat yleisemmin vuokralla kuin muut kotitaloustyyppit, ja vastaavasti harvempi yksinasuva asuu omistusasunnossa. Helsingissä yksinasuvien asuntojen hallintasuhteissa on siis havaittavissa samanlainen tendenssi kuin esimerkiksi Australiassa (Wulff 2001) tai Yhdysvalloissa (Mulder & Manting 1994). Helsingin tilanne heijastaa pääkaupungin vaikeaa tilannetta asuntomarkkinoilla: etenkin pienistä asunnoista on pulaa, jolloin niiden hinnat ovat korkeita. Yhden hengen tuloilla voi olla vaikea saada tarpeeksi isoa asuntolainaa, jolla omistusasuntoon voisi päästä kiinni Helsingissä.

Kyselyyn vastanneet yksinasuvat käyttävät tuloistaan suuremman osan asumismenoihin kuin muut vastaajat, ja he myös kokevat asumismenojen kattamisen tuloillaan keskimäärin vaikeammaksi kuin muut. Tämä tukee havaintoa siitä, että yhden hengen talouksissa asumiskulut ovat suhteessa suuremmat kuin muilla kotitaloustyypeillä ja taloudellinen tilanne koetaan vaikeammaksi (Kauppinen et al. 2014, Borg 2015a). Nämä tulokset yhdessä kertovat yksinasuvien hankalasta asemasta Helsingin asuntomarkkinoilla, joilla näyttää olevan puutetta yksinasuville sopivista, kohtuuhintaisista asuinnoista.

Hankalaksi asumismenojen kattamisen kokivat etenkin kunnallisissa vuokra-asunnoissa asuvat, vaikka näissä asunnoissa vuokrataso on markkinahintaisiin verrattuna kohtuullinen. Omistusasujat puolestaan eivät juuri kokeneet vaikeuksia. Hieman yllättäen keskusta-alueella asumismenojen kattaminen koettiin useammin helpommaksi verrattuna esikaupunkeihin, ja asuntojen keskikoot olivat suurempia, vaikkakaan ero ei ollut tilastollisesti merkitsevä. Keskustassa asuvien asunnoissa on tulosten perusteella enemmän hajontaa: toiset asuvat hyvinkin pienissä asunnoissa, ja jotkut varsin suurissa. Esikaupunkialueella hajonta asuntojen koossa ei ollut yhtä suurta.

Yksinasuvissa näyttäisi olevan jonkin verran sosioekonomista polarisaatiota: keskustassa asuvat yksinasuvat ovat muita yksinasuvia vastaajia keskimäärin hyvätuloisempia ja paremmin koulutettuja, joten heillä on todennäköisesti varaa maksaa asumisestaan enemmän ilman, että asumiskustannusten koettu kuormittavuus kasvaa suureksi. Niillä yksinasuvilla, joilla on hankaluuksia asumismenojen kanssa esikaupungissa asuessa, ei ole samanlaisia taloudellisia resursseja asettua asumaan kalliille keskustan alueille.

Yksinasuvat ovat tästä huolimatta tämän tutkimuksen perusteella tyytyväisiä omaan asuntoonsa ja asuinalueeseensa. Borg (2015a) ei löytänyt pääkaupunkiseudun hyvinvointikyselyn aineistosta tilastollisesti merkittäviä eroja yksinasuvien ja muiden välillä. Hyvinvointikyselyn aineisto oli kuitenkin huomattavasti pienempi kuin tässä tutkimuksessa käytetty aineisto, millä voi olla vaikutusta tuloksiin. Tämän tutkimuksen perusteella yksinasuvat ovat asumiseensa hieman vähemmän tyytyväisiä kuin muut helsinkiläiset. Ero ei ole suuri, mutta se on kuitenkin olemassa. Tämä saattaa olla merkki siitä, että asunnon ja asuinalueen valinnassa yksinasuvien liikkumavara on pienempi taloudellisista rajoitteista johtuen. Kun omaan asumiseen ei koeta voitavan vaikuttaa paljoa, voi asumistyytyväisyyskin olla tästä syystä alhainen.

Esikaupunkialueen yksinasuvien preferenssit asuinalueen suhteen eivät ole toteutuneet yhtä hyvin kuin niillä, jotka asuvat keskustassa. Tässä tutkimuksessa määritellyllä esikaupunkialueella asuu siis paljon sellaisia yksinasuvia, jotka mieluiten asuisivat keskusta-alueella, mutta eivät jostain syystä ole voineet toteuttaa tätä preferenssiään. Yksinasuvista ne, jotka eivät tällä hetkellä asuneet keskusta-alueella, vaikka pitivätkin sitä itselleen mieluisimpana asuinalueena, olivat myös tyytymättömämpiä asuinalueeseensa kuin ne, jotka asuivat keskustassa toiveidensa mukaisesti. Tässä on toki otettava huomioon kyselyaineiston keskusta-esikaupunkijaottelun rajallisuus ja tutkimuksessa käytetyn keskustarajauksen jyrkkyys. Tuloksissa voidaan kuitenkin nähdä viitteitä siitä, että asumistyytyväisyyteen vaikuttaa se, miten hyvin omia preferenssejä on voitu toteuttaa.

Kun tiedetään yksinasuvien taloudellisesti heikompi asema ja asumiskulujen merkitys siihen, näyttäytyy Helsingin asuntomarkkinoiden hintakehitys yksinasuvien näkökulmasta huolestuttavana. Pienten asuntojen hintakehitys on eriytynyt suurempien asuntojen hinnoista etenkin keskusta-alueella. Mikäli kehitys jatkuu vastaavanlaisena, saattaa se työntää yksinasuvia kauemmas keskustasta (Torvinen 2015). Juuri tämä alue vaikuttaisi tämän tutkimuksen perusteella olevan monille yksinasuville mieluisa asuinympäristö. Toisaalta tämän tutkimuksen tulosten perusteella keskustassa asuu tällä hetkellä paljon

sellaisia hyvätulaisia ja hyvin koulutettuja yksinasuvia, joille asumisen korkea hinta ei vaikuta olevan kovin kuormittava.

Ehkä enemmän tulisikin huolestua välittömästi Helsingin keskustan ulkopuolella sijaitsevien alueiden hintakehityksestä, jossa on havaittavissa samanlaista eriytymistä pienten asuntojen kohdalla (Holappa et al. 2015). Tällä alueella asuvista useampi koki asumiskustannukset kuormittavina. Näistä yksinasuvista suuri osa asuu julkisesti tuetuissa vuokra-asunnoissa, joissa vuokrien kehitys on maltillista. Huomattava osa asuu kuitenkin myös yksityisiltä vuokratuissa asunnoissa, joissa asuntojen markkinahinnat heijastuvat suoraan niiden vuokriin. Mikäli on niin, kuten tässä ja muissa tutkimuksissa on otaksuttu, että monipuolinen palvelurakenne ja hyvä saavutettavuus ovat yksinasuville erityisen tärkeitä asuinalueen ominaisuuksia, on tällaisten asuinalueiden karkaaminen yksinasuvien maksukyvyyn ulottumattomiin yksinasuvien kannalta hyvin valitettavaa. On myös muistettava, että yksinasuvista suuri osa kuuluu vanhusväestöön. Heille liikkuminen kodin ulkopuolella on usein hitaampaa ja vaikeampaa kuin nuoremmille, jolloin kodin saavutettavuuden ja lähipalveluiden merkitys korostuu.

Hintakehityksen pysyessä samankaltaisena kuin viime vuosina on odotettavissa, että yksinasuvien osuus väestöstä voi pienentyä, kun osa yksinasuvista siirtyy jakamaan asuntonsa esimerkiksi ystäviensä kanssa. Suurissa asunnoissa neliöhinta muodostuu alhaisemmaksi kuin pienissä, jolloin asumiskustannukset henkeä kohden ovat pienemmät. Kaikki yksinasuvat eivät kuitenkaan ole valmiita kokeilemaan kimppa-asumista, joka ei sen sosiaalisen luonteen vuoksi myöskään sovellu kaikille. Tällöin saatetaan joutua tinkimään omista preferensseistä ja muuttaa kauemmas keskustasta, jossa asunnot ovat halvempia. Kallit asumiskustannukset saattavat myös viivästyttää nuorten muutoa omaan kotiin vanhempien luota. Helsingissä asuntomarkkinoiden tilanne saattaa kääntää yksinasumisen vuosia jatkuneen yleistymisen laskuun, vaikka Helsingin tulomuuttajista suuri osa onkin potentiaalisia yksinasuvia, kuten opiskelijoita. Yhden hengen asuntokuntien osuus kaikista asuntokunnista onkin laskenut Helsingissä hieman huippuvuosien lukemasta (Helsingin seudun aluesarjat 2015a).

7.4 Kritiikkiä

Tämänkin tutkimuksen tuloksiin on syytä suhtautua tietyllä kriittisyydellä.

Asumispreferenssien tutkiminen ei ole yksinkertaista tai ongelmatonta. Toteutuneiden preferenssien ja asuntomarkkinoiden hintakehityksen tarkastelu korostaa hyvätuloisten valintoja, eikä paljasta toiveita sellaisista asumismuodoista, joita ei ole asuntomarkkinoilla

tarjolla. Tämän tutkimuksen tuloksista toteutuneiden preferenssien osalta voisi olettaa, että yksinasuvat haluavat nimenomaan asua pienissä asunnoissa, koska he ovat hakeutuneet asumaan niihin. Tosiasiassa tässä on osaltaan kyse asuntomarkkinoiden sanelemasta ehdosta: yksinasuvan on asuttava sellaisessa asunnossa, johon hänen tulonsa riittävät. Nämä asunnot eivät varsinkaan Helsingissä ole kovin suuria.

Esitettyjen preferenssien tutkimiseen liittyy vielä enemmän epävarmuustekijöitä. Tutkija saattaa valita tarkasteltavaksi sellaisia asumisvalintoihin ja -toiveisiin vaikuttavia attribuutteja, jotka eivät tutkittavien näkökulmasta olekaan relevantteja (Niedomysl 2008: 110), ja lisäksi ovat subjektiivisesti tulkittavissa varsin eri tavoin (Mäenpää 2008). Tässä tutkimuksessa kuitenkin tarkastellaan asumista siihen perustavanlaatuisesti liittyvien tekijöiden, talotyyppin ja asuinalueen, mukaan. Näiden suhteen väärinkäsityksen ja subjektiivisen tulkinnan vaara jäänee pienemmäksi. Tässäkin tutkimuksessa on kuitenkin tarkasteltu esitettyjä preferenssejä aluejaon ”kaupungin keskusta/esikaupunki tai lähiö” kautta. Tällaisten yksinkertaistettujen alueluokitusten suhteen on oltava varovainen.

Epärealistisilta vaikuttavien asumistoiveiden pohjalta ei kannata tehdä politiikkasuosituksia. Jos kaikki vastaajat ilmoittavat itselleen mieluisimmaksi asumismuodoksi 300-neliöisen omakotitalon kantakaupungissa meren rannalla, on selvää, että tällaisilla tuloksilla ei ole juurikaan sovelluksia tosielämässä. On pelkästään matemaattinen mahdottomuus, että kaikki voisivat asua väljästi, mutta nauttien samalla hyvin tiiviin yhdyskuntarakenteen eduista. On siis syytä pohtia tarkasti, onko esitetyillä asumistoiveilla mitään yhteyttä reaali maailman reunaehtoihin mukautumaan joutuviin asumisvalintoihin (Lapintie 2008). Tässä tutkimuksessa vastaajat vaikuttaisivat kuitenkin pohtineen esitettyjä preferenssejään asuinalueen ja talotyyppin osalta suhteellisen realistisesti. Joukossa on kuitenkin myös jonkin verran heitä, jotka ovat vastanneet haluavansa asua omakotitalossa kaupungin keskustassa. Vaikka ei voida suoraan olettaa, että tässä asumistoive kohdistetaan nimenomaan Helsinkiin, huomataan kuitenkin olemassa oleva ongelma tämänkaltaisten kyselytutkimusten vastausten realistisuudessa.

Asumispreferenssikeskustelua kommentoinut yhdyskuntasuunnittelun professori Kimmo Lapintie (2008) huomauttaakin, että tutkimuksissa kysytyjen ominaisuuksien taustoista ja merkityksistä ei välttämättä tiedetä vielä tarpeeksi: miksi jokin tietty asumismuoto näyttäytyy erityisen haluttavana, toinen epäsuosittuna? Lapintie esittää ajatuksen siitä, että asumistoiveet eivät niinkään ilmenisi yksiselitteisissä käsitteissä kuten ”kerrostalo”, vaan niihin liittyvissä merkityksissä. Lapintie pitää myös mahdollisena, että hypoteettiset

asumistoiveet ja toisaalta reaali maailmassa tapahtuvat asumisvalinnat ovat toisistaan erillisiä, eikä niillä välttämättä ole keskenään paljoakaan kosketuspintaa.

Asumispreferenssejä tunnutaan myös helposti käytettävän suunnittelun paradigmojen tai poliittisten agendojen perusteena vetoamalla asumispreferenssitutkimusten tuloksiin ihmisten ”todellisten halujen” mittarina. Tutkimusten kysymyksenasettelulla voidaan kuitenkin ohjailla vastaajia, ja tuloksia tulkitaan sensaatiohakuisesti. Esimerkkinä tästä mainittakoon Turun yliopiston Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen tekemä kyselytutkimus (Kuhmonen et al. 2014), jonka tuloksista Taloussanomat uutisoi raflaavasti (Kalmi 2014). Uutisesta sai mielikuvan, että monikaan nuori ei pitäisi urbaanista ympäristöstä, vaan asuisi mieluiten maaseudulla. Tutkimuksessa kysyttiin kuitenkin nuorilta heidän asumistoiveitaan nimenomaan maaseutuasumiseen liittyen, eikä urbaaneja toiveita selvitetty. Kyselyyn oli myös liitetty vahvasti tunnepitoista kuvamateriaalia maaseutuasumisesta.

8. Lopuksi

Tämän tutkimuksen tulokset vahvistavat osaltaan yksinasuvien asumisessa aiemmin havaittuja tendenssejä. Tulosten perusteella vahvistui ensinnäkin käsitys siitä, että helsinkiläiset yksinasuvat ovat asumisvalintojen ja -toiveiden valossa muita helsinkiläisiä urbaanimpia. Toisaalta tutkimuksen perusteella vahvistuu myös käsitys siitä, että yksinasuvien joukko on hyvin heterogeeninen. Siihen kuuluu paljon eri-ikäisiä ihmisiä. Joukossa on paljon nuoria sinkkuja, mutta myös yksin jääneitä leskiä ja lapsiaan joka toinen viikonloppu tapaavia vuorovanhempia. Näiden ryhmien elintavoissa, elämäntyylyissä ja taloudellisissa resursseissa on paljon eroja, eivätkä heidän tarpeensa ja toiveensa asumisen suhteen ole identtisiä. Yksinasuvien joukosta löytyykin kirjo erilaisia asumiseen liittyviä toiveita, eikä pelkän asuntokunnan henkilölukumäärän suhteen ole syytä tehdä kovin pitkälle vietyjä oletuksia ihmisten asumispreferensseistä.

Yhteistä kaikille yksinasuville on kuitenkin se, että asumismenoihin kuluu tuloista suurempi osa kuin kahden aikuisen talouksissa, ja asumistoiveita toteutetaan paljon tiukempien taloudellisten reunaehtojen sanelemana. Yksinasuvien kannalta olisikin ensiarvoisen tärkeää, että Helsingin suunnittelussa pureuduttaisiin niihin tekijöihin, joilla voidaan pysäyttää asuntojen hintojen tulokehitystä nopeampi kasvu. Tarjonnassa ei välttämättä tarvitsisi keskittyä asuntojen huoneistolukuun tai edes talotyyppiin, vaan huolehtia siitä, että markkinoilla on sen hintaisia asuntoja, joihin yksinasuvillakin on varaa. Tämä hyödyttäisi samalla kaikkia muitakin pääkaupunkiseudun asukkaita.

Kyselyaineistoon perustuvassa tutkimuksessa on omat rajoitteensa. Tässäkin tutkimuksessa on esitetty kirjallisuuden perusteella joitakin arvauksia siitä, *miksi* yksinasuvien preferenssit ovat sellaiset kuin ne ovat. Käytetyn aineiston perusteella ei kuitenkaan voida suoraan päätellä, mikä kerrostaloasumisessa yksinasuvia viehättää, ja minkä vuoksi he näyttäisivät pitävän urbaania asuinympäristöä muita kaupunkilaisia tärkeämpänä. Millaiset palvelut ovat heille tärkeitä? Mikä on saavutettavuuden merkitys yksinasuvan arjessa eri kulkumuodoilla? Miten sosiaaliset suhteet järjestyvät tilassa, kun kotona asutaan yksin? Jotta päästäisiin kiinni yksinasuvan asumisvalintoihin- ja toiveisiin vaikuttaviin tekijöihin, olisi syytä tutkia aihetta myös haastattelun keinoin. Siten voitaisiin päästä lähemmäs yksinasuvan arjen kokemusmaailmaa. Tällä tavoin saataisiin parempi ote myös eri elämäntilanteissa olevien yksinasuvien asumiseen vaikuttavista tekijöistä. Miten eroavat esimerkiksi eronneen 40-vuotiaan kahden lapsen isän ja samanikäisen

”ikisinkun” naisen asumisen tarpeet ja toiveet, ja pystyttäisiinkö näitä jotenkin ottamaan huomioon kaupunkisuunnittelussa?

Tässä tutkimuksessa on tarkasteltu yksinasuvien asumispreferenssejä lähinnä kuvailevien tilastollisten menetelmien keinoin. Jatkossa olisi mahdollista tarkastella kyselyaineistoa myös muiden tilastollisten menetelmien avulla. Regressio- ja faktorianalyysien pohjalta voisi tehdä tarkempia analyyseja siitä, miten demografiset ja sosioekonomiset taustatekijät vaikuttavat yksinasuvien preferensseihin. Tässä tutkimuksessa on keskitytty lähinnä Helsinkiin, mutta käytetty aineisto mahdollistaisi tutkimuksen laajentamisen myös muihin Helsingin metropolialueen kuntiin.

Tässä tutkimuksessa käytettyä kyselyaineistoa voisi hyödyntää myös pitkittäin, kun kysely toistettiin vuonna 2012 suunnilleen samanlaisena kuin ensimmäinen kysely. Olisiko aineistosta havaittavissa jotakin tendenssiä asumispreferensseissä kehityksessä?

Yksinasuvat ovat edelleen varsin vähän tutkittu väestönosa, joten tarve jatkotutkimukselle on olemassa. Kun otetaan huomioon yksinasuvien tämänhetkinen erityisen haavoittuva asema pääkaupunkiseudun asuntomarkkinoilla, ei yksinasuvia ole tulevaisuudessa syytä sivuuttaa kaupunkitutkimuksessa ja -suunnittelussa.

Tämän työn valmistumisesta kiitokset kuuluvat ensinnäkin ohjaajalleni Mari Vaattovaaralle, joka on ollut tavoitettavissa aina kun olen häntä tarvinnut. On syytä kiittää myös Helsingin kaupungin tietokeskusta, jossa suoritin korkeakouluharjoittelun keväällä 2014 ja josta sain aiheen tähän työhön. Erityisen arvokkaita ovat olleet tietokeskuksen tutkijan Pekka Borgin kommentit työstäni sekä aivan työn alkuvaiheessa, että myös loppumetreillä. Kiitoksen ansaitsee myös Anne Tervo, joka auttoi minua varmistumaan siitä, että työni aihe on tärkeä ja merkityksellinen.

9. Kirjallisuus

- Alsuhail, F. (2014). Yksin asumisen maantiedettä. Kvartti-verkkolehti. Helsingin kaupungin tietokeskus. <<http://www.kvartti.fi/fi/blogit/yksin-asumisen-maantiedetta>> Viitattu 24.3.2015
- Alsuhail, F. (2015). Onko iällä väliä? Eri-ikäisten yksin asuvien alueellinen jakautuminen. Kvartti-verkkolehti. Helsingin kaupungin tietokeskus. <<http://www.kvartti.fi/fi/blogit/onko-ialla-valia-eri-ikaisten-yksin-asuvien-alueellinen-jakautuminen>> Viitattu 24.3.2015
- Bhat, C. R. & J. Y. Guo (2007). A comprehensive analysis of built environment characteristics on household residential choice and auto ownership levels. *Transportation Research Part B* 41: 506-526.
- Borg, P. (2015a). Yksinasuvien helsinkiläisten kokema hyvinvointi. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 2015:3. 73 s.
- Borg, P. (2015b). Yksinelävänä omasta halustaan? <http://www.yksinkaupungissa.fi/yksinelavana_omasta_halustaan_vai_olosuhteiden_pakosta#overlay-context=yksinelavana_omasta_halustaan>. Viitattu 16.8.2015
- Clark, W. A. V. & F. M. Dieleman (1996). *Households and housing: Choice and outcomes in the housing market*. Centre for Urban Policy Research. Rutgers: The State University of New Jersey.
- Coolen, H. & J. Hoekstra (2001). Values as determinants of preferences for housing attributes. *Journal of Housing and the built environment* 16: 285-306.
- Deka, D. (2014). The living, moving and travel behaviour of the growing American solo: Implications for cities. *Urban Studies* 51: 634-654
- Dhalmann, H. (2011). *Yhden uhka, toisen toive? Somaliensa ja venäläisten asumistoiveet etnisen segregaatiokehityksen valossa*. Väitöskirja. Helsingin yliopisto, Geotieteiden ja maantieteen laitos. 106 s.
- Dökmeci, V. & L. Berköz (2000). Residential location preferences according to demographic characteristics in Istanbul. *Landscape and urban planning* 48: 45-55.
- Eskelä, E. (2009). *Housing the skilled migrants in the Helsinki Metropolitan Area: International attractiveness of housing, neighbourhoods and the city region*. Julkaisematon pro gradu-tutkielma, 78 s. Helsingin yliopisto, Geotieteiden ja maantieteen laitos.

- Eurostat (2015). Living conditions. Cities and greater cities.
<<http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>>. Viitattu 24.8.2015.
- Hall, R., P. Ogden & C. Hill (1997). The pattern and structure of one-person households in England and Wales and France. *International journal of population geography* 3: 161-181
- Hall, R. & P. Ogden (2003). The rise of living alone in inner London: trends among the population of working age. *Environment and planning A* 35: 871-888.
- Hasu, E. (2009). Tarpeita, toiveita vai tyytymistä? Asumispreferenssitieto suunnittelussa. Teoksessa: Faehnle, M., P. Bäcklund & M. Laine (toim.) *Kaupunkiluontoa kaikille. Ekologinen ja kokemuksellinen tieto kaupungin suunnittelussa*. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 6:2009. s. 99-117.
- Heikkilä, T. (1999). *Tilastollinen tutkimus*. 320 s. Edita Oy, Helsinki.
- Helsingin kaupungin kiinteistövirasto (2011). *Asuntotuotannon keskipinta-alan ja huoneistotyyppijakauman ohjaaminen – Ohjausmallit sekä niiden edut ja haitat – Ohjauksen kehittäminen*. 67 s.
<http://www.hel.fi/static/public/hela/Kaupunkisuunnittelulautakunta/Suomi/Esitys/2012/Ksv_2012-12-11_Kslk_35_El/604279A7-EFE4-4CBD-B500-0F0273E078CE/Liite.pdf>
- Helsingin kaupungin tietokeskus (2014). *Helsingin ja Helsingin seudun väestöennuste 2015-2050. Ennuste alueittain 2015-2024*. *Tilastoja* 2014:29. 88 s.
- Helsingin seudun aluesarjat (2015a). *Asuntokunnat*. <http://www.aluesarjat.fi/>. Viitattu 28.7.2015.
- Helsingin seudun aluesarjat (2015b). *Asunto- ja rakennuskanta*. <http://www.aluesarjat.fi/>. Viitattu 28.7.2015.
- Hietala, M., J. Huovari, H. Kaleva, M. Lahtinen, J. Niemi, N-M. Ronikonmäki & T. Vainio (2015). *Asuinrakennusten korjaustarve*. Pellervon taloustutkimuksen raportteja 251. 85 s.
- Holappa, V., J. Huovari, H. Karikallio & M. Lahtinen. *Alueellisten asuntomarkkinoiden kehitys vuoteen 2017*. Pellervon taloustutkimuksen työpapereita 169. 43 s.
- Hooper, A. (1998). *Housing preferences – the case of single person households*. *Town & country planning* 67: 220-21.
- HSY Seutukartta (2015). <<http://www.hri.fi/fi/dataset/seutukartta>> Viitattu 30.7.2015

- Jallinoja, R. (1997) Asumisen tavat ja tyyli. *Teoksessa*: Taipale, K. & Schulman, H. (1997). *Koti Helsingissä. Urbanin asumisen tulevaisuus*. 312 s. Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Jamieson, L. & R. Simpson (2013). *Living alone: Globalization, identity and belonging*. Palgrave MacMillan, Basingstoke. 305 s.
- Joronen, Tuula (2015). *Maahanmuuttajien yksinasuminen Helsingissä*. Helsingin kaupungin tietokeskus.
http://www.yksinkaupungissa.fi/maahanmuuttajien_yksinasuminen. Viitattu 12.8.2015.
- Juntto, A. (2007). *Suomalaisten asumistoiveet ja mahdollisuudet*. Tilastokeskus. 153 s.
- Kalmi, R. (2014). Tällaisesta asumisesta nuoret unelmoivat. *Taloussanommat* 23.9.2014.
<<http://www.taloussanommat.fi/asuminen/2014/09/23/tallaisesta-asumisesta-nuoret-unelmoivat/201412727/310>> Viitattu 24.8.2015.
- Karsten, L. (2007). Housing as a way of life: towards an understanding of middle-class families' preference for an urban residential location. *Housing studies* 22: 83-98.
- Kauppinen, T., T. Martelin, K. Hannikainen-Ingman & E. Virtala (2014). *Yksin asuvien hyvinvointi. Mitä tällä hetkellä tiedetään? Terveiden ja hyvinvoinnin laitos*. Työpaperi 27/2014.
<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116768/URN_ISBN_978-952-302-266-9.pdf?sequence=1> Viitattu 11.12.2014
- Klinenberg, E. (2012). *Going solo. The extraordinary rise and surprising appeal of living alone*. Penguin Press, New York. 273 s.
- Kortteinen, M., M. Tuominen & M. Vaattovaara (2005). Asumistoiveet, sosiaalinen epäjärjestys ja kaupunkisuunnittelu pääkaupunkiseudulla. *Yhteiskuntapolitiikka* 70: 121-131.
- Kuhmonen, T., L. Luoto & J. Turunen (2014). Nuorten tulevaisuuskuva maaseudun kehittämistyön lähtökohtana. *TUTU-julkaisuja* 2/2014. Turun yliopisto, Tulevaisuuden tutkimuskeskus. 118 s.
- Kukko, H. (2006). Asuntokuntien koon kehitys Suomessa. Suurperheistä yksinasujiksi. *Pellervon taloudellisen tutkimuslaitoksen työpapereita* 82:2006.
- Lankinen, M. (2006). Asumisen vaihtoehdot ja hinta Helsingissä. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 4:2006. 107 s.

- Rasinkangas, J. (2013). Sosiaalinen eriytyminen Turun kaupunkiseudulla. Tutkimus asumisen alueellisista muutoksista ja asumispreferensseistä. Siirtolaisuusinstituutin tutkimuksia A 43. Väitöskirja. Turun yliopisto, Sosiaalitieteiden laitos. 292 s.
- Scotland's Census (2011). Household composition by car or van availability. <<http://www.scotlandscensus.gov.uk/ods-analyser/jsf/tableView/crosstabTableView.xhtml>>
- Scott, D. M. & M. W. Horner (2008). The role of urban form in shaping access to opportunities: an exploratory spatial data analysis. *Journal of Transport and Land Use* 1: 89-119.
- Stjernberg, M. (2010). Muuttoliike ja vetovoimatekijät Helsingissä. Kyselyaineiston analyysi. Julkaisematon pro gradu-tutkielma. Helsingin yliopisto, Geotieteiden ja maantieteen laitos. 102 s.
- Tervo, A. (2011). Solo living extending towards the urban fabric. Teoksessa: Herneoja, A., H. Hirviniemi, S. Hirvonen- Kantola, A. Joutsiniemi, A. Luusua, R. Mäntysalo, A. Niskanen, K. Niskasaari, H. Pihlajaniemi, E. Rönkkö, A. Soikkeli, L. Soudunsaari, R. Suikari & K. Tolonen (toim.) *Arkkitehtuuritutkimuksen päivät 2011. Tutkimus ja käytäntö*. Oulun yliopiston arkkitehtuurin osaston julkaisuja A58. s.196-207.
- Tilastokeskus (2015a). Asuntokunta. <<http://www.stat.fi/meta/kas/asuntokunta.html>> Viitattu 15.8.2015.
- Tilastokeskus (2015b). Väestö sukupuolen, iän ja perheaseman mukaan alueittain 2005-2014. http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vrm__perh/?rxid=2d5bf95c-58e9-44a1-a178-aa7707525941. Viitattu 12.8.2015.
- Tilastokeskus (2015c). Helsingin osa-alueet. <http://www.stat.fi/til/ashi/ashi_2011-01-26_luo_001.html> Viitattu 25.8.2015.
- Torvinen, P. (2015). 30 hakemusta yhtä asuntoa kohden – pääkaupunkiseudun vuokramarkkinat yhtä toivottomat kuin aiemmin. *Helsingin Sanomat* 30.7.2015. <<http://www.hs.fi/kaupunki/a1438144815248>>. Viitattu 24.8.2015.
- Tuominen, M., M. Vaattovaara & M. Kortteinen (2005). Kaikki eivät halua asua pientaloissa. *Kvartti* 2/2005, 33-41.
- Tyrväinen, L. & K. Korpela (2007). Luonnosta terveyttä onnistuneella kaupunkisuunnittelulla. Teoksessa: Faehnle, M., P. Bäcklund & M. Laine (toim.) *Kaupunkiluontoa kaikille. Ekologinen ja kokemuksellinen tieto kaupungin suunnittelussa*. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 6:2009. s. 57-71.

- United States Census Bureau (2015). Profile of general population and housing characteristics: 2010 Demographic profile data.
<http://factfinder.census.gov/faces/tableservices/jsf/pages/productview.xhtml?pid=DEC_10_DP_DPDP1&src=pt#none> Viitattu 17.8.2015.
- Van Ham, M. & D. Manley (2009). Social housing allocation, choice and neighbourhood ethnic mix in England. *Journal of Housing and the Built Environment* 24: 407–422.
- Van Ommeren, J., P. Rietveld & P. Nijkamp (1998). Spatial moving behaviour of two-earner households. *Journal of Regional Science* 38: 23-41.
- Vasanen, A. (2010). Asuinpaikkana kaupungin keskusta. Asumispreferenssit ja asumisviihtyvyys Turun keskustassa. *Yhdyskuntasuunnittelu* 48: 6-23.
- Vilkama, K., M. Vaattovaara & H. Dhalmann (2013). Kantaväestön pakoa? Miksi maahanmuuttajakeskittymistä muutetaan pois? *Yhteiskuntapolitiikka* 78: 485-496.
- Wilska, T-A. (2013). Nämä asiat vaikuttavat sinkun talouteen. *Uusimaa* 20.11.2013.
<http://www.uusimaa.fi/artikkeli/266225-nama-asiat-vaikuttavat-sinkun-talouteen?quicktabs_4=1>. Viitattu 16.8.2015.
- Wulff, M. (2001). Growth and change in one person households: implications for the housing market. *Urban policy and research* 19: 467-489.
- Wulff, M. (2004). Why don't small households live in small dwellings? Disentangling a planning dilemma. *People and place* 12: 57-70.

Liite 1. Kyselylomake, tutkimuksessa käytetyt muuttajat

A. Perustiedot

Sukupuoli, ikä ja perhetyyppi

1. Sukupuoli:

1. Mies
2. Nainen

2. Mikä on syntymävuotenne?

3. Oletteko syntyperäinen Suomen kansalainen?

1. Kyllä
2. En

4. Mikä seuraavista kuvaa kotitalouttanne parhaiten?

1. Asun yksin
2. Asun avio- tai avopuolisoni kanssa
3. Asun avio- tai avopuolisoni ja lapsen/lapsien kanssa
4. Asun yksin lapsen/lapsieni kanssa
5. Asun vanhempieni/vanhempani kanssa
6. Asun itsenäisesti, mutta jaan asunnon muiden henkilöiden kanssa

6. Millainen korkein yleissivistävä koulutus teillä ja puolisolllanne on?

1. Kansa- tai kansalaiskoulu
2. Peruskoulu tai keskikoulu
3. Ylioppilastutkinto
4. Muu

7. Onko teillä tai puolisolllanne lisäksi ammatillista koulutusta?

1. Ei ammatillista koulutusta
2. Ammattikurssi
3. Oppisopimuskoulutus
4. Koulutason ammatillinen tutkinto
5. Opistotason ammatillinen tutkinto
6. Ammattikorkeakoulututkinto
7. Yliopisto- tai muu korkeakoulututkinto
8. Tutkijakoulutus

B. Asumisen arvostukset ja muuttoaikheet

Asumisen perustiedot

9. Asutteko tällä hetkellä?

1. Kerrostalossa (5 kerrosta tai enemmän)
2. Kerrostalossa (2-4 kerrosta)
3. Rivitalossa
4. Paritalossa
5. Omakotitalossa
6. Muu

10. Onko nykyinen asuntonne?

1. Omistusasunto
2. Yksityinen vuokra-asunto
3. Kunnallinen tai muu vastaava vuokra-asunto
4. Asumisoikeusasunto
5. Osaomistusasunto
6. Työsuhdeasunto
7. Muu

11. Nykyisen asuntonne pinta-ala on

_____ neliometriä

12. Asuntonne huoneiden lukumäärä keittiön/keittokomeron lisäksi on

_____ huonetta

16. Kuinka suuri osuus kotitaloutenne nettotuloista (tulot verojen jälkeen) menee asumiskustannuksiin?

1.	0-20 %
2.	20-30 %
3.	30-40 %
4.	40-50 %
5.	50+ %

17. Onko asumismenojen kattaminen tuloillanne...

1. erittäin helppoa
2. melko helppoa
3. ei helppoa eikä hankalaa
4. melko hankalaa
5. erittäin hankalaa

Asumistyytyväisyys

19. Millaisen kouluarvosanan antaisitte nykyiselle asuinalueellenne ja nykyiselle asunnollenne oman viihtymisen kannalta?

1. Asuinalue	4	5	6	7	8	9	10
2. Asunto	4	5	6	7	8	9	10

Asumistoiveet

25. Missä seuraavista talotyypeistä haluaisitte mieluiten asua?

1. Kerrostalossa
2. Rivitalossa
3. Paritalossa
4. Omakotitalossa
5. Muu, mikä? _____

26. Mikä asuntojen hallintasuhteista vastaa parhaiten toiveitanne?

1. Omistusasunto
2. Vuokra- tai työhdeasunto
3. Asumisoikeusasunto
4. Muu, mikä? _____

27. Mikä olisi sopiva asunnon koko nykyiselle perheellenne?

_____ neliometriä

28. Mikä seuraavista olisi Teille mieluisin asuinpaikka?

1. Kaupungin keskusta
2. Esikaupunki tai lähiö
3. Maaseututaajama tai kylä maaseudulla
4. Haja-asutusalue
5. Ulkomailla